

Ужгород-2025

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції

Ронай Леррі Мерабійович

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ

«Історія та культура країн Західної Європи
та Америки нового часу»

*Кафедра історії Угорщини
та європейської інтеграції
2005 рік угорською*

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Українсько-угорський навчально-науковий інститут
Кафедра історії Угорщини та європейської інтеграції

Ронай Леррі Мерабійович

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ

«Історія та культура країн Західної Європи
та Америки нового часу»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01–Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014–Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація)	014.03–Середня освіта. Історія
Освітня програма	Історія
Мова навчання	Угорська/українська

Ужгород – 2025

УДК 94 (4-15+73) «1492/1918» (076)

Р 71

Методичні рекомендації з дисципліни **«Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу»**. для здобувачів спеціальності 6.014.03 «Середня освіта – Історія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. 164 с.

Розробник: Ронай Л.М., доктор філософії з історії та археології, старший викладач кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції
Протокол № 8 від «25» березня 2025 р.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні науково-методичної комісії Українсько-угорського навчально-наукового інституту
Протокол № 4 від «15» квітня 2025 р.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні Вченої ради Українсько-угорського навчально-наукового інституту
Витяг з протоколу № 8 від «29» квітня 2025 р.

Рецензенти:

Зубанич Ласлов Ласлович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції Ужгородського національного університету;

Асланов Стеллас Антипович – доктор політичних наук, професор кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції Ужгородського національного університету.

© Ронай Л.М., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2025 р.

З М І С Т

Вступ.....	4
1. Методи навчання та критерії оцінювання досягнень здобувачів ..	7
2. Основний зміст програми навчальної дисципліни	12
3. Плани проведення лекційних занять.....	75
4. Плани і методика проведення семінарських занять	92
5. Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів.....	102
6. Завдання для модульних контролів та критерії оцінювання	106
7. Рекомендований перелік тем рефератів та студентських наукових робіт.....	109
8. Рекомендована література	113
9. Питання до підсумкового контролю.....	120
Додатки	126

Вступ

Навчальна дисципліна **«Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу»** належить до цикла професійно-орієнтованих дисциплін освітньої програми «Історія» підготовки фахівців за освітнім ступенем «Бакалавр» зі спеціальності 6.014.03 «Середня освіта – Історія». Програма дисципліни побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі історії.

Вивчення історії країн Західної Європи і Америки нового часу посідає важливе місце у фундаментальній підготовці фахівців-істориків зі середньої освіти, які отримуватимуть кваліфікацію вчителів історії, викладачів закладу фахової передвищої освіти.

Метою курсу «Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу» – систематичне та ґрунтовне вивчення тенденцій перебігу історичних подій у зарубіжних країнах Західної Європи і Америки у ранньомодерну та пізньомодерну добу.

Мета висвітлення подій історії нового часу відповідно до досягнутого рівня української та зарубіжної історичної науки, потребує переосмислення та сучасних концептуальних підходів. Йдеться, зокрема, про синтез проблемного і країнознавчого принципів, наголос на збагаченні дисципліни проблематикою, пов'язаною з розвитком політичних процесів, різних течій суспільної думки, з тим, щоби показати їх реальну роль в історичному поступові; а також на тому, що саме з того часу, коли відбулися перші національні, промислові революції, беруть свій початок такі епохальні явища і поняття, як «громадянське суспільство», «права людини», «національна ідея», «правова держава».

Завдання визначаються тим, що навчальна дисципліна «Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу» зорієнтована на творче осмислення політичних, соціально-економічних та культурних досягнень країн Західної Європи і Америки у новий час, тобто Наслідками великих географічних відкриттів XV до початку XX ст. Вивчення дисципліни є визначити співвідношення реформ, революцій, визвольних рухів та суспільних класів в формуванні індустріального суспільства, визначити особливості соціально-економічного розвитку окремих народів та держав, стан культури і освіти, їх місце і роль у розвитку міжнародній політиці.

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу» сприяє формуванню у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти таких **компетентностей**:

а) Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

б) Загальні компетентності:

ЗК – 1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК – 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі

знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, вести здоровий спосіб життя;

ЗК – 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК – 4. Здатність працювати в команді;

ЗК – 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК – 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК – 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

в) Фахові компетентності:

ФК – 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків;

ФК – 2. Володіти основами ціле покладання, планування та проєктування процесу навчання учнів;

ФК – 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

1. Методи навчання та критерії оцінювання досягнень здобувачів

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу» є:

- письмові стандартизовані тести в аудиторії;
- реферати (конспекти шкільних уроків з всесвітньої історії);
- презентації та виступи на студентських наукових заходах;
- інші види самостійної роботи та групових завдань.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод (інформаційні та оглядові лекції, конспектування окремих питань); проблемний метод (семінарські заняття; презентації, дискусії, колоквиум); дослідницько-інтерактивний метод з використанням мультимедійного обладнання та цифрових google-інструментів (пошукова робота з науковими джерелами, робота з Інтернет-джерелами, робота з контурними картами, складання аналітичної записки, складання словнику незнайомих термінів).

Результати діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою за такими формами контролю: поточний — виступ на практичному занятті (до 5 балів), виконання презентації, домашніх індивідуальних занять (до 40 балів: кожне індивідуальне завдання оцінюється до 5 балів; тематичний (за модулем) контроль (тестування) — до 50 балів (кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

Підсумковий контроль — виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми і практично засвоїли їх.

За результатами поточного контролю та виконання домашніх індивідуальних завдань студенти, які отримали від 90 до 100, балів можуть бути звільнені від підсумкового контролю та отримати оцінку "відмінно", від 80 до 90 балів — "добре", від 70 до 80 балів — "задовільно".

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: практичний, ініціативного самонавчання, ілюстративний, тренувальний та інформаційний. Навчально-методичне забезпечення і консультування самостійної роботи здійснюється через університетське віртуальне навчальне середовище. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється за чотирибальною національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно); 2-рівневою національною шкалою: зараховано/незараховано; 100-бальною та шкалою ECTS (A, B, C, D, E, F, FX).

Форми оцінювання:

- усно-письмове опитування;
- модульна контрольна робота;
- підсумковий контроль.

Форми поточного контролю:

- перевірка виконання практичних робіт (письмові відповіді на питання, складання схем, таблиць тощо);
- усне опитування на семінарах;
- Підготовка презентацій;
- Ситуаційні завдання.

Інтегровані вимоги до знань та вмінь з навчальних модулів: навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з класичних навчальних модулів, кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Форма модульного контролю: після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової контрольної роботи, який складається із

чотирьох теоретичних питань, яке оцінюється у межах від 1 до 50 балів. Заплановано по дві модульні контрольні на 5-й, 6-й семестр, захист реферату, заслуховування доповіді, перегляд презентації студента. Якщо з об'єктивних причин здобувач не прийшов на модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен. Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок здійснюються за 100 бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

У разі отримання позитивної підсумкової оцінки за модулі здобувач має право відмовитися від складання іспиту. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. При умові, що здобувач(ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати іспит. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Умови допуску здобувача до підсумкового семестрового контролю: виконання всіх практичних робіт; наявність конспекту усіх лекцій; виконання поточних модульних контролів.

Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни **«Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу»:**

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє

самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з

основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

2. Основний зміст програми навчальної дисципліни

5-й семестр

Модуль № I.

ЗАХІДНА ЄВРОПА ТА АМЕРИКА В XVI – СЕРЕДИНІ XVII СТ.

Тема № 1. ВСТУП ДО ІСТОРІЇ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ В НОВИЙ ЧАС: ОСНОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСТУПАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.

Предмет та об'єкт навчальної дисципліни. Поняття «нова історія» та «історія нового часу», «перехідна епоха», «ранній новий час», «ранньомодерна та пізньомодерна історія». Формаційно-стадіальний та культурно-цивілізаційний підходи. Роль Європи XVI – XIX ст. у всесвітній історії. Світова експансія Європи та її основні складові. Відгалуження європейської цивілізації у Північній та Південній Америці, локальні цивілізаційні форми. Місце нового часу в історичному поступі людства. Проблеми періодизації з позицій традиційного та сучасного структурного підходу (концепція «довгого часу» та «різних швидкостей» Фернана Броделя).

Характеристика основних джерел з історії нового часу. Історіографія історії нового часу: основні концепції, підходи та дискусійні проблеми. Історичний зміст та дискусії навколо вузлових проблем нового часу.

Революції і реформи у модерні часи. Соціально-політичні кризи та системні дисбаланси у Європі першої половини XVI ст., середини XVII ст., кінця XVIII ст., середини XIX ст., початку XX ст. Революції та соціальні виступи в Нідерландах, Англії, Франції, Італії, Іспанії, Німеччині, США. Їхній характер, рушійні сили, загальні риси і особливості. Нові форми та склад масових рухів. Зростання ролі народних мас. Шляхи суспільної перебудови у новий час.

Реформи другої половини XVIII ст. у дусі «освіченого абсолютизму». Програма і мета реформ, їхні ініціатори і провідники. Сфери реформаторської діяльності. Підсумки політики «освіченого абсолютизму». Реформаторські концепції та спроби їхнього втілення у XIX – на початку XX ст.: парламентські реформи в Англії, ллойд-джорджизм, «Культуркампф» в Німеччині, «ера Джолітті» в Італії, «прогресивна ера» та «нова ера» у США, ліберальні реформи в інших країнах. Теорія і практика консерватизму, лібералізму, соціалізму.

Еволюція державних форм та суспільно-політичного ладу. Абсолютизм та піднесення бюрократії. Зміни в державному апараті. Влада в центрі і на місцях. Владні важелі церкви і сеньйорів, історична тенденція до зменшення їхнього впливу. Держава і церква. Секулярні процеси, антиклерикалізм та емансипація. Принципи віротерпимості та їхня імплементація у суспільній практиці. Переважання еволюційних форм внутрішньополітичного розвитку в Західній Європі і Північній Америці. Законодавчі новації і посилення тенденції правового регулювання. Кодекси Наполеона та конституційні акти. Формування націй і національних держав у Європі і Америці. Фактори та етапи процесу. «Довге» XIX ст. як ера націоналізму. Теоретики націології.

Політична карта Західної Європи і Америки на початок нового часу. Системний характер і особливості міжнародних відносин в новий час. Еволюція міжнародно-політичних систем: Вестфальська, Віденська, «чудова епоха». Зміст і складові балансу сил. «Європейський концерт». Військові конфлікти та територіальні зміни. Кримська війна 1853-1856 рр. як «нульова світова війна». Велика війна 1914-1918 рр. – історичний злам глобального характеру.

Культурні процеси у модерну добу. Переважаюча роль церкви і релігії у духовному житті до початку нового часу. Система і зміст освіти. Рівень освіченості та його зростання. Університети. Демократизація освіти.

Народна культура, її складові частини. Народні свята, їх суспільна функція. Особливості масової свідомості. Європейське вільнодумство, форми його прояву.

Європейська ренесансна культура, та регіони її зародження. Італійський та Північний Ренесанс. Складові культури Відродження. Геніальні ренесансні митці: Рафаель Санті, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Альбрехт Дюрер та інші. Крах середньовічного «космосу» та становлення нової картини світу. Деїзм та натуралізм як принципи ренесансного раціонального мислення. Критика культурного надбання середньовіччя. Еразм Роттердамський.

Наукова революція XVII ст. Розвиток астрономії, механіки, математики і формування механістичної картини світу. Відкриття природничих законів. Миколай Коперник, Галілео Галілей, Рене Декарт, Френсіс Бекон, Ісаак Ньютон, Йоганн Кеплер. Світоглядні зміни. Наукові дискусії. Вдосконалення дослідницького інструментарію. Поява наукових товариств. Раціоналізм, його проникнення у суспільну свідомість і художню творчість. Механіцизм у суспільній думці XVII – XVIII ст.

Просвітництво як європейський та американський ідейний рух. Його часові і географічні рамки. Соціально-політичні та ідейні джерела Просвітництва. Розвиток наукових знань. Енциклопедизм. Просвітництво і релігія. Основні риси просвітницької думки. Жанри просвітницької літератури. Погляди на людину. Теорія «природного права». Нова етика. «Категоричний імператив» Імануїла Канта. Концепція «ідеальної» держави. Соціальні та економічні концепції. Фізіократи. Англійська класична політекономія. Адам Сміт і Давид Рікардо. Просвітництво як теорія суспільної перебудови. Ідея прогресу. Різноманітні напрямки у просвітництві, його особливості в окремих країнах.

Романтизм та позитивізм. Класична німецька філософія. Космогонічна теорія Канта-Лапласа. Вплив романтизму на поступ гуманітаристики.

Історизм. Народознавство. Прогрес «позитивних наук» у другій половині XIX ст. Позитивістська філософія. Відкриття у галузях хімії, фізики, астрономії, математики, біології, суспільствознавстві. Чарльз Дарвін та відкриття явища природного добору видів. Формування електродинамічної картини світу.

Основні течії у мистецтві та літературі. Барокко як художній напрямок. Класицизм.

Ідейні та естетичні принципи художньої літератури та мистецтва. Розквіт класицизму у Франції XVII ст. Архітектурні шедеври епохи. Професійна музична культура. Виникнення оперного мистецтва та симфонізму. Італійська та французька опера. Віденська школа класичної музики. Виконавське мистецтво. Ампір, еkleктизм та функціоналізм як принципи і стилі архітектури XIX ст. Реалізм як домінуючий напрям у красному письменстві та мистецтві.

Місце історії та культури доби нового часу у шкільних курсах всесвітньої історії. Зміст, характер та способи викладання історії та культури країн Західної Європи та Америки нового часу в школі, тематичний зріз навчального матеріалу. Специфіка засвоєння історичних понять та набуття навчальних компетентностей з всесвітньої історії нового часу. Використання історичних джерел на уроках всесвітньої історії.

Тема № 2: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ В МОДЕРНІ ЧАСИ

Демографічні процеси в Європі у новий час. Негативні наслідки соціальних катаклізмів: війн та епідемій. Ріст народонаселення, нерівномірність його розподілу в Європі. Вдосконалення інфраструктури та засобів охорони здоров'я. Міграція населення, її причини і напрями. Залюднення Америки та Австралії.

Взаємодія економічних, соціальних, політичних процесів. Співіснування різних форм виробництва у країнах Європи і Америки. Генеза капіталізму, його концепції. Роль колоніалізму в первісному нагромадженні капіталу. Регіони генези капіталізму. Капіталізм як специфічне європейське явище. Стадії капіталізму: від вільної конкуренції до корпоративних форм. Виникнення фінансово-промислових груп на зламі XIX-XX ст. Антимонопольне законодавство у США.

Розвиток матеріальної культури, науки, технологій і техніки в добу нового часу. Наука і технології як чинник соціально-економічного поступу. Раціоналізм західноєвропейської цивілізації. Розвиток систем та механізмів обміну інформацією у модерні часи. Промисловість. Піднесення мануфактурного капіталізму. Роль торгового капіталу. Формування внутрішнього ринку. Прогресивні зміни у промисловості. Промисловий переворот, його господарські та соціальні наслідки. Ріст міжгалузевого і внутрішньогалузевого поділу праці. Гірничо-металургійна справа. Текстильне виробництво. Перехід до індустріального суспільства у провідних країнах Заходу (остання третина XIX – поч. XX ст.). Новий технічний досвід. Розвиток інженерної думки. Масове конвеєрне виробництво та його організація. Система Тейлора. Суднобудування і транспорт. Машинобудування. Електротехніка та енергетичні мережі. Апаратні пристрої та їхнє поширення. Хімічні технології.

Система світового капіталістичного господарства, її центри і колоніальна периферія. Становище торгівлі. Розвиток кредитної справи, страхування, поява біржової діяльності (товарної і фондової), біржові спекуляції. Формування світового ринку та його головні центри. Удосконалення засобів сполучення. Шляхи і засоби комунікації. Виникнення та швидкий розвиток залізничного транспорту. Суецький та Панамський канали. Мистецтво мореплавства. Пасажирське сполучення.

Аграрний лад Європи та Америки. Агрокультура і агротехніка. Розширення асортименту посівних культур. Удосконалення знарядь праці. Тваринництво. Спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Різні типи аграрної еволюції. Аграрний дуалізм, його характерні риси. «Друге видання» кріпацтва в заельбській Європі. Капіталістичний лад у сільському господарстві. Рабовласницьке господарство у Південній і Північній Америці. Плянтаційне рабство, його особливі риси у модерні часи.

Вплив економічних змін на традиційні прошарки міського і сільського населення в країнах Європи. Соціальні рухи в період мануфактурного капіталізму. Дворянство у XVI – XVIII ст., форми його пристосування до нових економічних умов. Становий лад. Формування і зміцнення буржуазії, її характерні риси. Соціальні зрушення внаслідок промислового перевороту та буржуазних революцій. Піднесення верств модерного суспільства: буржуазії та найманого робітництва. Зародження та розвиток соціальної активності робітників. Програми та форми соціального протесту, зростання рівня його організованості. Робітничі та соціалістичні групи і партії у політичній системі. Діяльність профспілок.

Тема № 3. ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ І ВИНИКНЕННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Оцінка великих географічних відкриттів в історіографії. Концепція «зустрічі двох світів». Причини та передумови географічних відкриттів. Успіхи в науці і техніці. Засоби морської навігації. Пошуки торгових морських шляхів до Індії та Китаю. Відкриття португальців. Принц Енріке Мореплавець. Плавання Бартоломеу Діаша, Васко да Гама, Педру Алваріша Кабрала. Боротьба з арабами і колоніальні захоплення португальців у Перській затоці, басейні Південних морів та в Індії. Колоніальна політика Португалії. Географічні відкриття і колоніальні завоювання Іспанії. Подорож Христофора Колумба. Відкриття Америки. Перша навколосвітня

подорож Фернана Магеллана. Поділи світу між Португалією та Іспанією. Умови Тордесільяського і Лерідського (Сарагоського) договорів. Конкіста. Завоювання Мексики та Перу. Специфіка колоніальної політики Іспанії. Католицька церква в Новому світі. Географічні відкриття другої половини XVI – першої половини XVII ст. Вихід на арену колоніального суперництва Республіки Сполучених провінцій, Англії та Франції. Етно-соціальні та демографічні наслідки колоніальної політики західноєвропейських країн у Новому світі. «Революція цін», її соціальні результати. Значення великих географічних відкриттів. Великі географічні відкриття та колоніальна політика в контексті міжнародних відносин.

Тема № 4. РЕФОРМАЦІЯ У ЄВРОПІ

Поняття «Реформації». Суть явища. Ідейні витoki та соціально-політичні передумови Реформації. Особливості економічного і політичного становища Німеччини на початку XVI ст. Спроби централізації Священної Римської імперії за Максиміліана I. Соціальна структура суспільства. Різде загострення соціальних протиріч. Селянські виступи кінця XV – початку XVI ст. Католицька церква в Німеччині напередодні Реформації. Опозиція католицизму.

Гуманізм в Німеччині та його специфічні риси. Еразм Роттердамський, Йоганн Рейхлін, Ульріх фон Гуттен. Рицарське повстання. Причини його поразки. Основні положення реформаційного віровчення Мартіна Лютера. Неоднорідність Реформації. Формування напрямків Реформації: радикального (народного, селянсько-плебейського), бюргерського, королівського, князівсько-дворянського. Етапи німецької Реформації. Велика селянська війна 1524-1526 рр.: центри виступу, політичні програми, постаті лідерів. Вендель Гіплер.

Томас Мюнцер. Поразка селян та її наслідки для Німеччини. Аугсбурзьке віросповідання 1530 р. Філіп Меланхтон. Мюнстерська комуна.

Інституційне оформлення протестантського релігійно-політичного табору. Універсалістська політика імператора Карла V та його ставлення до Реформації. Шмалькальденські війни та їхні наслідки. Рішення Аугсбурзького сейму 1555 р. Провал католицько-універсалістського політичного проекту Карла V. Програма секуляризації у протестантських князівствах Німеччини. Завершення процесу формування віросповідних основ лютеранства та церковної структури «аугсбурзького обряду». Анабаптизм.

Поширення лютеранства в країнах Європи та зародження інших реформаційних віровчень. Їхні представники, основні вимоги, способи їх виконання. Ульріх Цвінглі та Реформація у Швейцарії. Проповідницька діяльність Жана Кальвіна та зміст його віровчення. Женева при Кальвіні. Історичне значення швейцарської Реформації та її вплив на політичний розвиток країни. Реформація і швейцарська гуманістична культура. Теофраст Бомбаст Парацельс. Королівський варіант Реформації в Англії, країнах Скандинавії, історичні обставини його втілення в життя. Формування англіканської церкви. Пресвітеріанство в Англії та Шотландії, його віровчителі та соціально-політична база. Реформація і релігійні війни у Франції, їхні соціально-політичні контексти.

Контрреформація, або католицька контрреформа. Створення Ордену єзуїтів. Ігнатій Лойола. Тридентський собор 1545-1563 рр., його хід та рішення. «Індекс заборонених книг». Суперництво тенденцій католицького оновлення та повернення до реакції. Релігійний поділ Європи та строкатість конфесійної палітри Німеччини, Швейцарії та інших країн. Релігійна толерантність та релігійне дисидентство.

***Тема № 5. ТЕНДЕНЦІЇ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ІТАЛІЙСЬКИХ
ДЕРЖАВ У РЕНЕСАНСНУ ДОБУ (КІНЕЦЬ XV – XVI ст.).***

Політична карта Італії наприкінці XV – XVI ст. Відкриття неаполітанської спадщини. Італійські війни 1494-1559 рр., еволюція їхнього змісту та розстановки сил. Економічний розвиток Італії. Розвиток торгово-лихварського капіталу та мануфактурної промисловості. Причини економічного спаду наприкінці XVI ст. Соціально-політична структура італійських держав. Італійські сеньйорії. Ренесансні «тирани». Папська область. Ренесансні папи. Неаполітанське королівство. Венеціанська олігархічна республіка. Регіональний абсолютизм. Соціальна боротьба. Реформація і контрреформація в Італії. Культура Італії у XV – XVI ст.

Гуманізм та його локальні центри. Неоплатонізм та цицероніанізм. Політична думка. Ніколо Макіавеллі, Франческо Гвіччардіні. Соціальна утопія. Томазо Кампанелла. Розвиток натурфілософії та природознавства. Джованні Піко делла Мірандола. Галілео Галілей та Джордано Бруно. Етичні погляди Лоренцо Валли. Жанри літератури. Балтазар Кастільоне про ренесансну соціальну етику. Поетична та літературознавча творчість П'єтро Бембо. Лодовіко Аріосто. Мистецтво Високого Ренесансу. «Титани Відродження». Леонардо да Вінчі. Мікеланджело. Рафаель Санті. Маньєризм та раннє бароко в Італії. Музика і театр, його сюжети, персонажі та жанрові різновиди. Італійська карнавальна культура.

***Тема № 6. ФРАНЦУЗЬКА МОНАРХІЯ У ДОБУ РЕФОРМАЦІЇ ТА
СТАНОВЛЕННЯ АБСОЛЮТИЗМУ
(XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.).***

Кінець незалежності Бургундії. Французька централізована монархія за правління Людовіка XI. Включення Бретонського герцогства до складу монархії Валуа. Економічне відновлення країни після Столітньої війни. Аграрний лад. Мануфактура і цехи. Особливості первісного

нагромадження. Соціальна структура суспільства. Феодальна аристократія. Дворянство. Бюргерство. Плебейство. Селянство. Духовенство. Початок формування абсолютизму у Франції. Франциск I. Участь в Італійських війнах. Переслідування протестантів у Франції. Створення гугенотської партії, її соціальний склад. Кальвінізм як ідеологія аристократичної опозиції. Соціально-політичні мотиви діяльності гугенотів та Католицької Ліги у Франції. Королева Катерина Медічі. Початок та етапи гугенотських воєн.

Різка загострення релігійно-політичного протистояння. Варфоломійська ніч. «Війна трьох Генріхів». Паризька ліга 1585 р. Загроза іноземної інтервенції. Перемога Генріха Наваррського. Завершення та наслідки гугенотських воєн у Франції. Нантський едикт. Політичні гарантії віротерпимості та гугенотської автономії.

Внутрішня і зовнішня політика Генріха IV. Французька монархія в першій половині XVII ст. Теорія «природних кордонів». Активізація колоніальної політики. Кардинал Рішельє – перший міністр Людовіка XIII. Абсолютна монархія і стани французького суспільства. Роль дворянства. Політична консолідація. Війна з гугенотами 1621-1629 рр. та положення Едикту милості.

Вплив Ренесансу та раціоналістичних доктрин на культуру Франції в XVI – першій половині XVII ст. Гійом Бюде та його студії з античної літературної та правової класики. Заснування Колеж де Франс. Франсуа Рабле. Сюжети творчості Агриппи д'Обіньє. Філософська думка у Франції. Мішель Монтень. Рене Декарт, його філософські та математичні студії.

Тема № 7. «ЗОЛОТИЙ ВІК» ІСПАНСЬКОГО АБСОЛЮТИЗМУ У XVI – XVII ст.

Державне об'єднання Арагонського та Кастильського королівств. Відвоювання Гранадського емірату та завершення Реконкісти. Іспанія у

складі імперії Карла V Габсбурга. Загострення становища в країні на початку XVI ст. Повстання міських комун Кастилії (комунерос). Причини і наслідки поразки руху. Економічний розвиток Іспанії в XVI ст. і вплив на нього колоніальних захоплень. Места. Державний лад та особливості іспанського абсолютизму. «Імперія, де ніколи не заходить сонце». Вигнання євреїв та морисків. Роль церкви. Іспанська інквізиція. Португалія в XVI ст. Правління Жоана III. Припинення Авіської династії та іспансько-португальська унія.

Зовнішня і внутрішня політика Філіпа II. Перемога біля Лепанто. Дон Хуан Австрійський. Посилення деспотичних тенденцій іспанського абсолютизму. Перенесення столиці королівства до Мадриду. Символічне значення Ескоріалу. Економічний занепад Іспанії у другій половині XVI – XVII ст., його причини і прояви. Державні дефолти. Правління останніх королів Габсбурзької династії. Розквіт фаворитизму. Герцог Лерма. Граф-герцог Оліварес. Відновлення державної незалежності Португалії і прихід до влади Браганцької династії. Правління Жоана IV та Педру II. «Війни Реставрації». Втрата Іспанією значення великої держави після Тридцятирічної війни. Конфлікт із Францією. Піренейський мир.

Культура Іспанії в X – XVII ст. Іспанський гуманізм. Мовознавчі студії Антоніо Небріхи. Хуан Луїс Вівес. Літературна творчість Мігеля Сервантеса де Сааведри. Іспанська драма. Лопе де Вега. «Золотий вік» іспанського живопису. Художня естетика творів Дієго Веласкеса, Ель Греко, Франсіско Сурбарана та інших митців.

***Тема № 8. НІДЕРЛАНДИ У XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.
БУРЖУАЗНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА УТВОРЕННЯ РЕСПУБЛІКИ
СПОЛУЧЕНИХ ПРОВІНЦІЙ.***

Бургундський шлюб ерцгерцога Максиміліана Габсбурга та інкорпорація нідерландських провінцій до габсбурзьких володінь. Державно-політичний

лад Нідерландів при Габсбургах. Інститут статхаудерів. Прерогативи Генеральних штатів. Економічний розвиток у XVI ст. Господарське районування. Участь у світовій торгівлі та розвій мануфактурної промисловості. Поземельні відносини та аграрне підприємництво. Соціальні наслідки економічних змін. Реформаційний рух в Нідерландах і поширення кальвінізму. Посилення феодально-католицької реакції при Філіпі II. Маргарита Пармська та плакати проти єретиків. Упровадження податку алькабали. Закриття гирла Шельди. Початок визвольного руху та іконоборче повстання. «Дворянський компроміс». Вільгельм Оранський. Терористичний режим герцога Альби в Нідерландах. Кривава рада. Страта лідерів аристократичної опозиції. Другий етап визвольної боротьби в Нідерландах. Лісові та морські гези. Повстання 1572 р. у північних провінціях. Нарада у Дордрехті. Здобуття Брілле.

Політика принца Оранського і дворянської еміграції. Антиіспанський рух на півдні. «Гентське умиротворення». Початок третього етапу визвольної війни. Арраська та Утрехтська унії. Поразка визвольного руху в південних регіонах країни. Утворення Республіки Сполучених провінцій на півночі країни. Продовження Восьмидесятирічної війни.

Піднесення Республіки Сполучених провінцій у першій половині XVII ст. Стрімкий економічний поступ та колоніальна експансія. Ост-Індська компанія. Работоргівля. Витиснення Португалії з архіпелагів у Південних морях. Консолідація державно-політичного ладу Республіки. Соціально-політична боротьба. Основні політичні угруповання. Відновлення військових дій. Участь Республіки Сполучених провінцій у Тридцятирічній війні 1618-1648 рр. Вестфальський мир 1648 р. Підсумки Восьмидесятирічної війни за незалежність. Перше безстатхаудерне правління у Голландії. Регентство Яна де Вітте. Протистояння «регентів» та оранжистів. Боротьба з Англією за торгово-морську першість. Негативний вплив Навігаційного Акту 1651 р. на голландську торгівлю. 1672 рік як «рік

лих». Відбиття англо-французького вторгнення. Адмірал Міхіель де Рюйтер. Підсумки англо-голландського суперництва. Становище Іспанських Нідерландів у XVII ст.

Культура Нідерландів у XVI – XVII ст. Нідерландські провінції як центр Північного Відродження. Еразм Роттердамський, його літературна та філософська творчість. Гуго Гроцій. Поступ природознавства та натурфілософії. Християн Гюйгенс. Антоні ван Левенгук. Філософська система Баруха Спінози. «Золотий вік» голландського та фламандського живопису у XVII ст.: його жанрові різновиди та представники. «Малі голландці». Рембрандт ван Рейн. Стилістика живопису Пітера Пауля Рубенса. Творчі парадокси Пітера Брейгеля. Символізм творчості Єроніма Босха.

Тема № 9. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗКВІТ АБСОЛЮТИЗМУ У ТЮДОРІВСЬКІЙ АНГЛІЇ У XVI ст.

Економічна стабілізація королівства по завершенню Війни Червоної та Білої троянд. Аграрний розвиток і соціальні зміни на селі. Початок аграрного перевороту. Огороджування в Англії, його соціальні наслідки. Криваве законодавство проти експропрійованих. Структура і організація ремесла і торгівлі. Становлення абсолютизму в Англії, його типологічні особливості. Роль парламенту у тюдорівську епоху. Правління Генріха VIII. Акт про супрематію, політичні обставини його ухвалення. Королівська реформація в Англії. Контрреформація за Марії Тюдор. Єлизаветинське релігійне врегулювання. Англіканська церква. Абсолютизм і радикальна реформація. Джон Нокс. Методи політичної пропаганди і управління. Економічна політика Єлизавети I. Торгівля і колоніальна експансія Англії. Заохочення піратства. Колонізація Ірландії. Політична ситуація в Шотландському королівстві. Регентство Марії Гіз. Пресвітеріанська аристократія. Правління Марії Стюарт. Конфліктність англо-шотландських

відносин. Різке загострення англо-іспанських протиріч. Розгром іспанської «Непереможної армади». Соціально-економічна і політична криза кінця XVI ст.

Англійська ренесансна культура у XVI ст. Пізня готика та її архітектурні шедеври. Томас Мор як найяскравіший представник англійського гуманізму. «Утопія», її зміст. Розквіт англійського театру та літературно-драматичної творчості. Лондонський театр «Глобус». Вільям Шекспір, значення його літературного спадку у розвитку світової культури. Жанр історичної драми. Філософські конотації трагедії «Гамлет». Естетика раннього бароко.

Тема № 10. ДВІ АНГЛІЙСЬКІ РЕВОЛЮЦІЇ XVII ст. ТА ЇХНЄ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ.

Правління перших Стюартів в Англії. Посилення абсолютистських тенденцій монархічної влади. Фаворитизм. Герцог Бекінгем. Релігійна політика Карла I. Генеза капіталізму. Аграрні відносини та продовження політики огороджуваль. Особливості соціального ладу. Буржуазно-дворянська опозиція. Піднесення «джентрі». Пуританізм.

Конфлікти зі Стюартами. Шотландське повстання. Народні рухи. Наростання суспільного невдоволення і передумови революції. Виникнення революційної ситуації. Скликання Довгого парламенту.

Початок революції (1640-1642 рр.). Початковий етап революції. Склад і політика Довгого парламенту. Страта графа Страффорда. Встановлення революційної влади. Суспільно-політичні угруповання в революції. Роль народних мас. «Велика ремонстрація». Ірландське повстання.

Перша громадянська війна. Причини поразок армії парламенту. Олівер Кромвель і армія «нового зразка». Битва при Незбі (1645 р.). Законодавство Довгого парламенту. Вирішення аграрного питання. Боротьба за поглиблення революції. Джон Лільберн. Позиція пресвітеріан. Програма

ІнDEPENDENTІВ. Левелерський рух. «Народна угода». Перша чистка парламенту. Подальше піднесення революції.

Друга громадянська війна. Роль народних мас і левелерів. «Прайдова чистка» парламенту. Проголошення республіки і страта короля Карла I (1649 р.).

ІнDEPENDENTська республіка (1649-1653 рр.), її соціальна база. Внутрішня політика республіки. Народний сектантський рух. «Справжні левелери». Джерард Уінстенлі та дигери, їхня соціальна програма та практика діяльності.

Поневолення Ірландії. Роль ірландського питання в історії Англійської революції. Завоювання Шотландії. Зовнішня політика і війни з Голландією. Навігаційний Акт 1651 р.

Криза республіки. Розпуск «охвістя» Довгого парламенту. Становлення Протекторату Кромвеля, його сутність. «Знаряддя управління» (1653 р.). Внутрішня і зовнішня політика. Криза військової диктатури. Військовий переворот генерала Монка та Реставрація Стюартів.

Неоабсолютистські тенденції політики Карла II та Якова II. Наростання опозиції.

«Славна революція» 1688 р. в Англії, її характер та особливості. Вільгельм III Оранський. Habeas Corpus Act та становлення громадянського суспільства. Історичні підсумки двох Англійських революцій XVII ст. Англійська та зарубіжна історіографія революцій та революційної доби. Вігська і торійська школи. Тематика досліджень Крістофера Хілла.

Розвиток політичної думки в Англії у XVII ст. Політичні вчення в часи революції: Т. Гоббс та його політико-правова концепції держави. Перехідні конотації символічних образів «Втраченого раю» Джона Мілтона. Теоретик «класичного республіканізму» Джеймс Гаррінгтон. Етико-філософське вчення Джона Локка.

Тема № 11. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст. ТРИДЦЯТИЛІТНЯ ВІЙНА.

Великі географічні відкриття, трактування їхнього значення у культурноцивілізаційному поступі Західної Європи по теренах світу. Зруйнування індіанських імперій та політичної системи майя. Розв'язання іспансько-португальських територіальних проблем та розмежування сфер впливу. Розширення європейської експансії на нові регіони світу. Колонії у Новому світі, на Сході та в Африці. Зміна глобальних торговельних шляхів. Піднесення Іспанії. Італійські війни 1494–1559 рр., їхні передумови та привід. Їхнє переростання з локального у всеєвропейський конфлікт. Положення мирного договору в Като-Камбрезі 1559 р. Наслідки війн для Італії. Боротьба Іспанії та австрійських Габсбургів проти Османської імперії. Іспано-англійська боротьба за морські комунікації. Поразка «Непереможної армади» 1588 р. та її наслідки. Історична тенденція до консолідації національних держав у вигляді абсолютних монархій. Локальний князівський абсолютизм в Німеччині та Італії. Перекроювання кордонів.

Правління імператорів Габсбурзької династії у другій половині XVI – на початку XVII ст. Рудольф II та спроби рекатолизації. Загострення релігійно-політичного протистояння католиків та протестантів. Причини та передумови Тридцятилітньої війни. Наростання суперечностей між великими європейськими державами на релігійно-політичному ґрунті на початку XVII ст. Євангелічна унія та Католицька Ліга. Політичні союзники Габсбургів. Періодизація Тридцятилітньої війни 1618-1648 рр. та зміна складу її учасників. Перебіг військових дій. Нові способи військової організації, стратегії і тактики. Військово-технічні аспекти. Альбрехт Валленштейн як полководець. Розорення німецьких земель. Жахіття війни. Вихід на європейську арену Швеції. Густав II Адольф. Особливості позиції Французької монархії. Вестфальський мир 1648 р., його положення.

Визнання Швейцарського союзу та незалежності Нідерландів. Закріплення роздробленості Німеччини.

Модуль № II.
КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ З
СЕРЕДИНИ XVII – XVIII ст.

***Тема № 12. СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ МОНАРХІЇ ТА
КЛАСИЧНОГО КАПІТАЛІЗМУ В АНГЛІЇ У XVIII ст.***

Соціально-економічний розвиток країни. Перемога лендлордизму в аграрній сфері. Велика капіталістична оренда. Парламентські огорожування. Доля дрібного землеволодіння. Піднесення мануфактури у першій половині XVIII ст. Формування внутрішнього ринку. Зовнішня торгівля. Работоргівля. Фінансова система. Соціальна структура суспільства. Проблема пауперизму та пияцтва.

Розвиток інститутів парламентської монархії у першій половині XVIII ст. «Гнилі містечка». Статус конституційного монарха. Панування угруповання вігів, їх внутрішня і зовнішня політика. Унія Англії і Шотландії (1707 р.). Участь Англії у європейських війнах. Активізація колоніальної експансії. Здобуття Гібралтару та Ямайки.

Особливості англійського раціоналізму та просвітництва. Дж. Локк, Т. Гоббс, Д. Толанд, Д. Свіфт. Художня культура епохи Просвітництва (В. Хогарт, Т. Гейнсборо).

Передумови промислового перевороту. Його технічна й соціальна сутність. Виникнення фабрики як виробничої одиниці. Фабрично-заводські центри і промислові регіони. Формування промислової буржуазії і робітничого класу. Соціальне становище і перші виступи робітників. Луддити. Виникнення тред-юніонів. Зростання промислового населення.

Удосконалення засобів сполучення. Історичне значення промислового перевороту, історіографія проблеми. Англійська класична політекономія про походження і джерела суспільного багатства. Погляди Адама Сміта і Давида Рікардо.

Політична криза 1760 – 1780-х років. Опозиція правлінню вігів. Політика короля Георга III. Буржуазно-демократичний радикалізм. Перегрупування у партіях вігів і торі. Політика Англії в колоніях. Початок завоювання Індії. Ост-Індська компанія та її адміністративна організація. Прийняття для Ірландії «Акту про відречення». Колонізація Австралії.

Тема № 13. АНГЛІЙСЬКІ КОЛОНІЇ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ (XVII – XVIII ст.).

Заснування Лондонської і Плімутської купецьких компаній та їхня роль у колонізації Північної Америки. Виникнення першого англійського поселення у Вірджинії. Поземельні відносини. «Експорт» у Новий Світ напівфеодального латифундизму. Формування засад плантаційного господарства та економічне піднесення колоній. Експорт тютюну. Стримуючі фактори прискореної колонізації континенту. Ландшафтно-кліматичні особливості та індіанське сусідство. Повстання Н. Бекона 1676 р., його історичні контексти. Перші війни з індіанцями за спірні території (1622-1634, 1636-1637, 1675-1677 рр.). Початок работорівлі та плантаційного рабства. Етнічне змішання та асиміляція.

Місія «Мейфлауера» 1620 р., факти і легенди. Угода батьків-пілігримів, її ідейні принципи та політичні положення. Початок масштабної пуританської колонізації Північної Америки. Іміграційна хвиля 1630-1643 рр. Нова Англія. Заснування колоній Массачусетса, Коннектикуту, Нью-Гемпшира, Род-Айленда. Колонізація північноамериканського Півдня. Меріленд, Північна і Південна Кароліна, Джорджія. Просування іспанців у

Північній Америці і відкриття Флориди, басейну Міссісіпі, Нью-Мексико, Каліфорнії.

Адаптація англійських колоністів до місцевих умов та освоєння території. Швидкий розвиток плантаційного господарства та його юридичне оформлення. Роль скватерів у становленні фермерського господарства. Соціальні зрушення і формування буржуазнопідприємницької та фермерської верстви. Бостон як економічний і політичний центр північноамериканських колоній. Зростання оборотів торгівлі. Торгова політика метрополії та Закони про мореплавство. Демократизм суспільного життя. Наслідки «Славної революції» 1688 р. для колоній. Повстання Я. Лейстера у Нью-Йорку. Упровадження засад виборності формування влади. Утвердження республіканізму в Род-Айленді та Коннектикуті. Культурно-освітній розвій колоній, поширення шкільної і поява закладів вищої освіти. Релігійне життя і розквіт проповідництва.

Посилення колонізаційних процесів у Північній Америці, їхні фактори та обставини. Фактор вільної землі і його вплив на соціально-економічний розвиток колоній. Просування на захід континенту. Зростання руху скватерів. Закон 1763 р. про заборону оселятися за Алеганськими горами. Виселення злочинного елементу з метрополії. Наростання потоку релігійних дисидентів: французьких гугенотів, британських католиків, німецьких лютеран. Строкатість етно-демографічних характеристик іммігрантів. Б. Франклін про німецьку колонізацію. Наростання ксенофобії та релігійної нетерпимості. Репресивне законодавство проти єресей у Колонії Массачусетської затоки. Протирічливий поступ демократії в адміністративному управлінні та суспільному житті колоній. Господарське районування та виробнича специфікація. Розвиток торгових зв'язків між колоніями. Аграрне підприємництво Півдня і світовий ринок. Поєднання найманої праці і плантаційного рабства. Колонії і британська метрополія.

Відновлення французького просування у Північній Америці на початку XVII ст., його напрями. Проникнення у басейни річок Св. Лаврентія та Міссісіпі. Експедиції Самюеля де Шамплена. Заснування поселень Порт-Рояль, Квебек та Монреаль. Луїзіана і заснування Нового Орлеану. Значення хуторної торгівлі та інтереси французького торгового капіталу. Зміни в характері адміністративного управління Нової Франції. Причини її застійного господарського розвитку. Війни з ірокезами та їхні наслідки. Піднесення колонії за губернаторства Жана Талона. Спроби перетворення її у самодостатнє прибуткове підприємство.

Загострення англо-французького суперництва у Північній Америці як відлуння ситуації у Європі. Указ короля Карла II про торгівлю в районі Гудзонової затоки. Англофранцузькі війни кінця XVII-XVIII ст., хід та результати. Положення Утрехтського та Паризького мирних договорів щодо володінь у Північній Америці. Втрата Акадії, Землі

Руперта, Квебека та Ньюфаундленду. Перехід Луїзіани під іспанську юрисдикцію. Нова Шотландія. Тактика британської корони у Квебеку. Специфіка суспільної структури і франко-англійські етно-соціальні антагонізми. Указ англійської корони 1763 р. та Квебекський акт від 2 травня 1774 р.

Російська колонізація Північної Америки. I Камчатська експедиція Вітуса Берінга. Початок проникнення на Аляску. II Камчатська експедиція В. Берінга та Олексія Чирикова.

Промислове та географічне обстеження території Аляски та Алеутських островів. Картографування місцевості. Значення експедицій Григорія Шеліхова 1780-х рр. у налагодженні торгового обміну з місцевим населенням регіону. Заснування постійного російського поселення в м. Кадьяк. Адміністративно управлінські новації. Торговопромислові компанії. Утворення Російсько-Американської компанії (РАК) і утвердження режиму монопольної торгівлі.

Тема № 14. ПЕРША АМЕРИКАНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ ТА УТВОРЕННЯ США.

Передумови виступу Північноамериканських колоній Англії проти метрополії. Посилення економічних і політичних протиріч між колоніями і метрополією після Семилітньої війни. Протекціоністська митна політика британського уряду. Закон про мореплавство 1767 р. Наростання штучного торгового дефіциту. Піратство та контрабанда. Промислова політика метрополії, її характер і цілі. Закон про капелюхи та Закон про залізо. Успіхи розвитку американської промисловості. Спроби упровадити автономний грошовий обіг і реакція Лондона. Закон про гербовий збір 1765 р. та Закони Тауншенда. Установлення прямого оподаткування товарів першої необхідності. Наростання протесту проти політики економічної політики метрополії. Акциз на чай.

Формування північноамериканської нації. Американське Просвітництво як ідейна основа протестних настроїв. Бенджамін Франклін, Томас Джефферсон, Томас Пейн та положення його памфлету «Здоровий глузд» (1776 р.).

Етапи Першої Американської революції (1775-1783 рр.). Початок збройної боротьби північноамериканських колоністів. «Бостонське чаювання». Проголошення «Декларації незалежності», її історичні положення. Питання про рабство. Демократичні перетворення в ході революції. Військові дії у 1775-1781 рр. Становище в армії. Поразки та успіхи у Війні за незалежність. Джордж Вашингтон як полководець і політик. Формування інституційних основ американської державності: народного представництва, уряду, монетного двору, банку. Міжнародне становище США, об'єднання колоністів проти Великої Британії. Активізація пошуку дипломатичної підтримки. Потенційні союзники американців. Дипломатичні місії Б. Франкліна у Парижі. Незалежність 13 колоній: Массачусетсу, НьюГемпширу, Коннектікуту, Род-Айленду, Нью-

Йорку, Нью-Джерсі, Пенсильванії, Делаверу, Меріленду, Вірджинії, Північної і Південної Кароліни, Джорджії. Здобуття території навколо Великих озер. Версальський мирний договір (1783 р.) і міжнародне визнання незалежності США. Загострення соціально-економічних суперечностей після війни. Повстання Даніеля Шейса. Становлення державності США, Створення єдиного національного уряду. Дискусії навколо форми державного устрою, їхній зміст та учасники. Кредо «федералістів». Роль Олександра Гамільтона у просуванні ідеї федералізму. Від «Статей конференції» до Конституції 1787 р., її зміст та характер. Поправки до Конституції. «Білль про права».

Особливості американської революції, її підсумки, історичне значення й оцінки в історіографії.

Тема № 15. НІМЕЦЬКІ ЗЕМЛІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII – XVIII ст. ПІДНЕСЕННЯ ПРУССІЇ.

Наслідки Тридцятирічної війни 1618-1648 рр. і закріплення політичної роздробленості Німеччини. Вестфальська система. Регенсбурзький рейхстаг 1653 р. Князівський абсолютизм та міські республіки. Спустошення країни та її господарський занепад. «Друге видання» кріпацтва. Становище окремих регіонів. Піднесення курфюрствства Бранденбург та дому Гогенцоллернів. Об'єднання Бранденбургу та герцогства Пруссії. Юліх-Клевська спадщина. Внутрішні реформи та зовнішня політика «Великого курфюрста» Фрідріха-Вільгельма I. Перетворення Пруссії у королівство. Консолідація країни за «короля-солдата» Фрідріха I. Укріплення військового потенціалу та мілітаризація. Міграційна політика. Стиль правління та культурний розвиток. Релігійна толерантність.

Пруссія і Прагматична санкція Карла VI 1713 р. Участь у війні за «австрійську спадщину» 1740-1748 рр. Здобуття Сілезії. Правління Фрідріха II та політика «освіченого абсолютизму». Ставлення до просвітницьких ідей

та дружба з Вольтером. Піднесення Пруссії до рангу великої держави. Зовнішньополітичні комбінації та союзи. Реформи і військове будівництво. Політика меркантилізму. Пруська мануфактура і розвиток ремесла та торгівлі. Юнкерське землеволодіння. Становище селянства. Пруссія у Семилітній війні 1756-1763 рр. Союз німецьких князів 1785 р. як противага впливові Габсбургів. Підсумки правління Фрідріха II.

Саксонія і Баварія як впливові німецькі регіональні держави у другій половині XVII – XVIII ст. Господарське становище та соціальний лад. Участь правлячих династій у великій європейській грі. Саксонські курфюрсти і польська корона. Правління Августа II та Августа III. Розквіт фаворитизму. Саксонія у війні за польську спадщину 1733-1735 рр. Баварський курфюрст Карл Альбрехт. Його правління як імператора Священної Римської імперії Карла VII. Саксонія і Баварія у «системі рівноваги» у Німеччині. Привід та результати війни за «баварську спадщину». Розмін територій за умовами Тешенського миру.

Піднесення німецької науки, культури і мистецтва у «Століття Просвітництва». Центри німецької просвітницької культури. Значення Ваймара як «німецьких Афін».

Філософія та наукове знання. Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Філософія історії у концепції Йоганна-Готфріда Гердера. Філософська система Імануїла Канта. Релігійно-етична думка. Пієтизм. Прогрес освіти. Університети, академії, гімназії, наукові товариства і часописи.

Геттінгенський університет та його іноваційний характер. Академічна свобода. Йоганн-Людвіг Шльоцер. Розквіт німецького Просвітництва у другій половині XVIII ст. Посилення національно-патріотичної складової у духовних процесах. Мовні дискусії і боротьба з класицизмом. Творчість Готгольда Ефраїма Лессінга та Фрідріха Клопштока. Ідейний рух «Буря і натиск», його принципи і представники. Літературно-драматичний спадок геніальних Йоганна-Вольфганга Ґете і Фрідріха Шіллера. Піднесення

німецької класичного музики і симфонізму. Йоганн-Себастьян Бах. Георг Фрідріх Гендель. Барокова опера та інструментальні твори Дітріха Букстехуде та Йоганна Адольфа Гассе. Німецька консервативна думка. Юстус Мьозер. Виникнення регіоналістики і локальної історії.

***Тема № 16. ФОРМУВАННЯ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІМПЕРІЇ
ГАБСБУРГІВ ТА ЇЇ РОЗКВІТ ЗА ДОБИ «ОСВІЧЕНОГО
АБСОЛЮТИЗМУ» (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII-XVIII ст.).***

Територія і система управління у володіннях Габсбурзького дому на середину XVII ст. Соціально-економічний лад, його регіональні особливості. Правління Леопольда I, його внутрішня і зовнішня політика. Протистояння із Францією. Альянс 1689 р. Рісвікський мир 1697 р. Боротьба проти турецької загрози. Облога Відня 1683 р. Створення Священної Ліги.

Успіхи союзної коаліції. Принц Євгеній Савойський як полководець. Визволення Угорщини. Положення Карловацького мирного трактату 1699 р. і територіальні придбання австрійського дому. Участь у війні за «іспанську спадщину» та її підсумки. Встановлення австрійського правління у південній частині Нідерландів.

Економічний і соціально-політичний розвиток Австрійської імперії у XVIII ст. Становище Угорщини та Трансільванії у складі монархії Габсбургів. Національно-визвольна війна 1703-1711 рр. Ференц Раковці II. Військові успіхи куруців. Поразка національного руху. Сатмарська угода та її умови. Боротьба за національну культуру та політичні права угорців. «Прагматична санкція» Карла VI 1713 р. Прихід до влади Марії-Терезії. Війна за «австрійську спадщину» 1740-1748 рр. Втрата Сілезії. Суперництво з Пруссією за вплив у німецьких справах. Губертусбурзький мир 1763 р. і «система рівноваги». Збереження імператорської влади за Габсбургами. Війни з Османською імперією та посилення впливу Австрії на Балканах.

Пожаревацький мир 1718 р. Здобуття Банату та Белграда. Приєднання Буковини. «Військовий кордон» і гранічари.

Австрійський «освічений абсолютизм». Реформи Марії-Терезії та Йосифа II, їх напрями, зміст та історичне значення. Участь Австрії у трьох поділах Речі Посполитої. Розвиток культури та освіти. Поширення стилів бароко, рококо та класицизму в архітектурному будівництві. Терезіанська естетика. Результати шкільної реформи. Розквіт австрійської музичної школи. Геніальні композитори-класики: Йозеф Гайдн, Вольфганг Амадей Моцарт, Людвіг ван Бетховен.

Тема № 17. ДЕРЖАВИ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ У КІНЦІ XVII – XVIII ст.

Іспанія. Втрата Іспанією статусу великої держави після Тридцятирічної війни. Економічний і політичний занепад країни у XVIII ст. Іспанія та її колонії. Причини, хід та наслідки війни за «іспанську спадщину». Втрата італійських та нідерландських володінь. Боротьба Філіпа V з місцевим сепаратизмом. Скасування обласних привілеїв «фуерос». Остаточна централізація королівства. Військові і фінансові реформи. Урядування кардинала

Джуліо Альбероні. Розвиток елементів капіталізму у XVIII ст. Аграрні відносини. Правління Карла III і реформи «освіченого абсолютизму». Централізація та уніфікація управління державою. Соціально-економічні новації і вплив економічних доктрин меркантилізму та фізіократів. Сприяння освіті та відкриття нових навчальних закладів. Вигнання єзуїтів. Сприятливі та гальмівні фактори реформаторської політики. Майорати та латифундизм в аграрній сфері. Места. Слабкість буржуазії, формування ліберально-дворянської ідеології. Особливості іспанського Просвітництва: принципи, ідейні позиції, яскраві представники.

Становище **Португалії** у XVIII ст. Участь у війні за «іспанську спадщину». Союз з Англією. Господарське піднесення. Розвиток промислів

і торгівлі. Протекціоністська економічна політика графа Ерісейри. Поява мануфактури. Розвиток колоніального господарства у Бразилії. Видобуток корисних копалин. Посилення абсолютизму за правління Жоана V. Успіхи у дипломатичному посередництві та зростання міжнародного впливу Португалії. Особливості політики «освіченого абсолютизму» за Жозе I. Енергійна реформаторська політика уряду маркіза Помбала. Економічне піднесення країни. Розбудова армії і флоту. Прогрес в освіті та науках. Наслідки Лісабонського землетрусу 1755 р. Боротьба з фрондерством аристократії та обмеження впливу клерикалів.

Італія у XVII – на початку XVIII ст. Державна роздробленість. Іспанське панування. Роль папства. Переміщення торговельних шляхів та економічний занепад. Спад промислового виробництва, аграризація. Рефеодалізація та її причини. Позиції та інтереси лихварсько-банківського бізнесу. Погіршення становища населення. Пауперизація та бандитизм. Повстання Мазаньєло в Неаполі 1647-1648 рр. Поширення вільнодумства.

Зміни у державно-політичному ладі Італії XVIII ст. Правління Карла Бурбона в Неаполі. Падіння ролі папства та Венеціанської республіки в європейській політиці. Зростання народонаселення. Пожвавлення економіки та його обмежені масштаби. Зміцнення капіталістичною укладу у другій половині XVIII ст. Мануфактури, товарно-грошові відносини на селі. Сеньйоріальні пережитки та вплив аристократії як головні гальмівні фактори економічного поступу. Вільнодумство та просвітницькі ідеї в Італії, їхня соціальна база. Мілан і Неаполь як провідні центри просвітницького руху. Чезаре Беккарія та його ідеї по гуманізації правосуддя і пенітенціарної сфери. Твір Джамбатісти Віко «Основи нової науки про загальну природу націй» як квінтесенція італійського Просвітництва. Обмежений характер просвітницького руху. Розвиток італійської барокової культури у її класичних формах. Драматургія і театр, сюжети і герої літератури. Карло Гольдоні. Карло Гоцці. Італія як батьківщина оперного жанру. Клаудіо

Монтеверді. Розквіт італійського музичного мистецтва у XVIII ст. Найвизначніші пам'ятки італійського бароко і класицизму. Лоренцо Берніні. Видатні майстри італійського живопису XVII – XVIII ст. Караваджо та його школа. Академії і заклади по підготовці професійних митців.

Тема № 18. ДИНАМІКА ІСТОРИЧНОГО ПОСТУПУ ДЕРЖАВ ПІВНІЧНОЇ ЄВРОПИ У РАННЬОМОДЕРНІ ЧАСИ (XVI – XVIII ст.).

Данія. Особливості соціально-політичного ладу на початок XVI ст. Монархія і станове представництво. Реформи Крістіана II. Скасування кріпацтва «ворнедскаб». Дворянське землеволодіння. Орендні відносини. «Графські чвари» 1530-х рр. Королівська Реформація в Данії. Боротьба за панування на Балтиці у другій половині XVI – на початку XVII ст. Цілі участі у Лівонській війні. Піднесення абсолютизму за правління Крістіана IV. Данія в першій половині XVII ст. Участь у Тридцятилітній війні. Результати протистояння зі Швецією і послаблення країни. Мирні договори в Роскілле 1658 р. та Копенгагені 1660 рр.

Завершення юридичного оформлення данського абсолютизму. «Королівський закон» 1665 р. Систематизація права і бюрократизація управління. Участь Данії у Великій Північній війні 1700-1721 рр. Мирний договір у Фредріксборзі. Російські гарантії територіальної недоторканності 1731 р. Господарський поступ країни у XVIII ст. Поширення мануфактурного виробництва. Політика меркантилізму. Судноплавство і колоніальна торгівля. Вест-Індська, Африканська та Азійська торгові компанії.

«Освічений абсолютизм» у Данії. Реформи Йоганна Фрідріха Струензе. Кронпринц Фредерік та ліберальне угруповання дворянства. Адміністративні перетворення і бюрократизація державного управління. Спроба упровадження німецької мови. Судова реформа, її прогресивний характер. Зрушення в аграрній сфері. Обмеження кріпацтва. Заохочення

промисловості і торгівлі. Перехід до ліберальної торгової політики. Відмова від работоргівлі. Закон про бідних – як один з перших актів соціального законодавства.

Швеція. Політико-правове становище Швеції на зламі XV – XVI ст. Соціальний лад та становий поділ суспільства. Становище селянства та міських верств. Аристократія та шляхетська верства. Регентство Стена Стуре молодшого. Піднесення боротьби за розірвання Кальмарської унії. «Стокгольмська кривава лазня» (*Stockholms blodbad*). Звільнення від данського панування. Королівська Реформація у Швеції. Проповідницька діяльність Олауса Петрі. Консолідаційні реформи Густава I Вази. Перехід від станової монархії до абсолютної. Роль станового представництва. Політична нестабільність за спадкоємців Густава I Вази. Детронізація Сигізмунда III. Зовнішня політика Швеції у XVI – першій половині XVII ст. Конфлікти з Данією за панування на Балтиці. Польсько-шведський союз. Наслідки Лівонської війни. Участь у подіях Смути у Московії. Столбовський мир 1617 р. Піднесення країни за правління Карла IX та Густава II Адольфа. Утвердження абсолютизму. Військові та господарські реформи. Централізація та професіоналізація державного апарату. Участь Швеції у Тридцятилітній війні. Успіхи шведської зброї. Територіальні здобутки за умовами Вестфальського миру.

Регентство королеви Христини. «Шведська імперія» у статусі великої держави (1648-1721 рр.). Війни та дипломатичні комбінації. Зростання впливу у європейських справах. Союз з козацько-гетьманською державою. Вступлення до Речі Посполитої. Врегулювання відносин з Данією, Реччю Посполитою і Московією. Олівський і Кардиський трактати. Укріплення абсолютистського ладу за «самодержавного монарха Божою милістю» Карла XI. Особа та принципи правління короля Карла XII. Велика Північна війна 1700-1721 рр. Перебіг військово-дипломатичних подій. Полтавська

поразка 1709 р. Ніштадський мир з імперією Петра І. Дипломатичне врегулювання із сусідами. Наслідки поразки Швеції.

Кризовий розвиток шведського абсолютизму у XVIII ст. Обмеження монархічного правління та «ера свобод», її соціально-політичний зміст. «Форма правління» 1720 р. Зростання ролі риксдагу і утвердження парламентсько-монархічного ладу. Закон 1723 р. «Партія патріотів» (ковпаків) та її лідер граф Арвід Горн. Урядування партії «капелюхів» та невдачі її політики. Війна з Росією і втрата частини Фінляндії. Династійна криза 1751 р. Відновлення абсолютистського режиму за правління Густава III. Політичний переворот і «Форма правління» 1772 р. Монарх і парламент. «Освічені» реформи. Перетворення у владному апараті. Встановлення свободи віросповідання та емансипація євреїв. Гуманізація судочинства та пенітенціарної сфери. Зовнішня політика і дипломатія. Війна з єкатерининською імперією 1788-1790 рр.

Соціально-економічний прогрес у XVII – XVIII ст. Зміни у становищі селянства. Поширення орендних відносин. Селянська реформа Юхана III. Шведське ремесло і розсіяна мануфактура. Розвиток залізоробної та зброярської справи, кольорової металургії. Військово-промисловий комплекс. Цеховий Статут 1621 р. Боротьба з Ганзою. Розвиток судноплавства та участь у міжнародній торгівлі. Внутрішній ринок. Політика протекціонізму у XVIII ст. Закон «Продукт-плакат» 1724 р. Спроба упровадження паперових грошей і проблема інфляції. Економічна політика Густава III. Заохочення хутірського землеволодіння та освоєння нових земель. Свобода хлібної торгівлі. Упровадження риксдалера.

Норвегія. Закріплення панування данських королів. Дансько-Норвезька унія, її засади. Ліквідація суверенних державницьких інститутів. Соціально-економічний та культурний застій. Особливості норвезької Реформації. Економічний підйом Норвегії у XVII – XVIII ст. Скасування залежності від

Ганзи. Розвиток суднобудування, рибальства, лісового промислу. Патріархальні риси соціальної структури країни.

Фінляндія. Становище Фінляндії в складі володінь шведської корони. Заснування Гельсінкі. Складність умов економічного розвитку. Торгівельний примус. Лютеранська Реформація. Мікаель Агрікола. Народний рух кінця XVI ст. «Довга війна» 1570-1595 рр. Приєднання Карелії за Столбовським миром 1617 р. Наслідки російсько-шведських воєн XVIII ст. Маріонеткове королівство Фінляндія 1742 р. Специфіка соціальної структури країни.

Ісландія, Фарерські острови та Гренландія, їхній політичний статус. Своєрідність соціально-економічного розвитку у складі Данії. Відмова данської корони від Оркнейського та Шетландського архіпелагів.

Оновлення духовного життя Північної Європи у ранньомодерну добу. Вплив Реформації і становлення національних мов. Розвиток освіти, науки і мистецтва. Тіхо Браге. Поширення книгодрукування. Університетське життя.

Тема № 19. ВЕСТФАЛЬСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 1648-1789 рр.

Мирні переговори в Оснабрюці та Мюнстері. Положення мирних договорів та параметри Вестфальської системи міжнародних відносин. Піднесення Франції і Швеції. Закріплення політичної роздробленості Німеччини. Зміни у системі міжнародних відносин після буржуазних революцій у Європі. Вплив на зовнішню політику економічних, династичних, релігійних, загальнодержавних інтересів. Боротьба Англії за першість на морях і в торгівлі. Навігаційний акт 1651 р. Послаблення позицій Голландії у морській торгівлі і в колоніях. Війни Франції при Людовіку XIV як спроба встановлення французької гегемонії у Європі. Теорія «природних кордонів». Війна за «іспанську спадщину» і послаблення

міжнародної ролі Франції. Втрата Іспанією ролі великої держави. Боротьба за Балтику: зростання міжнародної ролі Росії за Петра I.

Нова розстановка сил у Північній та Східній Європі у середині XVIII ст. Посилення Прусії, австро-пруські протиріччя. Війни за «австрійську спадщину» та за «баварську спадщину». Семилітня війна 1756-1763 рр. та її наслідки. Війна за «польську спадщину». Три поділи Польщі. Експансія Османської імперії у Південно-Східній Європі у XVII ст. Облога Відня. Утворення Священної Ліги, її склад. Війна 1683-1699 рр. Витиснення турків з Центральної Європи. Кримські та Азовські походи. Карловацький конгрес 1699 р. Константинопольський трактат. «Східне питання» у XVIII ст. Протиріччя великих держав на Балканах і Близькому Сході.

Вплив Американської революції та Війни за незалежність США на міжнародні відносини. Ліга озброєного нейтралітету. Зміни у міжнародних відносинах 80-х рр. XVIII ст. Формування колоніальної системи. Створення колоніальних імперій європейських держав. Відмінності колоніальних систем. Рабство у колоніях. Англо-французьке суперництво у Європі та за її межами.

Тема № 20. ФРАНЦУЗЬКИЙ АБСОЛЮТИЗМ У XVII-XVIII СТ.: ВІД ПРАВЛІННЯ «КОРОЛЯ-СОНЦЯ» ДО ПЕРЕДРЕВОЛЮЦІЙНОЇ КРИЗИ.

Становище Франції після Тридцятилітньої війни. Регентство Анни Австрійської. Кардинал Джуліо Мазаріні. Економічне піднесення XVII ст. Сільське господарство. Аграрні відносини. Дискусії навколо проблеми капіталістичного укладу у французькому селі. «Аграрна школа» в історіографії. Іван Лучицький. Ремесло. Мануфактури. Франція як виробник еталонних предметів розкоші. Торгівля та колоніальні експедиції. Меркантилізм як принцип економічної політики. Урядування генерального контролера фінансів Жана-Батиста Кольбера. Податкові новації. Гальмівні

фактори економічного поступу. Поглиблення кризи сеньйорального ладу. Соціальна структура суспільства, його становий поділ. Аристократична фронда та її наслідки. Розквіт абсолютизму при Людовіку XIV. Королівський двір і бюрократичний апарат. «Сонячна система» французького абсолютизму. Будівництво Версалю. Війни і становище Франції у Європі. Взірцевий характер французької військової науки. Французька дипломатія. Протестні народні рухи, їхні причини та характер.

Франція на рубежі XVII – XVIII ст. Невтішні наслідки участі у війні за «іспанську спадщину». Регентство Філіпа Орлеанського. Абсолютизм Людовика XV. Розквіт фаворитизму. Маркіза де Помпадур. Наростання економічних труднощів, демографічної кризи та соціальної напруги. Провал спроб фінансово-економічних реформ.

Примерк «старого порядку» у Франції за правління Людовика XVI. «Мадам дефіцит». Невдача реформаторських починань та поглиблення системної соціальнополітичної та бюджетно-фінансової кризи. Особливості аграрних відносин у Франції напередодні революції кінця XVIII ст. Вимоги селянства. Відставка міністра фінансів Жака Неккера. Наростання протестних настроїв у суспільстві. Активізація буржуазії і вимоги реформ. Збори нотаблів 1787 р. Революційні ситуація 1780-х рр. Ідейна підготовка революції. Памфлет абата Сієса «Що таке третій стан?».

Розквіт французької культури. Класицизм XVII ст. Архітектура, живопис та скульптура. Ніколя Пуссен. Грандіозні проекти парково-палацових комплексів. Поширення стилю рококо. Антуан Ватто. Класицистська драма і театр. Творчість Жана Расіна та П'єра Корнеля. Сюжети комедій Жана-Батиста Мольєра. Музичне мистецтво та опера. Жан-Батист Люллі. Танець та імідж французького абсолютизму: сучасні концепції і трактування. Балетне мистецтво.

Тема № 21. ФІЛОСОФСЬКІ І СУСПІЛЬНІ ТЕОРІЇ ТА ІДЕЇ «СТОЛІТТЯ ПРОСВІТНИЦТВА» У ФРАНЦІЇ.

Соціальне, політичне та ідейне підґрунтя французького Просвітництва. Подальший розвиток раціоналістичної філософії XVII ст. Освоєння світу та географічні подорожі. Жан-Франсуа Лаперуз. Природознавство та натурфілософія. Астрономічна теорія Канта-Лапласа. Система класифікації видів Жана Луї Леклерка Бюффона. Теорія градацій Жана-Батиста Ламарка. Фізико-математичні науки і відкриття Жозефа-Луї Лагранжа. Французька академія. Погляди на людину, суспільний прогрес та «ідеальну державу». Прогрес як поступ «наук, мистецтв і ремесел». Філософські та соціально-політичні ідеї Вольтера. Антиклерикалізм. Літературна творчість Вольтера. Політико-правове вчення Шарля-Луї Монтеск'є. «Про дух законів». Прагматичні теорії та практики Просвітництва: енциклопедисти (Дені Дідро, Клод-Адріан Гельвецій, Жан-Лерон д'Аламбер) та фізіократи (Ан-Робер Жак Тюрго, Франсуа Кене, Віктор Мірабо). Філософські, соціально-педагогічні та політичні погляди Жан-Жака Руссо. Теорія суспільного договору. Радикальні та утопічні суспільно-політичні концепції «Століття Просвітництва»: Жан Мельє та Габріель Бонно де Маблі.

Тема № 22. ЕПОХАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ КІНЦЯ XVIII СТ.: ЕТАПИ, ХІД ПОДІЙ І НАСЛІДКИ.

Перший період революції. Скликання Генеральних штатів, початок їх роботи. Проголошення Національних зборів. Установчі збори. Символічне значення взяття Бастилії. Народні виступи у провінції. Похід жінок на Версаль. «Великий страх» та масова еміграція аристократії. Конституційні монархісти при владі. Законодавчі збори. «Декларація прав людини і громадянина», її положення. Політичні та соціальні перетворення. Діяльність Оноре Габріеля Рікеті Мірабо і Жильбера Лафайєта. Ідея верховенства нації і принцип народовладдя. Нова державна система. «Ніч чудес». Початок вирішення аграрного питання у перший період революції:

порівняння політики жирондистів та законодавства якобінців. Революція і церква. Конституція 1791 р.

Постаті визначних лідерів революції Максиміліана Робесп'єра, Жана-Поля Марата, Жоржа Дантона. Народні товариства, політичні клуби, преса. Політичний егалітаризм. Розвиток селянського руху у провінції. Контрреволюційні змови. Революція і Європа. Створення І-ї антифранцузької коаліції.

Варенська криза і виникнення республіканського руху. Розкол у середовищі якобінців. Фельяни. Питання про війну та її початок. Революційно-патріотичне піднесення. Криза конституційної монархії. Повстання 10 серпня 1792 р.

Встановлення республіканського ладу. Жирондисти. Скиннення монархії. Нове аграрне законодавство. Початок терору. Вторгнення інтервентів. Вересневі вбивства, їх оцінка. Перемога при Вальмі. Встановлення республіки. Розкол республіканського табору. Жирондисти і монтаньяри, їхні лідери. Анахарсис Клоотц. Питання про нову конституцію. Невдала спроба встановити режим ліберальної демократії. Розвиток народного руху, революційне насилля. Вересневі вбивства 1792 р. Санкюлоти, їх погляди на соціальну і політичну рівність. Питання про «максимум цін».

Повстання у Вандеї, його соціальний склад та політичні цілі. Війна з якобінською коаліцією. Ідея «природних кордонів» Франції. Боротьба Гори і Жиронди. Повстання 31 травня – 2 червня 1793 р. у Парижі.

Якобінська диктатура. Громадянська війна. Конституція 1793 р. Аграрне законодавство. «Тимчасовий революційний порядок управління». Політична система якобінської диктатури. Секції та Комуна Парижа. Державне регулювання економіки. Розмах терору. Соціальні й етичні ідеали якобінців. Дехристиянізація і революційні культи. Дискусії з політичними

опонентами навколо проблем релігійної політики. Впровадження революційного календаря та соціально-побутові новації.

Радикальні народні рухи. «Скажені» та їхні лідери. Жак Ру. Жак-Рене Ебер і демократичний склад Клубу кордельєрів. П'єр Гаспар Шометт як лідер санкюлотів. Проблема двовладдя у політичній системі. Боротьба фракцій серед якобінців. Падіння ебертистів і дантоністів, їх страта. Організація оборони країни, перелом у ході війни. Вантозькі декрети та їхнє втілення в життя. Криза і падіння якобінської влади. Переворот 9 термідора II-го року Республіки. Якобінська диктатура та діяльність її лідерів в історіографії. Оцінки якобінського терору.

Від Термідору до Брюмера. Франція після перевороту 9 термідора. Ліквідація надзвичайного режиму. Зміни у складі Конвенту. Економічне становище. Поступове відновлення господарського життя. Народні повстання у жерміналі і преріалі. Виступ роялістів. Конституція III-го року Республіки (1795 р.).

Режим Директорії. Поль Баррас. Внутрішня і зовнішня політика. Боротьба з антифранцузькою коаліцією. Перевороти 18 фрюктідора V-го року та 30 преріалю VII-го року. Зміна складу Директорії. Грахх Бабеф і «Змова в ім'я рівності». Піднесення генерала Наполеона Бонапарта. Італійський та єгипетський походи. Криза режиму Директорії. «Політика гойдалок». Державний переворот 18 брюмера VIII року (1799 р.).

Історичні підсумки і наслідки французької революції. Проблема розриву і спадковості історичного розвитку. Французька революція в історіографії.

Тема № 23. ПІДНЕСЕННЯ НАПОЛЕОНА БОНАПАРТА І РЕЖИМИ КОНСУЛЬСТВА ТА ІМПЕРІЇ. НАПОЛЕОНІВСЬКІ ВІЙНИ У ЄВРОПІ.

Франція в період Консульства та Імперії. Конституція VIII року (1799 р.). Статус Першого консула. Особистість Наполеона Бонапарата та

характеристика його політичних поглядів та ідейних позицій. Проголошення Французької імперії і коронація Наполеона Бонапарта. Бонапартистський режим та його соціополітичний вимір. Врегулювання відносин з Римом. Конкордат з папою Пієм VII. Внутрішня політика. Боротьба з опозицією і діяльність таємної поліції. Жозеф Фуше. Режим і свобода преси. Соціальна стабілізація. Національна ідея. Спадковість і розрив з революцією у політиці Наполеона. Кодифікація права. Значення Цивільного кодексу 1804 р. Аграрна політика і збереження соціальноекономічних завоювань революції. Консолідація еліт. Конституція X року, статус старого і нового дворянства.

Наполеонівські війни. Характер і мета наполеонівських війн. Битва при Маренго. Англо-французьке суперництво. Нетривалий Ам'єнський мир. Трафальгар та Аустерліц. Наполеон Бонапарт як полководець та військовий теоретик. Тильзітський мир 1807 р. Континентальна блокада. Розширення територіальної експансії Франції. Втручання в Іспанію. Політика у завоюваних країнах. Війна з Австрією 1809 р. Шенбрунський мир. Одруження з ерцгерцогинею Марією-Луїзою Габсбург. Дипломатія I Імперії. Шарль-Моріс Талейран. Причини військових успіхів наполеонівської Франції.

Нашестя на Росію 1812 р. Бородінська битва. Узяття та спалення Москви. Крах Великої армії. Криза Першої Імперії. Змова Малє. Війна VI-ї антифранцузької коаліції 1813-1814 рр. «Битва народів». Кампанія 1814 р. і вступ союзних армій до Парижа. Перша реставрація Бурбонів. Людовик XVIII. «Сто днів» Наполеона Бонапарта. VII-ма коаліція. Битва при Ватерлоо. Друга реставрація і відречення Наполеона.

**Тема № 24. КРАЇНИ ЄВРОПИ У «ДОБУ РЕВОЛЮЦІЇ» ТА
НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВОЄН (1789-1814 РР.).**

Міжнародно-політична ситуація в Європі на початку революційної епохи. Пильницька декларація 1791 р. і формування I-й антифранцузької коаліції. Бойові дії в Австрійських Нідерландах та Італії. «Мир хатинам, війна палацам». Вторгнення до Голландії і утворення «дочірньої» Батавської республіки. Приєднання Бельгії Декретом Конвенту 1795 р. Італійський похід і створення низки дочірніх республік на Апенінах. Позбавлення папи світської влади і утворення Римської республіки. Кампоформійський мир і поділ володінь Венеціанської республіки. Французький окупаційний режим. Утворення Гельветичної республіки та окупація Швейцарії. Іспанія і Португалія під час революції та наполеонівських воєн. Правління Мануеля Годоя. «Апельсинова війна» з Португалією. Втягнення у конфлікт з Англією і поразка іспансько-французького флоту. Відречення Карла IV Бурбона та принца Астурійського Фердинанда від влади. Окупація Іспанії. Терор проти патріотів. Розгортання герильї. Поразка французів під Байленом. Кадіські кортеси й ухвалення ліберальної конституції 1812 р. Англійська десантна операція у Португалії.

Політична обстановка в Англії на зламі XVIII–XIX ст. Урядування Вільяма Пітта молодшого. Дії англійського флоту. Спроби десантної операції на Британські острови. Табір у Булоні. Континентальна блокада та її вплив на британську торгівлю. Розгортання промислового перевороту. Німецькі землі на зламі XVIII–XIX ст. Французьке вторгнення і перекроювання політичної карти країни. Ліквідація Священної Римської імперії. Рейнський Союз 1806-1813 рр. Німецькі союзники Наполеона Бонапарта. Вестфальське королівство.

Піднесення патріотичного руху в Німеччині. «Промови до німецької нації» Й.Г. Фіхте. Формування ополчення. Національно-визвольна війна

1813 р. «Битва народів» під Лейпцігом. Країни Північної Європи на зламі XVIII–XIX ст. Династійна криза у Швеції. Обрання французького маршала Бернадота королем Швеції і започаткування нової династії. Війна з Росією і втрата Фінляндії. Автономний статус Великого князівства Фінляндського у складі Російської імперії. Шведсько-норвезька унія.

6-й семестр

Модуль III. **КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І** **АМЕРИКИ В XIX ст.**

Тема № 1: АНГЛІЯ 1815 – 1870 РР.

Англія 1815-1850 років. Завершення промислового перевороту. Політика торі. "Хлібні закони". Демократичні рухи. У.Коббет. "Битва при Пітерлоо" (1819 р.).

Реформи "ліберальних торі" в 20-ті роки. Народні виступи у 1829 - 1831 рр. Буржуазні радикали. Перша парламентська реформа, її історичне значення.

Поява робітничого руху, новий закон про бідних. Закони про трейд-юніони. Р. Оуен. Передумови чартистського руху, його соціальна основа. Народна хартія. Течії серед чартистів. Перша петиція. Урядові репресії. Національна чартистська асоціація. Подання другої петиції. Спад масового руху. Аграрні плани О'Конора. "Братські демократи". Закон про 10-ти годинний робочий день.

Економічна криза 1847 р. Вплив революції 1848 р. на Англію. Третя петиція. Причини поразки чартизму. Народна еміграція з Англії у першій половині XIX ст. Історичне значення і традиції чартизму, історіографія проблеми.

Буржуазні партії у 30-40-і роки. Політика "вільної торгівлі". Відміна "хлібних законів". Колоніальні загарбання Англії. Пограбування Індії.

Експлуатація Ірландії і національно-визвольний рух ірландського народу. Голод 1845-1847 рр. Репресії англійського уряду. Початок правління королеви Вікторії.

Ідеологія та культура. Д.Рікардо. Концепція Й.Бентама. Література романтизму.

Дж.Байрон, П.Шеллі. Критичний реалізм в літературі. Образотворче мистецтво.

Англія у 50-70-ті роки XIX ст. Особливості розвитку англійського капіталізму у 50-60-ті роки XIX ст. "Майстерня світу". Політика вільної конкуренції. Морська могутність. Панування лібералізму в ідеології та політиці. Ліберальна партія, її склад. Промислова буржуазія і фрітредери. Всесвітня виставка (1851 р.). Зовнішня політика лібералів. Г.Пальмерстон. Колоніальна експансія Англії. Закабалення Індії. Типи колоній, їх доля. Надання Канаді статусу домініону. Ірландія у 50-60-ті роки XIX ст. Наслідки відміни "хлібних законів" для Ірландії. Рух феніїв, програма.

Становище та структура робітничого класу. Тред-юніонізм. Економічна криза 1857 р. Страйкова боротьба. Рух за нову виборчу реформу. Перший Інтернаціонал. Виборча реформа 1867 р.

Розвиток техніки і науки. Успіхи хімії і фізики. Відкриття Ч.Дарвіна. Позитивізм. Реалістична література (Ч.Діккенс, Ш.Бронте).

Тема № 2: ФРАНЦІЯ 1815 – 1870 РР.

Франція у 1815-1847 рр. Роль спадщини Французької революції в політиці, ідеології. Становлення конституційних форм держави.

Реставрація Бурбонів та Липнева революція. Людовик XVIII. Конституційна хартія 1814 р. Особливості досягнутого компромісу, його значення. Соціальний характер режиму. Французький консерватизм. Де Местр, Бональд. Ліберальна опозиція і ліберальна ідейна течія. Б.Констан,

Ф.Гізо. Історики періоду реставрації. Соціальні ідеї А.Сен-Сімона і Ш.Фур'є.

Економічні успіхи Франції. Мануфактури і фабрики. Дрібнотоварне виробництво. Становище селянства.

Внутрішня і зовнішня політика. Еволюція монархії у бік реакції при Карлі X. Винагородження емігрантів. Політична криза. Ордонанси. Липнева революція 1830 р. Падіння династії Бурбонів.

Франція під час Липневої монархії. Зміни в конституційному ладі. Луї Філіп Орлеанський - "король-буржуа". Розвиток у Франції промислового перевороту, його особливості. Аграрні успіхи. Ліонські повстання.

Республіканський рух, таємні товариства. Становище робітників і дрібнобуржуазних верств в умовах промислової революції. Розвиток соціалістичних ідей. Луї Блан, О.Бланкі, Е.Кабе. Досягнення культури у першій половині XIX ст. Освіта. Романтизм. О. Бальзак.

Внутрішня і зовнішня політика. Міністерство Гізо. Виборча реформа. Завоювання Алжиру. Наростання демократичної і республіканської опозиції. Економічна криза. Бенкети. Революційна ситуація 1847 - 1848 рр.

Франція у період Другої імперії. Режим Другої імперії. Наполеон III. Конституція 1852 р. Соціальна опора режиму. Завершення промислової революції. Зростання національного багатства. Специфіка аграрних змін. Роль грошового капіталу. Ріст соціальних контрастів. Робітничий клас і його рух. Вплив прудонізму. Секції I Інтернаціоналу. Бланкізм.

Внутрішня політика. Перебудова Парижу. Особливості зовнішньополітичного курсу Наполеона III. Колоніальна експансія. Ліберальна і республіканська опозиція. Ліберальна імперія 60-х років. Криза Другої імперії.

Культура Франції в період Другої Імперії. Поширення освіти. Боротьба В. Гюго проти режиму Наполеона III. Реалізм в літературі і мистецтві.

Тема № 3: АВСТРІЙСЬКА ІМПЕРІЯ 1815 – 1867 РР.

Австрійська імперія після Віденського конгресу. Соціальна структура суспільства 1815-1847 років. "Система Меттерніха". Економічний розвиток австрійської частини імперії у першій половині XIX ст. Початок промислового перевороту і його соціальні наслідки. Характерні риси економіки Угорщини.

Етно-національна структура імперії і наростання національних рухів. Слов'янське питання. Габсбурги і ліберальний рух у різних землях імперії.

Угорщина. Реакція і політичне відродження (1815-1825 рр.). Ліберальна і революційно-демократична опозиція, її соціальний склад і програма. Епоха реформ. І.Семені і Л. Кошут. Формування угорської нації. Романтичний націоналізм.

Австрія. Назрівання революції в Австрії. Розстановка соціальних сил. Повстання у Відні. Піднесення демократичного руху. Скликання Рейхстагу. Скасування панщини. Ліквідація феодальних відносин. Національне питання.

Революції 1848 – 1851 рр. у Австрійській імперії. Революційний рух у слов'янських землях імперії. Слов'янський з'їзд у червні 1848 р. Збройне повстання у Празі. Революційний рух у Галичині.

Жовтневе повстання у Відні та поразка революції. Міністерство Шварценберга. Конституція 1849 р.

Неоабсолютистський режим О.Баха в Австрії, його соціальна опора. Суспільне незадоволення. Економічна політика. Розвиток капіталістичних відносин.

Зовнішня політика Австрії. Позиція в період Кримської війни. Франко-італоавстрійська війна. Політична криза в Австрійській імперії на рубежі 50-60-х років. Конституції 1860 і 1861 рр. Крах абсолютистського режиму. Угорська проблема. Війна з Прусією та її внутрішньополітичні наслідки. Угорські вимоги. Ф. Деяк.

Утворення Австро-Угорщини. Австро-Угорська угода 1867 р.
Створення дуалістичної імперії. Слов'янські народи в Австро-Угорщині.

***Тема № 4: НІМЕЦЬКІ ДЕРЖАВИ 1815–1847 РОКІВ. РЕВОЛЮЦІЯ
1848 – 1851 РР. ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ.***

Збереження роз'єднаності Німецьких держав в 1815-1847 рр. Політична система Німецького союзу. Ідеологія Реставрації. **Прусія:** різниця між її західними і східними провінціями. Конституційні монархії у Південно-Західній Німеччині.

Аграрний лад і аграрна реформа в Прусії. Розвиток капіталістичних відносин у сільському господарстві. Мануфактурно-ремісничий характер промисловості. Створення Митного союзу (1834 р.). Початок промислового перевороту, його головні райони та специфіка.

Опозиційні виступи у 20-30-ті роки. Студентський рух. Масові заворушення у 1830 р. Гамбахська демонстрація 1832 р., її вимоги. Німецький лібералізм. Демократичне крило опозиції. "Істинні соціалісти". "Рейнська газета", її роль. Вплив революції 1830 р. у Франції на Німеччину. "Молода Німеччина" і зростання національних настроїв.

Перші кроки робітничого руху, його особливості. Емігрантські організації. "Союз справедливих" і діяльність В.Вейтлінга. Повстання сілезьких ткачів.

Наростання соціальної напруги у середині 40-х років. Торгово-промислова криза 1847 р. Посилення ліберально-демократичного руху. Діяльність Л.Кампгаузена та Д.Ганземана. Проблема народного представництва.

Романтична ідеологія 20-30 - х років. Німецька класична філософія. Г.В.Гегель.

Література і мистецтво. Історичні концепції Л.Ранке.

Револуція 1848-1851 рр. в Німеччині. Револуції на заході країни. Березнева революція у Пруссії. Створення ліберальних міністерств. Проблема національного об'єднання. Передпарламент. Республіканський рух весною 1848 р. Повстання у Бадені і Познані. Польський національний рух.

Уряд Кампгаузена–Ганземана. Пруські Установчі збори і аграрна проблема. Народний рух. Наступ контрреволюції. Падіння ліберального міністерства. Державний переворот в Пруссії. Мантейфелева конституція. Трьохкласовий виборчий закон.

Розрізненість революційних виступів у Німеччині. Франкфуртський парламент та його діяльність. Парламент і національне питання. Імперська конституція 1849 р. Травневе повстання на її захист. Розпуск Франкфуртського парламенту. Позиція німецької буржуазії. Перші робітничі організації Готшалька і Борна. Діяльність К.Маркса і Ф.Енгельса. Причини поразки революції, її історичні наслідки.

Характер, підсумки і значення революції. Історіографія.

Об'єднання Німеччини. Промислове піднесення 50-60-х років. Формування єдиного національного ринку. Пруський аграрний закон 1850 р. Розвиток капіталізму у сільському господарстві.

Австро-пруська боротьба за гегемонію у Німеччині. Ольмюцька конвенція 1850 р.

Піднесення ліберального руху. "Національний союз" і Прогресистська партія, їх програма. Конституційний конфлікт у Пруссії. Прихід до влади О.Бісмарка, його політичний курс на об'єднання країни "залізом і кров'ю".

Робітничий рух у 50-60 - ті роки, роль Ф.Лассалю. Загальний німецький робітничий союз. Ф.Лассаль і О.Бісмарк. Утворення соціал-демократичної робітничої партії.

Початок об'єднання Німеччини довкола Пруссії. Війна за Шлезвіг-Голштінію. Австро-пруська війна і поразка Австрії. Північно-німецький

союз, його конституція. Перехід лібералів до підтримки політики Бісмарка. Створення партії націонал - лібералів.

Південно-німецькі держави. **Франко-пруська війна** і завершення об'єднання Німеччини. Нова Німецька імперія.

Уроки боротьби за німецьку єдність. Історіографічні дискусії.

Тема № 5: ІТАЛІЯ 20– 40-Х РОКІВ ХІХ СТ. РЕВОЛЮЦІЯ 1848 Р.

ОБ'ЄДНАННЯ ІТАЛІЇ.

Економічний розвиток Італії 20-х-40-х років ХІХ ст. Ріст мануфактурного виробництва. Перші кроки промислового перевороту. Капіталістичні відносини у сільському господарстві; обуржуазнювання частини дворянства.

Реакція в Італії після придушення революції 20-х років. Нове революційне піднесення 1831 р. в Центральній Італії.

Демократичний напрямок в національному русі. Дж.Мадзіні і "Молода Італія", її програма. Виступи і змови 30-х - 40-х років. Ліберально-демократична течія у визвольному русі, його мета. Початок боротьби за італійську єдність. Суспільне піднесення у другій половині 40-х років. Демократичний рух.

Революція 1848 року в Італії. Назрівання революційної кризи. Початок революції, її перший етап. Повстання в Сицилії. Піднесення революційної боротьби в інших італійських державах. Прихід до влади лібералів. Конституції. Повстання у Мілані і Венеції. Національно-визвольна війна проти Австрії. Народні рухи весною 1848 р. Поразка у війні проти Австрії, її наслідки. Перехід контрреволюції у наступ.

Другий етап революції (серпень 1848 - серпень 1849 рр.). Піднесення революційного руху, зростання впливу демократів, їх політика у Римі, Флоренції та Венеції. Друга війна за незалежність, причини її невдачі.

Наступ антиреволюційних сил. Французька інтервенція. Героїчна оборона Римської і Венеціанської республік, їх придушення іноземними військами. Наслідки та значення революції.

Об'єднання Італії. Політичне й економічне становище Італії після революції 1848 - 1849 рр. Ведуче місце Сардинського королівства (П'ємонту) серед інших італійських держав.

Економічне піднесення, розвиток капіталізму. Два напрями у революційно-визвольному русі. К.Кавур.

Розмежування у республікансько-демократичному таборі. Д.Манін і утворення "Національного товариства". Посилення ліберально-монархічного напрямку. Дж.Мадзіні і створення "Партії дії".

Союз П'ємонту з Францією. **Франко-італо-австрійська війна 1859 р.** Перемир'я у Віллафранко і його наслідки. Національний рух в Центральній Італії. Приєднання Тоскани. Плебісцити 1860 р.

Повстання у Сицилії. Перехід ініціативи до демократів. Експедиція Дж.Гарібальді (похід "Тисячі"). Протистояння демократів та лібералів-монархістів.

Утворення Італійського королівства. Його державний лад, внутрішнє становище і зовнішня політика у 60-ті роки. Позиція папства. Робітничий рух. Селянське повстання на Півдні. Боротьба за завершення об'єднання країни. Приєднання Венеції.

Франко-пруська війна і завершення Рісорджіменто. Приєднання Риму. Історичні особливості процесу національного **об'єднання Італії**, його підсумки і значення. Історіографія об'єднання Італії. Культура епохи Рісорджіменто. Література і музика

Тема № 6: США з кінця XVIII ст. – початку 50-х рр. XIX ст. Канада XVIII ст. – 60-х рр. XIX ст.

Основні риси соціально-економічного розвитку. Промисловий переворот та його особливості. Фермерський шлях розвитку капіталізму у сільському господарстві. Розповсюдження плантаційного рабства.

Формування механізму двопартійної системи. Правління федералістів. Президентство Джефферсона (1801-1809 рр.). Сутність джефферсонівської демократії. Війна з Англією. "Ера Джексона", її соціальне коріння і характер реформ.

Територіальна експансія на Захід. Війна з Мексикою. Утворення нових штатів. Походження та суть "доктрини Монро".

Загострення питання про рабоволодіння у 30-ті роки XIX ст. Форми опору рабів. Виникнення аболіціоністського руху. У.Гаррісон, Ф.Дуглас. Утворення партії фрісойлерів. Суспільні проблеми й американська література. Г.Стоу.

Канада. Початок колонізації. Англійське завоювання Нової Франції. Війна за незалежність у Північній Америці і Канада. Англо-американська війна 1812 р. та Канада. Національно-демократична революція 1837 - 1838 рр. Реформи 1848 р. і створення відповідального уряду в об'єднаній провінції Канада. Франко-канадське національне питання. Особливості капіталістичного розвитку. Роль міжнародного фактора в утворенні централізованої держави-домініону Канада. Конституція Канади 1867 р. Завершення територіально-політичного об'єднання країни.

Тема № 7: ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА І РЕКОНСТРУКЦІЯ В США

Передумови другої буржуазної революції в США. Буржуазія і рабовласництво.

Боротьба фермерства за вирішення аграрного питання. Колонізація західних земель і загострення боротьби за владу у державі.

Громадянська війна в Канзасі. Крах двопартійної системи. Виникнення республіканської партії. А.Лінкольн. Повстання Джона Брауна (1859 р.).

Громадянська війна 1861-1865 рр. Прихід до влади республіканської партії та заколот рабовласників. Розкол країни. Співвідношення сил між Північчю і Півднем. "Конституційна війна" (1861 --1862 рр). Військові поразки Півночі та їх причини. Тиск на уряд А. Лінкольна. Радикальні республіканці. Акт про гомстеди. Прокламація про визволення рабів. Хід війни у 1863 - 1865 рр. Перемога Півночі. Вбивство А. Лінкольна.

Міжнародне становище США. Загроза англо-французької інтервенції. Позиція Росії. Міжнародна солідарність демократичних сил.

Реконструкція 1865-1871 рр., її мета. Нова розстановка суспільних сил. "Президентська реконструкція". Радикальна реконструкція 1867 - 1869 рр. Демократичні реформи на півдні до 1877 р. Роль негрів. Поворот до реакції. Угода Тіндена-Хейса.

Історичне значення другої буржуазної революції в США. Історіографія громадянської війни і реконструкції.

Тема № 8: СКАНДИНАВСЬКІ КРАЇНИ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX СТ. – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Швеція в кінці XIX ст. Прискорення економічного розвитку в кінці XIX – на початку XX ст. Політичний лад після конституційної реформи 1866 р. Військова і податкова реформи. Перегрупування політичних сил. Загострення відносин з Норвегією. Робітничий рух і утворення соціал-демократичної партії.

Норвегія. Становище Норвегії в рамках унії зі Швецією. Боротьба за розширення політичної самостійності. Перші кроки до парламентаризму в Норвегії. Оформлення політичних партій "хейре" і "венстре". Партія "венстре" при владі. Запровадження у Норвегії загального виборчого права.

Загострення питання про унію з кінця 90-х років. Економічний розвиток Норвегії.

Данія. Економічний розвиток країни. Зарубіжні капіталовкладення. Перебудова сільського господарства на експортне тваринництво. Кооперативний рух на селі, його успіхи. Політичний розвиток в останній третині XIX ст. Датські "венстре", конфлікт двох палат і перемога парламентаризму.

Швеція початку XX ст. Прискорення економічного розвитку на початку XX ст. Вимоги загального виборчого права. Конфлікт з Норвегією і ліквідація унії. Перехід до парламентаризму і соціальні реформи. Запровадження загального виборчого права. Течії у шведській соціал-демократичній партії. Швеція і перша світова війна.

Норвегія. Економічний розвиток Норвегії. Проникнення іноземного капіталу. Загроза військового зіткнення зі Швецією. Розрив унії. Карлстадська угода 1905 р. Здобуття повної державної незалежності. Політична боротьба між партіями "венстре" і "хейре". Перемога "венстре" на виборах 1913 р.

Данія. Демократичні реформи початку XX ст. Перший уряд лівих, та розкол в їх рядах. Конституційна реформа.

Утворення та діяльність соціал-демократичної партії.

Тема № 9: РОЗВИТОК СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ, ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ТЕХНІКИ XIX СТ.

Зрушення у масовій свідомості. Політизація мас, її фактори. Масова свідомість в період Великої французької революції. Розвиток національного самопізнання.

Релігійна свідомість в кінці XVIII - XIX ст. Спалахи релігійного фанатизму і послаблення впливу церкви.

Стан шкільної освіти. Зростання освіченості. Зміни в університетській освіті. Розповсюдження наукових і технічних знань, газет і журналів. Видавнича діяльність.

Основні напрямки філософської думки.

Романтизм як культурний феномен. Романтизм як протилежність Просвітництва. Романтизм як ідеологія і художній метод. Особливості романтизму в окремих країнах, стадії його розвитку. Реалістичний напрямок у художній культурі і літературі.

Природознавство у ХІХ ст. Утвердження ідеї розвитку у поглядах на світ. Нові успіхи в математиці, фізиці та хімії. Електромеханіка. Періодичний закон Д.Менделєєва. Розвиток біології. Теорія Ч.Дарвіна про походження видів. Виникнення генетики. Г.Мендель.

***Тема № 10: ВІЙНА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ
ТА УТВОРЕННЯ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ. КРАЇНИ ЛАТИНСЬКОЇ
АМЕРИКИ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.***

Нова функція науки в період промислового перевороту та індустріалізації.

Становище колоній Латинської Америки у ХVІІ- ХVІІІ ст. Креольські революціонери. Ф. Міранда.

Характер, рушійні сили та етапи визвольного руху. Війна за незалежність **Мексика**. Діяльність М. Ідальго і Х.М. Морелоса. Визвольний рух у **Венесуелі**. С. Болівар. Завершення війни за незалежність, її результати та історичне значення.

Визволення **Бразилії** від португальського панування.

Основні риси і особливості соціально-економічного і політичного розвитку країн Латинської Америки в останній третині ХІХ- на початку ХХ ст. Політична карта субконтиненту. Завершення формування націй. Характер політичних інститутів у різних типах держав. Спільне і відмінне у

розвитку капіталізму, формування буржуазії, збереження впливу традиційної олігархії і його причини. Роль церкви.

Залежне становище країн Латинської Америки у світовій системі господарства. Слабкість промислового розвитку. Збереження відсталого аграрної структури, латифундизм. Посилення фінансової залежності від розвинутих країн. Особливості економічної і політичної експансії США. Спроби об'єднання латиноамериканських країн у боротьбі за зміцнення свого суверенітету. Іbero-американізм.

Тихоокеанська війна та її наслідки. Відміна рабства (1888 р.) в Бразилії. Проголошення республіки (1889 р.).

Куба. Десятилітня війна. Хосе Марті і революційна партія. Проголошення Республіки Куба (1902 р.).

Мексика. Диктатура Діаса, її повалення. Уряд Мадеро. Диктатура генерала Уерти.

Мексиканська революція 1910-1917 рр., її підсумки і значення. Конституція 1917 р. Країни Латинської Америки у роки Першої світової війни.

Тема № 11: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ 1815-1870 РР.

Зміна співвідношення сил між європейськими державами після розгрому наполеонівської імперії. Політика союзників. Віденський конгрес 1814-1815 рр., створення «віденської системи» та її основні принципи. Політика Франції та територіальна перебудова у Європі. Німецьке, польське та італійське питання. Протиріччя між основними учасниками конгресу. Заключний акт у Відні 1815 р.

Політика легітизму. Створення Священного союзу, його роль у підтримці «віденської системи». Конгреси та їх рішення. Характер «віденської системи» і Священного союзу.

Посилення реакції в Європі. Розпад Священного Союзу. «Віденська система» в джерелах та їх історіографічна оцінка.

Характер і особливості міжнародних відносин в середині XIX ст., загальний напрямок їх розвитку. Територіальні зміни. Особливості проведення своїх зовнішніх політик Англією, Францією, Німеччиною, Австрією, Італією, Іспанією.

Національно-визвольна війна грецького народу за незалежність. Здобуття **Грецією** незалежності. **Волоське і Молдавське** князівства під владою Туреччини у XVII- XVIII ст.ст.

Народне повстання у Волощині 1821 року.

Віденський конгрес та його наслідки. Франко-італо-австрійська війна.

Франкопруська війна. Війна США з Англією, Мексикою.

Перший **Інтернаціонал**.

Модуль № IV. ЄВРОПА Й АМЕРИКА КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Тема № 12: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Історичні підсумки епохи буржуазних революцій. Створення умов для перемоги капіталістичного виробництва. Утвердження конституційного ладу і принципів парламентаризму. Політичні системи головних країн Заходу у 70-90 - ті роки. Політичні партії, їх еволюція і роль у формуванні механізмів влади. Становлення робітничих соціалдемократичних партій.

Особливості розвитку країн з незавершеними процесами буржуазних перетворень. Національні проблеми останньої третини XIX ст. в Центральній, Східній Європі і на Балканах. Капіталізм і докапіталістичні відносини в країнах Латинської Америки.

Економічний ріст останньої третини XIX ст. Зміни у матеріальному виробництві. Науково-технічний прогрес, розвиток великої промисловості. Розквіт вільної конкуренції і початок процесів монополізації. Основні типи капіталістичної аграрної еволюції. Світова аграрна криза. Нова роль колоній у господарському житті країн-метрополій. Панування капіталістичних відносин у світі. Утворення світової системи господарювання.

Соціальні наслідки розвитку капіталізму в останній третині XIX ст. Урбанізація. Міграційні процеси. Еміграція. Демографічні зрушення. Класові протиріччя і конфлікти. Соціальні реформи, їх спрямованість і характер.

Держава і громадянське суспільство. Проблема забезпечення прав особи. Загальне виборче право.

Основні течії політичної думки. Консерватизм. Лібералізм. Соціалізм. Великодержавні і експансіоністські тенденції.

Нові явища у суспільній свідомості. Зміни у системі освіти. Підвищення освіченості. Розширення впливу засобів масової інформації. Роль релігії і церкви у духовному житті кінця XIX ст.

Світовідчуття сучасників на рубежі XIX-XX ст. Оптимістичні прогнози на нове століття.

Тема № 13: АНГЛІЯ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX СТ. - НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Особливості економічної і соціальної еволюції Англії у 70-90-ті роки XIX ст. Поступова втрата промислової першості. Початок процесу монополізації економіки. "Велика депресія" та її соціальні наслідки.

Криза 1900-1903 рр. і процес монополізації економіки. Особливості британського імперіалізму. Роль колоній і фінансового капіталу.

Посилення суперечностей між лібералами і консерваторами. Парламентські вибори у Великобританії 1906 р. і перемога лібералів. Соціальні реформи ліберального уряду - "ллойджорджизм".

Парламентська реформа. Проблема гомруля для Ірландії і конституційна криза напередодні війни.

Наростання колоніальної експансії Англії. Англо-бурська війна. Утворення нових домініонів. Зовнішньополітичний курс. Кінець "блискучої ізоляції". Союзи та угоди Англії. Участь у гонці озброєнь.

Піднесення робітничого руху у Великобританії. Утворення Комітету робітничого представництва і Лейбористської партії. Масові страйкові виступи 1910-1913 рр. Утворення Британської соціалістичної партії.

Англійські політичні партії. Організаційне зміцнення партій лібералів та консерваторів. Пошук нових орієнтирів в ідеології та політиці. Посилення ролі консерваторів. Б.Дізраелі. Розкол ліберальної партії. Королева Вікторія. Вікторіанська епоха.

Внутрішня політика лібералів і консерваторів. Основні напрямки внутрішніх перетворень. У.Гладстон. Виборча реформа.

Зовнішня політика Англії. її позиція у європейських питаннях. Закон про флот. Колоніальна експансія в Африці та Азії. Загострення колоніального суперництва з іншими країнами. Імперська проблема у суспільно-політичному житті Великобританії. Ірландське питання. Боротьба ірландців за Гомруль.

Структура робітничого класу. Організація робітників. "Новий юніонізм". Розповсюдження соціалістичних ідей. Фабіанське товариство. Незалежна робітнича партія.

Тема №14: НІМЕЦЬКА ІМПЕРІЯ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ СТ. - НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Утворення **Німецької імперії**. Імперська конституція 1871 р. Гегемонія Прусії в імперії. Адміністративна реформа. Бонапартистські риси режиму Бісмарка. Грюндерство та економічна криза 1873 р. Поворот до протекціонізму. Причини швидкого економічного розвитку Німеччини. Формування єдиного національного ринку. Аграрна політика.

Політичні партії Німецької імперії. "Культур кампф". Зближення позицій юнкерства і великої буржуазії. Парламентська боротьба. Національна проблема у західних польських землях, Ельза і Лотарінгії.

Зовнішня політика Німеччини у 70-80 - ті роки. Німецько-французькі суперечності. Німецько-російські відносини. Союз з Австро-Угорщиною. Створення Троїстого союзу. Початок німецької колоніальної політики.

Робітничий рух 70-х років. Об'єднання лассальянців і ейзенахців. Готська програма. "Виключний закон" проти соціалістів. Піднесення масового робітничого руху в кінці 80-х років. Вільгельм II. Криза політики Бісмарка і його відставка (1890 р.).

Характер і основні риси **вільгельмівської епохи**. Перехід до імперіалістичної експансії і "світової політики". Пангерманський союз і формування імперської ідеології.

Німецький імперіалізм та економічний розвиток країни на поч. XX ст. Посилення англо-німецького суперництва. Прийняття військово-морських програм. Проект Багдадської залізниці. Імперіалізм і криза німецького лібералізму.

Німецький робітничий рух 90-х років. Ерфуртська програма СДПН. Виступи Е.Бернштейна і відношення до них СДПН. Утворення трьох течій у соціал-демократичній партії. Теорії К. Каутського.

"Готентотський блок" і вибори в рейхстаг 1907 р. Зростання мілітаризму і шовінізму. Міжнародні кризи поч. XX ст. та зростаюча ізоляція Німеччини.

Посилення внутріполітичної напруги. Цабернський інцидент і назрівання політичної кризи.

Тема № 15: ФРАНКО-ПРУСЬКА ВІЙНА. ПАРИЗЬКА КОМУНА.

ФРАНЦІЯ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Причини **франко-пруської війни**. "Емська депеша" і початок війни. Перші поразки Франції. Седанська катастрофа. Падіння Другої імперії.

Револуція 4 вересня 1870 р. Проголошення республіки. Зміна характеру війни. Оточення Парижа. Загострення внутрішньої боротьби. Поразка Франції. Національні збори. Уряд Тьєра, його внутрішня і зовнішня політика. Франкфуртський мир. Міжнародні наслідки франко-пруської війни.

Причини Паризького повстання 18 березня 1871 р. Проголошення Комуни. її склад і структура. Боротьба течій. Військові дії. "Кривавий тиждень" 21-28 травня 1871 р. Падіння Паризької Комуни. Історична оцінка.

Політичне становище у Франції після 1871 р. Спроби реставрації монархії. Конституція Третьої республіки (1875 р.). Помірковані республіканці при владі. Відставка Мак-Магона. Радикали, їх вимоги політичних і соціальних реформ. Л.Гамбетта. Причини перемоги республіканського ладу у Франції.

Ріст лихварського капіталу. Причини сповільнених темпів розвитку промисловості. Демографічна проблема. Аграрна криза у Франції.

Заснування Робітничої партії та її програма. Гедисти і посибілісти. Професійний рух, посилення впливу анархо-синдикалістів.

Внутріполітичний розвиток Франції у 80-90-ті роки. Буланжистська криза. Панамська афера, її наслідки. Справа Дрейфуса і виступи на захист республіки й демократії. Ж.Клемансо.

Зовнішньополітичні проблеми Франції у 70-80-х роках. Франко-німецькі протиріччя. Колоніальна експансія в Африці і Південно-Східній Азії. Англо-французькі відносини. Франко-російський союз.

Економічний розвиток Франції на початку XX ст. Промислові монополії. Банківський капітал і фінансова олігархія.

Франція в 1899-1914 роках: Радикальні уряди, їх внутрішня і зовнішня політика. "Лівий блок". Антиклерикальні реформи поч. XX ст. Уряд Клемансо.

"Казус Мільорана" і розкол французького соціалістичного руху. Утворення Об'єднаної соціалістичної партії. Жоресизм. Анархо-синдикалізм. Ервеїзм. Антиробітнича політика уряду Клемансо.

Президентство Р.Пуанкаре і підготовка Франції до війни. Мілітаризація країни і військова загроза. Вбивство Ж.Жореса.

Тема № 16: США В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ XIX СТ. – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Економічний розвиток США після Громадянської війни і Реконструкції. Причини швидких темпів зростання промисловості в кінці XIX ст. Подальше освоєння західних земель. Емігранти. Наукові та технічні відкриття. Досягнення світової економічної першості.

Функціонування нової двопартійної системи. Основні проблеми внутрішньої політики. Президентська влада. Статуя Свободи.

Особливості формування робітничого класу. Соціалістична робітнича партія. Орден "Рицарів праці". Утворення Американської федерації праці. Чикагська драма 1886 р.

Становище фермерів. Грейджери, Грінбекери. Генрі Джордж та його агітація. Популістський рух. "Антитрестівський закон" Шермана і його застосування.

Активізація зовнішньої політики в кінці XIX ст. Здобуття Гаванських островів. Формування експансіоністської ідеології.

Особливості американського монополістичного капіталізму в 1898-1914 рр. Світова промислова першість США. Іспано-американська війна.

Антиімперіалістичний рух та його ідеологія. Прихід до влади Т. Рузвельта.

Доктрина "відкритих дверей" в Китаї. Політика "великої дубинки" Т.Рузвельта. Європейська політика.

Страйковий рух американських робітників. Утворення Соціалістичної партії. Союз "Індустріальні робітники світу". Масовий демократичний рух.

"Розкопувачі бруду". Негритянський визвольний рух "Ніагара". Боротьба за реформи.

"Прогресивна ера". Ліберальний реформізм, його соціальні та ідейні джерела. "Чесний курс" Т. Рузвельта. Розкол республіканської партії. Президентські вибори 1912 р. В.Вільсон, його економічний курс.

Тема № 17: АВСТРО-УГОРЩИНА В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХІХ СТ. ДУАЛІСТИЧНА ІМПЕРІЯ У 1898 – 1914 РОКАХ.

Австро-угорська дуалістична угода 1867 р. Політичний устрій Австрії та Угорщини. Спільні політичні інститути імперії. Державно-правове становище Угорщини в системі дуалізму. Намагання досягти міжнаціонального компромісу. Шлях до буржуазної модернізації суспільства держави в останній третині ХІХ ст.

Консолідація дуалістичної системи у 1867-1871 рр. Роль Угорщини у визначенні зовнішньополітичного курсу імперії. Д.Андраші. Уряд К.Тіси (1875-1890 рр.). Союз з Німеччиною і протиріччя з Росією. Балканська політика Австро-Угорщини.

Прискорення економічного розвитку Австрії та Угорщини. Соціальні наслідки зрушень в економіці. Виникнення промислового пролетаріату та його політичних організацій. Відмінності у національній політиці Угорщини і Австрії. Загострення німецькочеського конфлікту у чеських землях. Мовні реформи 1897 р. в Австрії. Святкування тисячоліття приходу угорців в Європу. Посилення політики мадяризації у 80-90-х роках.

Економічний розвиток Австрії і Угорщини на початку ХХ ст. Індустріалізація. Урбанізація. Залізничне будівництво. Виникнення монополій. Господарський поділ праці між Австрією та Угорщиною у 1898-1914 рр. Відмінності у рівнях розвитку окремих частин імперії. Активізація сепаратизму в Угорщині і загострення австро-угорських відносин (угорська криза 1903-1906 рр.).

Виступи робітничого класу і середніх верств населення за демократизацію політичного устрою. Рух за загальне виборче право. Австрійська соціал-демократія і національне питання. Австро-марксизм.

Експансіоністські плани Австро-Угорщини на Балканах. Анексія Боснії - Герцеговини. Погіршення відносин з Сербією і Росією. Посилення відцентрових тенденцій у південнослов'янських областях імперії.

Правлячі кола і плани федералізації: А.Еренталь і ерцгерцог Франц-Фердинанд. Посилення впливу військової партії напередодні Першої світової війни.

Тема № 18: ІТАЛІЯ ТА ІСПАНІЯ У 1870 – 1914 РОКАХ.

Поворот до лібералізму на початку ХХ ст. "Новий курс" Джолітті. Монополістичний капіталізм і його особливості в Італії. Робітничий рух в умовах "нового курсу". ІСП і політика Джолітті. Формування течій в ІСП. Становлення профспілкового руху.

Зовнішня політика Італії на початку ХХ ст. Посилення експансіоністських тенденцій. Виникнення руху націоналістів. Поступова зміна зовнішньополітичної орієнтації Італії. Італо-турецька війна та її вплив на внутрішньополітичне становище. Крах "нового курсу" і його причини. "Червоний тиждень".

Правління короля Іспанії Амадея I. Парламентські вибори 12 березня 1871 р. Карлісти і їхня політична партія в Іспанії. Зречення Амадея I 11 лютого 1873. Правління короля Іспанія Альфонса XII. 1874- 1885 рр. Затвердження реставраційної або кановаліської системи, урядування почергово двома партіями. Період Правління короля Іспанія Альфонса XIII. 1886- 1931 рр. іспано-американської війни.

Зовнішня політика Іспанії. Регентство Марії Крістіни Австрійської до 1902. Нейтралітет у першій світовій війні.

Тема № 19: МОНОПОЛІСТИЧНИЙ КАПІТАЛІЗМ ПОЧАТКУ XX СТ.

Нова роль монополій у господарському житті поч. XX ст. Процес монополізації у промисловості та фінансових сферах. Боротьба за монопольне володіння ринками збуту, джерелами сировини, сферами прикладання капіталів, колоніями. Співвідношення конкуренції і монополії. Монополії і технічний прогрес.

Мові тенденції у розвитку капіталізму в осмисленні сучасників. Поняття "імперіалізм" у дослідженнях і публіцистиці початку XX ст. Дж.А.Гобсон і його критика імперіалізму. Соціал-демократична література (Р.Пльфердінг, Р.Люксембург). Імперіалізм і його перспективи в оцінці К. Каутського (теорія "ультраімперіалізму"). Концепція імперіалізму у працях В.Леніна та її історична оцінка у світлі наступного досвіду.

Тема № 20: КУЛЬТУРА КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ І АМЕРИКИ В КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Науково-технічний прогрес та еволюція матеріальної культури. Розвиток масових комунікацій. Демократизація системи народної освіти. Щоденне духовне життя. Формування стереотипів "масової культури".

Наукові відкриття і філософська думка на рубежі століть. Раціоналістичний підхід до нової картини світу. Еволюція марксизму. Марксизм у перші десятиліття XX ст. Позитивізм. Прагматизм. Концепції суспільного розвитку. Неокантіанство. Інтуїтивізм.

Художня культура Заходу на рубежі століть. Еволюція реалістичного напрямку. Національні шляхи розвитку реалізму.

Авангардистські течії в художній культурі. Неоромантизм. Символізм. Стиль модерн. Футуризм. Експресіонізм.

***Тема № 21: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ 1871-1914 РОКІВ. КРАЇНИ
АНТАНТИ ТА ТРОЇСТОГО СОЮЗУ НАПЕРЕДОДНІ ТА ПІД ЧАС
ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. КРАЇНИ НІМЕЦЬКОГО БЛОКУ У 1914 –
1918 РОКАХ.***

Нові риси міжнародних відносин в кінці XIX – на поч. XX ст. Утворення *Троїстого Союзу*. Франко-російський союз. Посилення колоніальної експансії європейських держав в Азії та Африці.

Англо-німецькі суперечності поч. XX ст. Міжнародні кризи та війни початку XX ст. Англо-французька Антанта. Англо-російська угода 1907 р. Гонка озброєнь. Розстановка сил на міжнародній арені на літо 1914 р.

Англія. Особливості державного втручання в економіку. Нестача снарядів і створення першого коаліційного уряду. "Закон про виробництво зброї". Введення загальної військової повинності. "Пасхальне повстання" 1916 р. в Ірландії. Коаліційний уряд Д.Ллойд Джорджа. Розкол ліберальної партії.

Франція. Економічне і політичне становище в роки війни. Військово-державне регулювання економіки. "Священне єднання". Підтримка війни лідерами соціалістичної партії і профспілок. Формування антивоєнної опозиції в суспільстві. Піднесення антивоєнного руху весною і влітку 1917 р. Політична криза осені 1917 р. "Національне єднання" і другий уряд Клемансо.

Італія. Нейтралітет у початковий період війни. Розкол у правлячому таборі (нейтралісти та інтервентисти). Переговори з воюючими коаліціями. Лондонські угоди 1915 р. і вступ Італії у війну. Соціалісти та війна. Зростання антивоєнних настроїв. Повстання у Турині. Військова катастрофа при Капоретто. Назрівання політичної кризи.

Румунія. Вичікувальний нейтралітет та його причини. Переговори з воюючими коаліціями. Вступ у війну на боці Антанти (1916 р.). Військові поразки Румунії, німецька окупація.

Греція. Боротьба двох угруповань правлячих кіл щодо вступу у війну. Висадка військ Антанти у Салоніках. Створення Тимчасового уряду національної оборони. Детронізація короля. Оголошення Грецією війни Німеччині.

США. Причини нейтралітету до 1917 р. Збагачення США у ході війни, їх перетворення у світового кредитора. Зміцнення позицій США у Латинській Америці, Канаді і в басейні Тихого океану. Політична боротьба стосовно вступу до війни. Державне регулювання економіки і трудові відносини. Демократичний рух в період війни.

Німеччина. Державне регулювання економіки та її переведення на військові замовлення. Мілітаризація політичного життя. Проблема сепаратного миру і необмеженої підводної війни. Встановлення військової диктатури Гінденбурга-Людendorфа. "Програма Гінденбурга". СДПН і німецький робітничий рух в роки війни. Роль центризму. Створення союзу "Спартак". Загострення внутріполітичного становища у 1917 р. Квітневий страйк. Липнева криза і "мирна резолюція" рейхстагу.

Австро-Угорщина. Економічне становище в роки війни. Непідготовленість до великої і тривалої війни. Невдачі на фронтах та їх наслідки. Посилення військово-політичної залежності від Німеччини. Настрої в суспільстві і в правлячих колах на користь укладення миру. Загострення соціальних і національних протиріч.

Тема № 22: ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ, ХІД БОЙОВИХ ДІЙ, ЇЇ ПІДСУМКИ ТА НАСЛІДКИ.

Підготовка і розв'язання I світової війни. Наростання протиріч між ворожими блоками. Стратегічні плани сторін. Сараєвське вбивство і липнева криза 1914 р. Початок Першої світової війни.

Світовий масштаб війни. Її відмінності від попередніх воєн. Роль таємної дипломатії у підготовці і в ході I світової війни. Секретність

анексiонiстських планiв великих держав. Офiцiйна пропаганда на пiдтримку вiйни. Роль нацiональних проблем, нацiональних рухiв, нацiоналiзму у роки вiйни. Нацiональний фактор у полiтицi воюючих країн.

Хiд бойових дiй у Першiй свiтовiй вiйнi у 1917–1918 рр. Плани сторiн у кампанiї 1917 р. Вступ у вiйну США. Становище на Схiдному фронтi. Вiйськовi дiї на Захiдному фронтi. Розвалення Италiйського фронту. Салонiкський фронт. Азiатські фронти. Вiйськовi дiї на морi. "14 пунктiв" Вудро Вiльсона, їх реальний змiст.

Кампанiя 1918 р. Брест-Литовський i Бухарестський мирнi договори. Спiввiдношення вiйськових i економiчних потенцiалiв сторiн на заключному етапi вiйни. Вiйськовi дiї на Захiдному фронтi.

Поглиблення внутрiполiтичної кризи в країнax нiмецького блоку. Вплив революцiї в Росiї на Нiмеччину. Сiчневий страйк 1918 р. Активiзацiя лiвого крила СДПН. Крах планiв нiмецького вiйськового командування на останньому етапi вiйни. Створення уряду Макса Баденського i початок парламентаризацiї iмперiї. Австро-Угорщина: перспектива розпаду на нацiональнi держави. Перехiд країн Антанти на позицiї подiлу монархiї Габсбургiв.

Вiйськовi поразки i розпад коалiцiї Центральних держав. Революцiя в Болгарiї та її капiтуляцiя. Капiтуляцiя Туреччини. Початок революцiї в Австро-Угорщинi i Нiмеччинi. Капiтуляцiя Австро-Угорщини. Капiтуляцiя Нiмеччини. Умови Комп'єнського перемир'я 11 листопада 1918 р. *Пiдсумки та наслiдки Першої свiтової вiйни.* Исторiографiя питання.

Тема № 23. ЗМIСТ, ХАРАКТЕР ТА РIВЕНЬ ВИКЛАДАННЯ ИСТОРИЇ ТА КУЛЬТУРИ КРАЇН ЗАХIДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ НОВОГО ЧАСУ В ЗССО.

Завдання вивчення захiдноєвропейської i американської исторiї та культури нового часу у шкiльному курсi всесвiтньої исторiї. Змiст навчального матерiалу. Вiковi особливостi сприйняття учням навчального

матеріалу з модерної історії та культури. Специфіка засвоєння історичних понять та набуття навчальних компетентностей. Аналіз матеріалу з історії та культури нового часу Західної Європи та Америки у шкільних підручниках з всесвітньої історії.

3. Плани проведення лекційних занять

5-й семестр

Модуль № I.

Лекція 1. Вступ до історії Західної Європи та Америки в новий час: основі тенденції поступального розвитку.

1. Визначення поняття «нова історія» та періодизація «нового часу».
2. Основні джерела з історії «нового часу» та напрямки історіографічного осмислення.
3. Етапи еволюції державних форм у Західній Європі та Америці (кінець XV ст. – 1918).

Лекція 2. Економічний та соціальний розвиток Західної Європи та Америки в модерні часи.

1. Формування системи світового капіталістичного господарства: провідні центри та колоніальна периферія.
2. Динаміка розвитку матеріальної культури, науки, техніки та технологій у новий час.
3. Еволюція форм соціального протесту: від стихійних виступів до організованих робітничих і соціалістичних рухів.

Лекція 3. Великі географічні відкриття і виникнення колоніальної системи.

1. Основні напрями та результати географічних відкриттів другої половини XVI – першої половини XVII століття.
2. Цивілізаційне та економічне значення Великих географічних відкриттів для Європи та світу.

3. Формування колоніальної системи як наслідок великих географічних відкриттів: імперські амбіції та глобальні зрушення в системі міжнародних відносин.

Лекція 4. Реформація у Європі.

1. Сутність Реформації: поняття, ідейні витоки, соціально-політичні та релігійні передумови трансформаційних процесів.

2. Розвиток Реформації: поширення лютеранства, формування кальвінізму та анабаптизму; регіональні особливості реформаційних рухів у різних країнах Європи.

3. Католицька відповідь на виклики Реформації: Контрреформація, Тридентський собор і діяльність Ордену єзуїтів у зміцненні католицької церкви.

Лекція 5. Тенденції історичного розвитку італійських держав у ренесансну добу (кінець XV – XVI ст.).

1. Італійські війни 1494–1559 рр.: динаміка воєнних конфліктів, еволюція учасників, геополітичні наслідки для Апеннінського півострова.

2. Економічні процеси в італійських державах: зростання торговельно-фінансового капіталу, розвиток мануфактур, роль міст у формуванні ринкових відносин.

3. Італійський гуманізм як інтелектуальна основа Ренесансу: провідні культурні осередки, видатні діячі, вплив на європейську освіту та мистецтво.

Лекція 6. Французька монархія у добу Реформації та становлення абсолютизму (XVI – I-й половині XVII ст.).

1. Формування централізованої французької монархії за правління Людовіка XI: політична модернізація, боротьба з феодалною опозицією, зміцнення королівської влади.

2. Релігійні війни у Франції: витоки конфлікту між католиками й гугенотами, етапи збройного протистояння, соціальні й політичні наслідки.

3. Реформи та державна політика Генріха IV; еволюція французької монархії в першій половині XVII ст.: курс Рішельє та основи абсолютистської держави.

Лекція 7. «Золотий вік» іспанського абсолютизму у XVI – XVII ст.

1. Іспанія під владою Карла V: об'єднання імперії, боротьба з внутрішніми і зовнішніми ворогами, політика централізації.

2. Іспанія після Тридцятирічної війни: зниження впливу на європейську політику, економічні та соціальні проблеми, початок занепаду.

3. Культура Іспанії у XVI – XVII ст.: розквіт іспанського гуманізму, розвиток мистецтва, літератури та науки.

Лекція 8. Нідерланди у XVI – I-й половині XVII ст. Буржуазна революція та утворення Республіки Сполучених провінцій.

1. Нідерланди за часів правління Габсбургів: соціально-економічна структура, релігійні та політичні конфлікти, вплив Філіпа II.

2. Буржуазна революція в Нідерландах: причини та передумови, основні етапи боротьби за незалежність, роль соціальних та економічних сил.

3. Утворення Республіки Сполучених провінцій: організація та функціонування нової держави, політичний лад, міжнародне визнання.

Лекція 9. Формування та розквіт абсолютизму у тюдорівській Англії у XVI ст.

1. Встановлення абсолютизму в Англії: роль династії Тюдорів, зміцнення королівської влади, реформи Генріха VIII.

2. Правління Єлизавети I: внутрішня та зовнішня політика, роль у зміцненні абсолютизму, англійська перемога над Іспанією.

3. Англійська культура епохи Ренесансу: гуманізм, розвиток літератури, театру (Шекспір), мистецтво і наука.

Лекція 10. Дві англійські революції XVII ст. та їхнє історичне значення.

1. Посилення абсолютистських тенденцій монархії: правління Стюартів, конфлікти з парламентом, наслідки для англійської політичної системи.

2. Початок та етапи англійських революцій: від боротьби за права парламенту до становлення республіки, ключові події та фігури.

3. Розвиток політичної думки в Англії XVII ст., пуританська ідеологія у формуванні нових політичних концепцій.

Лекція 11. Міжнародні відносини XVI – I-й пол. XVII ст. Тридцятилітня війна.

1. Вплив Тридцятилітньої війни на європейську економіку, зміни в торгівлі та морських маршрутах.

2. Причини та передумови Тридцятилітньої війни: релігійні, політичні та економічні фактори, конфлікти між католиками та протестантами.

3. Вестфальський мир 1648 р.: основні положення мирних угод, їх значення для європейської політики та міжнародних відносин.

Модуль № II.

Лекція 12. Становлення парламентської монархії та класичного капіталізму в Англії у XVIII ст.

1. Етапи становлення парламентського контролю, роль королівської влади та парламенту в політичному житті у першій половині XVIII ст.

2. Особливості англійського раціоналізму та просвітництва: основні ідеї, представники філософії, вплив на розвиток політичної і соціальної думки.

3. Політика Англії в колоніях: експансія, колоніальні війни, торгівля та взаємовідносини з колоніями, економічні наслідки для Англії та колоній.

Лекція 13. Англійські колонії у Північній Америці (XVII – XVIII ст.).

1. Колонізація Північної Америки, етапи заснування англійських колоній, географічні та соціальні особливості.

2. Вплив вільної землі на соціально-економічний розвиток колоній, розподіл земель, сільське господарство, соціальна структура.

3. Зміцнення англо-французького протистояння в Північній Америці: колоніальні конфлікти, боротьба за домінування та вплив європейських подій на перебіг протистояння.

Лекція 14. Перша американська революція та утворення США.

1. Причини та передумови Першої американської революції: соціально-економічні та політичні фактори.

2. Хід революційних подій: основні етапи та значення битви за незалежність.

3. Утворення Сполучених Штатів Америки: державне будівництво, Конституція та перші кроки на міжнародній арені.

Лекція 15. Німецькі землі у другій половині XVII – XVIII ст. Піднесення Пруссії.

1. Наслідки Тридцятирічної війни для Німеччини: політичні та економічні зміни.

2. Пруссія та Прагматична санкція 1713 року: її вплив на розвиток німецьких земель.

3. Розвиток науки, культури та мистецтва в Німеччині в епоху Просвітництва: вплив на суспільні зміни.

Лекція 16. Формування багатонаціональної імперії Габсбургів та її розквіт за доби «освіченого абсолютизму» (друга половина XVII – XVIII ст.).

1. Територіальні володіння та організація управління в Габсбурзькій імперії в середині XVII ст.

2. Соціально-економічні зміни в Австрійській імперії XVIII ст.: промисловість, сільське господарство та роль дворянства.

3. «Освічений абсолютизм» Габсбургів: реформи Марії-Терезії та Йосифа II.

Лекція 17. Держави Південної Європи у кінці XVII – XVIII ст.

1. Спадок Тридцятирічної війни для Іспанії та втрата її статусу великої держави.

2. Португалія у XVIII ст.: соціально-економічний розвиток і участь у війні за «іспанську спадщину».

3. Політична фрагментація та вплив великих європейських держав на італійські землі у XVII – на початок XVIII ст.

Лекція 18. Динаміка історичного поступу держав Північної Європи у ранньомодерні часі (XVI- XVIII ст.)

1. Соціально-політична структура Данії на початку XVI ст. та особливості її розвитку.

2. Утвердження влади данських королів: основи Дансько-Норвезької унії та ліквідація незалежних державних інститутів.

3. Фінляндія в складі Шведської корони: соціально-економічний розвиток та роль Гельсінкі в шведській політиці.

Лекція 19. Вестфальська система міжнародних відносин 1648-1789

рр.

1. Основні положення мирних договорів та структура Вестфальської системи міжнародних відносин.
2. Перерозподіл сил у Європі в середині XVIII ст. та його геополітичні наслідки.
3. Англо-французьке суперництво в Європі та його вплив на міжнародні відносини за межами континенту.

Лекція 20. Французький абсолютизм у XVII-XVIII ст.: від правління «королясонця» до передреволюційної кризи.

1. Політичне становище Франції після Тридцятилітньої війни та перші кроки до централізації влади.
2. Етапи становлення та досягнення розквіту абсолютизму за правління Людовика XIV: політика, реформи та міжнародні відносини.
3. Роль культури у Франції XVII ст. та розвиток класицизму як мистецької течії, що відображала ідеї абсолютизму.

Лекція 21. Філософські і суспільні теорії та ідеї «Століття Просвітництва» у Франції.

1. Ідеологічні та соціальні передумови французького Просвітництва: вплив на розвиток філософії та політичних рухів.
2. Погляди на природу людини, ідеї суспільного прогресу та концепції «ідеальної держави» в працях просвітників.
3. Радикальні та утопічні ідеї в суспільно-політичних концепціях Просвітництва: від наукових утопій до революційних поглядів.

Лекція 22. Епохальне значення Французької революції кінця XVIII ст.: етапи, хід подій і наслідки.

1. Перший етап Французької революції: соціально-економічні та політичні причини, початок протестів та утворення національних установ.

2. Встановлення республіканського ладу: ключові події, утвердження революційного уряду, формування нових політичних інститутів.

3. Історичні підсумки та наслідки революції: зміна соціально-політичного ладу у Франції та їх вплив на Європу і світ.

Лекція 23. Піднесення Наполеона Бонапарта і режими Консульства та I імперії. Наполеонівські війни у Європі.

1. Франція під час Консульства та Імперії: ключові етапи, основні реформи та Конституція VIII року (1799 р.).

2. Наполеон Бонапарт: його особистість, політичні погляди, ідеї та ідеологічна основа режиму.

3. Цілі та характер наполеонівських воєн та її вплив на Європу.

Лекція 24. Країни Європи у «добу революції» та наполеонських воєн (1789-1814 рр.).

1. Міжнародна ситуація в Європі на початку революційних подій: основні геополітичні зміни та виклики для великих держав.

2. Континентальна блокада Наполеона: вплив на британську торгівлю та економічні наслідки для Європи.

3. Країни Північної Європи в кінці XVIII – початку XIX ст.: політичний та економічний розвиток на тлі наполеонівських воєн.

6-й семестр
Модуль № III.

Лекція 1. Англія 1815 – 1870 рр.

1. Трансформація виборчої системи в Англії у 1830-х роках: політичні мотиви, перебіг парламентської реформи та її вплив на суспільство.
2. Морська могутність Англії та її роль у забезпеченні політичної та економічної стабільності.
3. Соціальна структура та умови життя робітничого класу в Англії в середині XIX ст.

Лекція 2. Франція 1815 – 1870 рр.

1. Політичний розвиток Франції після падіння Наполеона: Реставрація, Липнева монархія та Друга республіка.
2. Встановлення Другої імперії: внутрішня політика та авторитарний режим Наполеона III.
3. Соціально-економічні зміни та модернізація Франції в середині XIX століття.

Лекція 3. Австрійська імперія 1815-1867 рр.

1. Політична структура імперії після Віденського конгресу, особливості внутрішнього управління, національні суперечності.
2. Революційні події 1848–1851 років: причини, перебіг, придушення та наслідки для політичної системи.
3. Перетворення імперії на дуалістичну монархію у 1867 році: компроміс з угорською елітою, структура Австро-Угорщини.

Лекція 4. Німецькі держави 1815-1847 рр. Революція 1848-1851 рр. Об'єднання Німеччини.

1. Формування Німецького союзу після Віденського конгресу: структура, політичний устрій, вплив принципів Реставрації.
2. Хвиля революцій 1848–1851 років: децентралізований характер протестів, вимоги та результати для німецьких земель.
3. Франко-пруська війна 1870–1871 рр. як вирішальний етап об'єднавчого процесу; проголошення Німецької імперії та її основні риси.

Лекція 5. Італія 1815-1870 рр. Революція 1848 р. Об'єднання Італії.

1. Соціально-економічна динаміка італійських держав у 1820–1840-х роках: регіональні відмінності, індустріалізація та аграрне питання.
2. Революційні події 1848 року: початок національного руху, перший етап збройного спротиву, участь різних верств населення.
3. Завершення об'єднання — приєднання Риму в 1870 році: особливості італійського національного руху, політичні результати та вплив на подальшу історію країни.

Лекція 6. США з кінця XVIII ст. – початку 50-х рр. XIX ст. Канада XVIII ст. – 60–х рр. XIX ст.

1. Соціально-економічна трансформація Сполучених Штатів: розвиток індустрії, фермерського господарства та транспортної інфраструктури.
2. Політична еволюція: становлення двопартійної системи, діяльність федералістів і формування нової політичної культури.
3. Міжнародний чинник у формуванні канадської державності: колоніальна спадщина, британський вплив і створення централізованої домініональної моделі.

Лекція 7. Громадянська війна і реконструкція в США.

1. Політичне загострення у передвоєнний період: суперечності між Північчю та Півднем, територіальне розширення та проблема рабства.
2. Збройне протистояння 1861–1865 рр.: основні етапи, ключові події та результати громадянської війни.
3. Наслідки війни та період реконструкції: перебудова Півдня, скасування рабства, довготривалий вплив на американське суспільство.

Лекція 8. Скандинавські країни в останній третині XIX – на початку XX ст.

1. Модернізація Швеції в період індустріального піднесення: промислове зростання, урбанізація та соціальні зміни.
2. Політичне становище Норвегії в рамках унії зі Швецією: обмеження автономії, національне відродження та зростання опору.
3. Економічні трансформації Данії: аграрна реформа, розвиток кооперативного руху та зміцнення зовнішньої торгівлі.

Лекція 9. Розвиток суспільної думки, європейської культури та техніки XIX ст.

1. Національне самопізнання в Європі: формування національних ідентичностей, вплив ідей романтизму та реалізм на суспільну свідомість.
2. Еволюція шкільної освіти: реформи в освіті, поширення масового навчання, розвиток університетів і спеціалізованих навчальних закладів.
3. Романтизм як культурний феномен: особливості літератури, мистецтва та музики, реакція на раціоналізм та індустріалізацію, вплив на політичні рухи.

Лекція 10. Війна за незалежність в Латинській Америці та утворення незалежних держав. Країни Латинської Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.

1. Війна за незалежність Мексики: причини, основні етапи, роль Мігеля Ідальго та інших лідерів.
2. Визвольний рух у Венесуелі: діяльність Симона Болівара, боротьба за незалежність в південному контексті та роль Венесуели в визвольних процесах Південної Америки.
3. Тихоокеанська війна та її наслідки: війна між Чилі, Перу та Болівією, територіальні зміни, політичні та економічні наслідки для регіону.

Лекція 11. Міжнародні відносини 1815-1870 рр.

1. Розподіл територій і перерозподіл впливу між великими державами Європи після Віденського конгресу.
2. Створення «Священного союзу»: мета, учасники, політична ідеологія та його вплив на стабільність Європи в перші десятиліття після наполеонівських війн.
3. Міжнародні відносини в середині XIX ст.: нові тенденції у дипломатії, великі конфлікти та виклики для європейського балансу сил.

Модуль № IV.

Лекція 12. Загальна характеристика Західної Європи і Америки кінця XIX – початку XX ст.

1. Політичні зміни в Західній Європі та США наприкінці XIX – початку XX ст.: еволюція політичних режимів, демократизація та розширення виборчих прав.

2. Розвиток капіталізму і глобалізація економіки: зміни в міжнародному господарстві, перехід до індустріалізації, створення світового ринку.

3. Ідеології та тенденції: консерватизм, лібералізм, соціалізм, великодержавні й експансіоністські тенденції в політиці великих держав.

Лекція 13. Англія в останній третині XIX – на поч. XX ст.

1. Монополізація економіки в Англії: вплив «Великої депресії» на економічну структуру, соціальні наслідки та зміни в виробничих відносинах.

2. Політична стабільність та зміцнення партійної системи: роль лібералів і консерваторів у зміцненні політичної структури країни.

3. Зовнішньополітичні орієнтири Англії: її стратегія у відносинах з європейськими державами та місце Великої Британії в міжнародній політиці.

Лекція 14. Німецька імперія в останній третині XIX – початку XX ст.

1. Формування Німецької імперії: ключові етапи створення, імперська конституція 1871 р., роль Прусії в державній структурі.

2. «Культуркампф» та парламентська боротьба: релігійні та політичні конфлікти, що вплинули на внутрішньополітичне становище.

3. Німецький імперіалізм і економічний розвиток: економічні перетворення та агресивна зовнішня політика Німеччини на початку XX ст.

Лекція 15. Франко-пруська війна і Паризька Комуна. Франція в останній третині XIX ст. – на початку XX ст.

1. Причини франко-пруської війни та її вплив на баланс сил у Європі: політичні, економічні та військові фактори конфлікту.

2. Політичний курс Франції в 80-90-ті роки XIX ст.: відновлення стабільності після поразки, внутрішні реформи та боротьба за демократію.

3. Політика Франції у перші десятиліття XX ст.: вплив радикальних урядів на зовнішні відносини та внутрішнє реформування суспільства.

Лекція 16. США та Канада в останній чверті XIX – на початку XX ст.

1. Економічне зростання США у післявоєнний період: індустріалізація, розвиток залізничної інфраструктури та формування національного ринку.

2. Виникнення та специфіка монополій у США на межі століть: концентрація капіталу, діяльність трестів і роль держави.

3. Реформаторські настрої у політичному житті США: критика експансіонізму, посилення прогресистського руху та роль адміністрації Теодора Рузвельта.

Лекція 17. Австро-Угорщина в останній третині XIX ст. – на початку XX ст.

1. Державна структура дуалістичної монархії: автономія Австрії й Угорщини, спільні міністерства та імператор як центр влади.

2. Індустріалізація та модернізація економіки: розвиток промисловості, транспортної мережі та внутрішнього ринку в обох частинах імперії.

3. Зростання мілітаристських настроїв: вплив армії на політику, активізація підготовки до війни та зміни у зовнішньополітичному курсі.

Лекція 18. Італія та Іспанія 1870-1914 рр.

1. Економічні зміни та соціальні реформи в Італії: курс Джолітті, підтримка підприємництва, особливості індустріального розвитку на Півночі та відставання Півдня.
2. Еволюція партійної системи Іспанії: боротьба між консерваторами й лібералами, вплив республіканських та соціалістичних ідей.
3. Міжнародні амбіції та дипломатія: колоніальні прагнення Італії в Африці, нейтралітет Іспанії і її позиція у світовій політиці.

Лекція 19. Монополістичний капіталізм на початку XX ст.

1. Злиття підприємств і утворення концернів, трестів, синдикатів як форма домінування у ключових галузях промисловості та банківської справи.
2. Теоретичне осмислення нової фази капіталізму: погляди економістів і політичних діячів на взаємозв'язок між монополіями, державою та ринком.
3. Вплив концентрації капіталу на інновації: роль великих корпорацій у науково-технічному розвитку та модернізації виробництва.

Лекція 20. Культура країн Європи і Америки в кінці XIX – на початку XX ст.

1. Технологічні зрушення у промисловості, транспорті й побуті; формування масової культури й поширення новітніх засобів зв'язку та інформації.
2. Револьюційні зміни у науці, філософії та історичній думці: нові відкриття у фізиці, біології, психології; критичний перегляд уявлень про людину, суспільство та історичний процес; формування нових філософських напрямів.

3. Зміна художніх орієнтирів: розвиток імпресіонізму, символізму, модернізму; переосмислення традицій реалізму у мистецтві та літературі.

Лекція 21. Міжнародні відносини 1871-1914 років. Країни Антанти та Троїстого союзу напередодні та під час Першої світової війни. Країни Німецького блоку у 1914-1918 рр.

1. Зміни у системі дипломатичних альянсів: формування Троїстого союзу та Антанти, зростання суперництва між великими державами.

2. Загострення міжнародної напруги на початку XX ст.: колоніальні конфлікти, локальні війни, дипломатичні кризи.

3. Баланс сил напередодні Великої війни: стратегічні союзи, військові плани та політична мобілізація великих держав.

Лекція 22. Перша світова війна: причини та передумови, хід бойових дій, її підсумки та наслідки.

1. Передумови глобального конфлікту: зростання імперіалістичного суперництва, мілітаризм, націоналізм, система союзів.

2. Основні етапи бойових дій: від початкового наступу до позиційної війни, великі битви та зміна фронтів.

3. Підсумки війни: людські та матеріальні втрати, політичні наслідки для європейських імперій, формування нової системи міжнародних відносин.

Лекція 23. Зміст, характер та рівень викладання історії та культури країн Західної Європи та Америки нового часу в ЗЗСО.

1. Освітні цілі курсу: формування уявлення про історичний розвиток Західних країн Європи і Америки, ознайомлення з ключовими подіями, процесами та діями доби «Нового часу».

2. Особливості сприйняття учнями: роль наочності, зв'язок понять із реаліями сучасності, розвиток критичного мислення та історичної уяви.

3. Представлення матеріалу історії та культури країн Західної Європи та Америки нового часу в шкільних підручниках з всесвітньої історії: структура подачі тем, тематичні акценти, рівень доступності текстів та наявність інструментів для розвитку компетентностей.

4. Плани та методика проведення семінарських занять

5-й семестр

Семінар 1. Великі географічні відкриття і виникнення колоніальної системи.

1. Причини та передумови Великих географічних відкриттів.
2. Причини активності Португалії та Іспанії у напрямку відкриття нових торгових шляхів.
3. Військова експансія іспанців у Західній півкулі: механізми завоювання, колоніальне управління та взаємодія з корінним населенням.
4. Значення та наслідки великих географічних відкриттів для людства і становлення епохи колоніалізму.

Семінар 2. Реформація у Європі.

1. Передумови духовної кризи західного християнства на межі XV–XVI ст. та формування інтелектуального й соціального ґрунту для виникнення Реформації.
2. Ідейно-суспільні особливості лютеранського та радикального (мюнцерівського) напрямів Реформації: теологічні засади, соціальна база та політичні реакції.
3. Вплив Реформації на трансформацію соціально-економічних структур у ранньомодерній Європі: секуляризація, розвиток освіти та змінені моделі господарювання.
4. Політичні й культурні наслідки Реформації: конфесійна мапа Європи, Тридентський собор і формування основ католицької Реформи.

Семінар 3. Тенденції історичного розвитку італійських держав у ренесансну добу (кінець XV – XVI ст.).

1. Визначення особливостей політичної роздробленості та динаміки міждержавних відносин на Апеннінському півострові в умовах іноземного втручання.
2. Аналіз впливу Французьких і Іспанських вторгнень на внутрішню політику італійських держав та зміну геополітичного балансу у регіоні.
3. Роль Венеції, Флоренції та Папської держави як центрів політичного, економічного та культурного впливу в добу Ренесансу.
4. Взаємозв'язок гуманістичних ідей Відродження з практиками влади, дипломатії та державного управління в Італії XVI століття.

Семінар 4. Французька монархія у добу Реформації та становлення абсолютизму (XVI – I-й половині XVII ст.).

1. Соціально-політичні наслідки Реформації у Франції та еволюції релігійного конфлікту між гугенотами й католиками.
2. Визначення ролі Гугенотських війн у трансформації влади та посиленні монархічного контролю над регіонами.
3. Оцінка політичного курсу Генріха IV та значення Нантського едикту для стабілізації французького суспільства.

Семінар 5. Формування та розквіт абсолютизму у тюдорівській Англії у XVI ст.

1. Визначення ключових етапів централізації влади та посилення монархії в Англії за правління династії Тюдорів.
2. Аналіз впливу Реформації та розриву з Римом на посилення королівської влади за Генріха VIII.
3. Дослідження соціально-економічних реформ, політики секуляризації та зміцнення державного апарату у період Тюдорів.

4. Роль зовнішньополітичної стратегії Єлизавети I у зміцненні абсолютизму та утвердженні Англії як європейської морської потуги.

Семінар 6. Дві англійські революції XVII ст. та їхнє історичне значення.

1. Аналіз причин конфлікту між короною та парламентом у першій половині XVII ст. як передумови Першої англійської революції.

2. Визначення політичних та соціальних наслідків встановлення республіки та протекторату Олівера Кромвеля.

3. Характеристика Славної революції 1688 р. як мирного перевороту та ключового моменту в еволюції конституціоналізму.

4. Етико-філософські напрями. Джона Локк, Томас Гоббс, Френсіс Бекон.

Семінар 7. Перша американська революція та утворення США.

1. Аналіз ідеологічних та економічних передумов конфлікту між британською метрополією та північноамериканськими колоніями в середині XVIII ст.

2. Характеристика основних етапів Війни за незалежність та формування політичного проводу майбутньої американської держави.

3. Визначення значення Конституції США 1787 року та Білля про права у становленні республіканської моделі державного устрою.

Семінар 8. Формування багатонаціональної імперії Габсбургів та її розквіт за доби «освіченого абсолютизму» (друга половина XVII – XVIII.

1. Аналіз процесу централізації влади та інтеграції різномірних територій у межах Габсбурзької монархії як підґрунтя формування багатонаціональної імперії.

2. Національно-визвольна війна угорців 1703–1711 рр. Ференца II Ракоці: причини, хід збройного спротиву та вплив на політичний розвиток Угорщини в складі Габсбурзької монархії.

3. Визначення ролі імперії Габсбургів у європейських міжнародних відносинах XVIII століття та її впливу на політичну карту Центральної Європи.

Семінар 9. Держави Південної Європи у кінці XVII – XVIII ст.

1. Аналіз політичного становища та міжнародних позицій Іспанії, Португалії та італійських держав у період після Вестфальського миру.

2. Визначення особливостей економічного розвитку держав Південної Європи в умовах занепаду колоніального домінування та внутрішньої стагнації.

3. Характеристика впливу європейських династичних конфліктів, зокрема Війни за іспанську спадщину, на геополітичний простір регіону.

4. Оцінка соціально-культурних трансформацій та впливу Просвітництва на політичні інститути італійських держав, Іспанії та Португалії.

Семінар 10. Динаміка історичного поступу держав Північної Європи у ранньомодерні часи (XVI – XVIII ст.).

1. Аналіз трансформації політичних систем у Швеції, Данії, Норвегії та Фінляндії в умовах зміцнення монархічної влади та викликів Реформації.

2. Визначення причин та наслідків участі Північних держав у європейських війнах XVII–XVIII ст., зокрема Тридцятирічній війні та Великій Північній війні.

3. Характеристика особливостей економічного розвитку, зокрема торговельно-морської експансії, ролі Балтійського регіону та внутрішніх реформ.

4. Оцінка впливу ідей Просвітництва та культурних змін на державне управління й суспільне життя у країн Північній Європі.

Семінар 11. Вестфальська система міжнародних відносин 1648-1789 рр.

1. Роль Вестфальської системи в закріпленні політичного роздроблення Священної Римської імперії та зміні співвідношення сил у Центральній Європі.

2. Аналіз динаміки міждержавних союзів, конфліктів та дипломатії у межах Вестфальської системи, зокрема у контексті Війни за іспанську та австрійську спадщину.

3. Характеристика кризи Вестфальської системи в другій половині XVIII ст. та її впливу на передумови нового геополітичного порядку. Створення колоніальних імперій європейських держав.

Семінар 12. Французький абсолютизм у XVII-XVIII ст.: від правління «королясонця» до передреволюційної кризи.

1. Характеристика абсолютистської моделі правління Людовіка XIV: механізми централізації влади, придворна культура та ідеологія королівського величі.

2. Трансформація колоніальної політики Франції у XVII–XVIII ст.: економічні інтереси, геополітичні амбіції та наслідки для метрополії й заморських територій.

3. Визначення викликів абсолютизму в умовах реформ Людовіка XV і Людовіка XVI: опір привілейованих станів та фінансова криза держави.

4. Еволюція меркантилізму як провідної економічної доктрини ранньомодерної Європи: ідеологічні засади, практичне втілення та наслідки для державного управління.

Семінар 13. Піднесення Наполеона Бонапарта і режими Консульства та І імперії. Наполеонівські війни у Європі.

1. Історичні підсумки і наслідки французької революції.
2. Визначення особливостей імператорської влади Наполеона І: культ особи, нова аристократія та ідеологія легітимності.
3. Стратегічні цілі, військові кампанії та дипломатичні альянси в ході Наполеонівських війн: трансформація європейської системи міжнародних відносин у 1800–1815 рр.
4. Оцінка ролі Наполеона в поширенні принципів Французької революції та формуванні нового геополітичного ландшафту Європи.

Семінар 14. Країни Європи у «добу революції» та наполеонівських воєн (1789-1814 рр.).

1. Позбавлення папи світської влади і утворення Римської республіки.
2. Аналіз форм участі та позицій провідних країн Європи у коаліційних війнах проти революційної Франції та Наполеона.
3. Характеристика змін у внутрішньому розвитку держав Центральної та Південної Європи під впливом французької експансії та реформ.
4. Оцінка європейського балансу сил напередодні Віденського конгресу 1814–1815 рр.: наслідки «добі революції» та Наполеонівських війн для міжнародного порядку.

6-й семестр

Семінар 1. Австрійська імперія 1815-1867 років.

1. Визначення ролі Австрійської імперії у європейській системі після Віденського конгресу: дипломатичні пріоритети, нейтралітет у Кримській війні та поразка у франко-італо-австрійському конфлікті 1859 р.

2. Аналіз революційних подій 1848 р. у Габсбурзькій монархії: повстання в Празі, вимоги національного самовизначення та реакція Відня.

3. Характеристика політичного становища слов'янських народів у багатонаціональній структурі імперії: прагнення автономії, роль інтелігенції та обмеження самоврядування.

4. Особливості революції в Угорщині 1848–1849 рр.: боротьба за незалежність, участь європейських держав та наслідки поразки.

Семінар 2. Німецькі держави 1815-1847 рр. Революція 1848-1851 рр. Об'єднання Німеччини.

1. Революційні події 1848–1851 рр. у німецьких землях: роль Франкфуртських зборів, конфлікти між монархіями й національними рухами, причини поразки.

2. Розвиток німецької класичної філософії та історичної думки у другій половині XIX ст.: ідеї І. Канта, Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха та Ф. Шеллінга; становлення історичної науки через діяльність Леопольда фон Ранке.

3. Австро-пруська війна 1866 року як вирішальний етап боротьби за лідерство в об'єднанні Німеччини: стратегія Бісмарка, дипломатична ізоляція Австрії та утворення Північнونیмецького союзу.

Семінар 3. Італія 1815-1870 рр. Революція 1848 р. Об'єднання Італії.

1. Політична роздробленість Італії після Віденського конгресу 1815 р.: панування іноземних династій, вплив Австрії та формування перших ідей італійського націоналізму.

2. Революційні події 1848 р. в італійських землях: діяльність Джузеппе Мадзіні, Карло Альберта та Джузеппе Гарібальді; поразка революцій і її наслідки для національного руху.

3. Дипломатія та війни як інструменти об'єднання Італії: роль Камілло Кавура, П'ємонту-Сардинії та Франції у розгортанні політики «реального об'єднання».

Семінар 4. США кінця XVIII ст. – початку 50-х рр. XIX ст. Канада XVIII ст. – 60-х рр. XIX ст.

1. Роль експансіонізму у формуванні США як континентальної держави: долучення нових територій, конфлікти з місцевими народами та сусідніми країнами.

2. Визначення основних політичних і правових принципів, закладених у процесі формування Сполучених Штатів Америки після Війни за незалежність та прийняття Конституції 1787 року.

3. Етапи колоніальної інтеграції Канади, соціально-політичні зміни та процеси формування національної ідентичності в умовах британської колоніальної політики. Франко-канадське національне питання.

Семінар 5. Громадянська війна і реконструкція в США.

1. Соціально-економічні та політичні суперечності між Північчю і Півднем США як передумови громадянського конфлікту.

2. Скасування рабства та трансформація правового статусу афроамериканців: зміст і значення 13–15 поправок до Конституції США.

3. Визначення основних напрямів зовнішньої політики США у період після Громадянської війни та оцінка міжнародного становища держави в контексті змін на світовій арені.

4. Визначення політичних, правових та конституційних змін у США як безпосереднього наслідку Громадянської війни.

Семінар 6. Війна за незалежність в Латинській Америці та утворення незалежних держав. Країни Латинської Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.

1. Причини й особливості визвольної боротьби в Латинській Америці: вплив європейських революцій, криза колоніальної системи та роль креольської еліти.

2. Війна за незалежність у Латинській Америці: ключові постаті (Сімон Болівар, Хосе де Сан-Мартін), регіональні відмінності та військово-політичні етапи.

3. Формування незалежних латиноамериканських держав: проблеми внутрішньої нестабільності, регіонального поділу та боротьба за централізовану владу.

4. Соціально-економічна трансформація країн Латинської Америки в останній третині XIX – на початку XX ст.: роль аграрних структур, експортно-орієнтованої економіки та вплив зовнішніх центрів сили на внутрішню політику.

Семінар 7. Німецька імперія в останній третині XIX – початку XX ст.

1. Роль політичних партій у політичному житті Німецької імперії: ідеологічний спектр, соціальна база та вплив на внутрішньодержавну політику.

2. Зовнішньополітична стратегія Німеччини за доби Отто Фон Бісмарка та у післябісмарківський період: союзна система, колоніальна експансія та зростання міжнародної напруги.

3. Ідеологічні, культурні та національні чинники в політичному житті імперії: роль пруської спадщини, зростання мілітаризму й формування політики ідентичності.

Семінар 8. США та Канада в останній чверті XIX – на початку XX ст.

1. Визначальні риси зовнішньої політики США на рубежі століть: доктрина монроїзму, експансіонізм та вступ у глобальну геополітику.
2. Іспано-американська війна 1898 року як віковий етап американського імперіалізму: передумови, перебіг та геополітичні наслідки.
3. Спорудження Панамського каналу: стратегічне значення, технічні виклики та його роль у світовій торгівлі й зовнішній політиці США.

Семінар 9. Італія та Іспанія 1870-1914 рр.

1. Італо-турецька війна 1911–1912 рр.: причини збройного конфлікту, перебіг бойових дій та зовнішньополітичні наслідки для Італії й Османської імперії.
2. Карлістські війни в Іспанії: політичні, ідеологічні та династичні аспекти збройного протистояння, їх вплив на стабільність і державний устрій.
3. Доля іспанських колоній у останній чверті XIX – на початку XX ст.: занепад імперії, втрати заморських територій та зміна колоніальної стратегії.

Семінар 10. Культура країн Європи і Америки в кінці XIX – на початку XX ст.

1. Розвиток наукової думки і технічної творчості: вплив на культурну свідомість та формування образу «нової людини».
2. Виникнення нової художньої чуттєвості: імпресіонізм, символізм і модерн як відображення духовної нестабільності епохи.
3. Освіта, преса, театр і кіно як інструменти формування масової культури у країнах Європи та Америки.

4. Культура в умовах індустріалізації та урбанізації: взаємозв'язок між технічним прогресом, масовою культурою і творчими пошуками інтелігенції.

Семінар 11. Перша світова війна: причини та передумови, хід бойових дій, її підсумки та наслідки.

1. Формування та Утворення системи військово-політичних союзів у Європі наприкінці XIX – на початку XX ст. як структурне підґрунтя глобального конфлікту. Антанта. Троїстий союз.

2. Стратегічні плани та концепції ведення війни на Заході: аналіз «Плану Шліффена» та його реалізації.

3. Битва під Верденом (1916 р.) як символ «війни на виснаження» і змін у характері бойових дій.

4. Підсумки Першої світової війни: соціально-політичні та територіальні наслідки. Мирні угоди.

Семінар 12. Зміст, характер та рівень викладання історії та культури країн Західної Європи та Америки нового часу в ЗЗСО.

1. Аналіз основних методичних підходів до викладання «Нової історії» у середній школі: роль тем про Західну Європу та Америку в контексті навчального плану.

2. Використання інноваційних технологій в освітньому процесі: інтерактивні методи та цифрові ресурси на уроках Всесвітньої історії «Нового часу».

3. Особливості методики викладання тем «Нової історії» у 8-9 класах ЗЗСО: інтеграція культурних, соціальних та політичних аспектів у навчальний процес.

Критерії оцінювання та методичні рекомендації до проведення семінарських занять: кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком, Термін доповіді може складати 5-10 хвилин і оцінюється від 1-5 балів. Після закінчення викладення питання студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали. Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали. Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загально-проблемний процес, який розглядається в темі та розуміти основні передумови, хід, наслідки, виникнення держав, революцій, міждержавних відносини, союзів, війнах, правління загальновідомих королів, президентів та інших політичних діячів.

5. Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студентів

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Зміст самостійної роботи з предмету **«Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу»** визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача. Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну. Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і практичних занять, проведення індивідуальних консультацій та ін. Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і практичних занять (позааудиторна самостійна робота), має на меті сформувати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання. Індивідуальна робота студента з предмету **«Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу»** включає написання есе з проблематики курсу, в якому потрібно критично осмислити ключові концепції, систематичне та ґрунтовне вивчення тенденцій розвитку історичних подій зарубіжних країнах Західної Європи і Америки у ранньомодерну та пізньомодерну добу. Приступаючи до самостійної роботи здобувачам освіти необхідно:

- попередньо ознайомитися з навчальним матеріалом, що виноситься на лекційні і практичні заняття;
- перевірити здобуті знання шляхом самоконтролю, відповідаючи на поставлені питання;
- виокремити ключові проблеми навчального матеріалу, що виноситься на самостійну роботу та опрацювати їх.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел.

6. Завдання для модульних контролів та критерії оцінювання

5-й семестр

Модульний контроль 1.

Варіант 1.

1. Наслідки Великих географічних відкриттів для Західної Європи.
2. Особливості іспанського абсолютизму у XVI – XVII ст.
3. Нідерландська революція (1566 - 1609) та її наслідки.
4. Тридцятилітня війна 1618 – 1648 рр. Основні періоди війни.

Вестфальський мир 1648 р.

Варіант 2.

1. Культура італійського Відродження (XVI – поч. XVII ст.).
2. Реформація у Європі та її наслідки.
3. Велика англійська революція середини XVII ст. та її історичне значення.
4. Етапи зміцнення французького абсолютизму, його особливості і характерні ознаки.

Модульний контроль 2.

Варіант 1.

1. Колоніальна політика європейських держав (XVII – XVIII ст.).
2. Війна за іспанську спадщину (1701- 1714 рр.).
3. Датсько - Норвезьке королівство у XVII – XVIII ст. Політичний устрій.
4. Велика Французька революція передумови, хід, наслідки.

Варіант 2.

1. Політичне становище німецьких держав в XVII – XVIII ст.
2. Війна за незалежність. Утворення США.
3. Італія під іноземним пануванням у другій половині XVII та XVIII ст.
4. Наполеонівські війни та її наслідки.

6-й семестр

Модульний контроль 3.

Варіант 1.

1. Віденський конгрес та його наслідки.
2. Зовнішня політика Англії. Колоніальна політика.
3. Передумови та наслідки революційних подій у Європі в 1848 р.
4. Об'єднання Італії.

Варіант 2.

1. Утворення та діяльність «Священного союзу».
2. Зовнішня політика Франції. Колоніальна політика.
3. Друга громадянська війна у США (1861-1865 рр.).
4. Об'єднання Німеччини.

Модульний контроль 4.

Варіант 1.

1. Утворення та діяльність військово-політичного блоку «Троїстого союз».
2. Основні напрями зовнішньої політики Іспанії. Іспано-американська війна 1898 р.
3. Політика Італії останній третині XIX – на поч. XX ст. Італо-турецька війна 1911 – 1912 рр.

4. Результати та наслідки Першої світової війни.

Варіант 2.

1. Утворення та діяльність військово-політичного блоку «Антанта».

2. Португалія в другій половині XIX – поч. XX ст. Революція 1910 р.

3. Політика Австро-Угорської імперії в останній третині XIX – на поч. XX ст.

4. Передумови та етапи Першої світової війни.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Заплановано дві модульні письмові контрольні роботи на 5-й, 6-й семестр, складається робота із чотирьох теоретичних питань, на кожен модульну контрольну роботу, роботи оцінюються у межах від 1-50 балів. Оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни «Історія та культура країн Західної Європи та Америки нового часу» ґрунтується на комплексному підході, що передбачає врахування якості змістового викладу, рівня аналітичності, здійснюється на основі повноти розкриття теми, глибини аналізу історичних подій та явищ, аргументованості викладу й наявності самостійних висновків. Значну увагу приділяється здатності студента критично осмислювати матеріал, логічно та послідовно викладати думки, а також використовувати фахову історичну термінологію. Враховується також рівень мовної грамотності, дотримання наукового стилю письма та правильне оформлення роботи відповідно до встановлених вимог.

На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи. Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

7. Рекомендований перелік тем рефератів та студентських наукових робіт

1. Англія за правління перших Стюартів і формування передумов буржуазної революції середини XVII ст.
2. Еволюція політичної системи Англії в добу буржуазної революції середини XVII ст.
3. Олівер Кромвель як політик і державний діяч.
4. Англійська експедиція до Ірландії в 1650-х рр.
5. Армія в Англійській буржуазній революції середини XVII ст.
6. ІнDEPENDЕНТська республіка в Англії: соціально-політична суть та структура державної влади.
7. Політична думка в Англії XVII ст.
8. Томас Гоббс як мислитель.
9. „Славна революція” 1689 р. в Англії.
10. Розвиток англійського парламентаризму та становлення конституційної монархії у XVIII ст.
11. Англійське Просвітництво XVIII ст.
12. Парламентські реформи у „вікторіанській” Англії в XIX ст.
13. Вікторіанські реформи в Кембриджському та Оксфордському університетах (або на прикладі біографій найвідоміших вихованців цих університетів модерного часу).
14. Англійська жінка у приватному і публічному житті в XIX – на початку XX ст.
15. Соціально-побутове життя англійського міста в XIX ст.
16. Становлення та розвиток англійської колоніальної системи в Північній Америці у XVII-XVIII ст.
17. Бенджамін Франклін як мислитель і політик.
18. Специфіка американської просвітницької думки.
19. "Батьки-засновники" США (біографія та соціально-історичні погляди якогось конкретного американського просвітника).
20. Причини і передумови американської революції XVIII ст.
21. Війна за незалежність США.
22. Конституція 1787 р. і становлення політичної системи США.
23. Джордж Вашингтон (1732-1799) як політик і військовий.
24. Війна за незалежність США і позиція великих європейських держав.
25. Англо-американська війна 1812-1814 рр.
26. Історичний портрет Томаса Джефферсона (або: його концепція егалітаризму).
27. Радикально-демократична концепція Т.Пейна.
28. Партійно-політична система США в 1-й половині XIX ст.

29. Аболіціоністський рух у США.
30. Громадянська війна 1861-1865 рр. як друга американська революція.
31. Діяльність президента США Авраама Лінкольна (1809-1865).
32. Особливості американської індустріалізації в останній третині XIX ст.
33. Реформаторський курс президента США Теодора Рузвельта.
34. Зовнішня політика США в останній третині XIX ст.
35. США і Латинська Америка в 2-й половині XIX ст.
36. Європейські держави у Кримській війні 1853-1856 рр.
37. Французький абсолютизм XVII-XVIII ст.: теоретичні моделі й історичні реалії.
38. Реформи Жана-Батиста Кольбера.
39. Людовік XIV як політик і державний діяч.
40. Війни Франції за гегемонію в Європі у II-й половині XVII ст.
41. Французька просвітницька думка (на прикладі конкретного представника).
42. Соціальні утопії нового часу (на прикладі творчості Д.Дефо, Дж.Свіфта, Д.Мільтона, Г. Форстера).
43. Педагогічна концепція Жан-Жака Руссо.
44. Фаворитизм як феномен французької політичної культури нового часу.
45. Мистецтво Франції у XVIII ст.
46. Освітні перетворення у часи французької революції кінця XVIII ст.
47. Поляризація політичних сил у Франції у перший період революції кінця XVIII ст. (1789-1792 рр.).
48. Політичний портрет Жоржа Дантона.
49. Жан-Поль Марат як виразник інтересів ліворадикальної течії французької революції кінця XVIII ст.
50. Жирондистське правління у Франції в добу буржуазної революції.
51. Французька революція кінця XVIII ст. і перетворення у сфері культури.
52. Якобінська диктатура: історичні реалії й міфи.
53. Франція в період термідоріанського правління.
54. Французька колоніальна система в Північній Америці.
55. Еволюція політичної системи у Франції в часи Консульства та Першої імперії.
56. Початок революційних воєн Французької республіки в 1790-х рр.
57. Наполеон Бонапарт як політик і військовий діяч (обрати якийсь етап його кар'єри).
58. Наполеонівські війни (обрати один з етапів війни чи конкретну битву).
59. Великі європейські держави на Віденському конгресі 1814-1815 рр.
60. „Сто днів” Наполеона Бонапарта.
61. Особливості промислового перевороту у Франції.
62. Характер режиму Реставрації у Франції.

63. Політична система та зовнішня політика Франції за часів Липневої монархії.
64. Конституційно-політичні перетворення у Франції в I половині XIX ст. (1814-1849 рр.).
65. Живопис Франції в добу романтизму.
66. Франсуа Гізо як історик та політичний діяч.
67. Франція у добу II-ї Імперії: суспільно-політична ситуація та зовнішня політика.
68. Міжнародні наслідки франко-прусської війни 1870-1871 рр.
69. Революція 1870 р. у Франції, її характер та наслідки.
70. Зовнішня політика Франції у 1870-1880-х рр.
71. Франція у період становлення державно-політичного ладу Третьої Республіки в 1870-х рр.
72. Політичний портрет Жоржа Клемансо.
73. Політичний портрет Раймона Пуанкаре.
74. Розквіт літератури й мистецтва в Німеччині в добу Просвітництва (на прикладі окремого напрямку чи жанру).
75. Визвольна війна німецького народу в 1813 р.
76. Становище в німецьких землях по завершенню Тридцятирічної війни.
77. Передумови піднесення Пруссії в II-й половині XVII – на початку XVIII ст.
78. Перетворення Пруссії в мілітарну державу за правління Фрідріха-Вільгельма I.
79. Реформи Штейна-Гарденберга у Пруссії.
80. „Філософ на троні”: історичний портрет Фрідріха II.
81. Німецькі землі в добу наполеонівських воєн і зародження національно-визвольного руху.
82. Канцлер К.Л. Меттерніх як політик і дипломат.
83. Віденський конгрес і утворення Німецького союзу.
84. Реставраційний режим в Німеччині в 1815-1847 рр.
85. Німецька культура в добу романтизму.
86. Освіта, національне виховання і Визвольна війна німецького народу 1813 р.
87. Промисловий переворот в Німеччині та його наслідки.
88. Економічне піднесення Пруссії. Митний Союз.
89. Революція 1848-1849 рр. в Німеччині.
90. Південнонімецький лібералізм в I-й половині XIX ст.
91. Історичні передумови об'єднання Німеччини.
92. Освіта, національне виховання і рух за об'єднання Німеччини у середині XIX ст.

93. Соціальні контексти фребелівської теорії і практики дошкільного виховання.

94. Категоричний імператив і проблеми морального виховання у філософських поглядах Імануїла Канта.

95. Австрійська імперія в роки війни за іспанську спадщину 1701-1714 рр.

96. Війни за австрійську спадщину та їхні наслідки.

97. Історичні оцінки правління Марії-Терезії в Австрійській імперії.

98. „Йозефінізм” у Австрійській імперії.

99. Вплив французької революції кінця XVIII ст. на Австрію та Угорщину.

100. Австрійська імперія в добу наполеонівських воєн.

101. Революція 1848-1849 рр. в Австрійській імперії.

102. Міжнародна Гаагська конференція 1899 р.

103. Битва при Мохачі та розпад Угорського королівства.

104. Боротьба народів Угорщини та Трансільванії проти османського гніту.

105. Угорщина під владою Габсбургів. Національно-визвольна війна під керівництвом Ф.Ракоці II (1703-1711 рр.).

106. «Освічені» реформи Марії-Терезії в Угорщині.

107. Революція 1848-1849 років і національні вимоги народів Австрійської імперії.

108. Рух за реформи в 40-х рр. XIX ст. Місце Лайоша Кошута в історії Угорщини.

109. Австро-угорська угода 1867 року та нове становище національних меншин.

110. Спроби лібералізації національного питання в Австро-Угорщині кінця XIX ст.

111. Передумови дуалістичної угоди 1867 р та державно-політичне становище Угорщини в системі дуалізму.

112. Спроби лібералізації національної політики в Угорщині. Закон 1868 року “Про національне рівноправ’я”.

113. Правлячі кола Австро-Угорської монархії та плани федералізації імперії на початку XX ст. Ерцгерцог Франц-Фердинанд.

114. Угорська політика кінця XIX – початку XX ст. на території Закарпаття.

115. Перша світова війна і розпад Австро-Угорщини. Тріанонський договір.

116. Культура угорського народу у новий час.

117. Реформація в Угорщині та Трансільванії.

118. Анексія Боснії-Герцоговини, її наслідки у наростання національних проблем Австро-Угорської імперії.

119. „Епоха реформ” в Угорщині в 1830-1840-х рр.

120. Викладання історії та культури країн Західної Європи, або країн Північної та Південної Америки) доби нового часу в загальноосвітніх школах України: стан і перспективи.

8. Рекомендована література

Джерела

1. Документальні матеріали зі всесвітньої історії: Практикум для студентів. Ніжин, 2000.
2. Мак'явеллі Нікколо. Флорентійські хроніки. Державець. Київ, 1998.
3. Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права. Київ, 2001. 349 с.
4. Франклін Бенджамін. Автобіографія. /перекл. з англ. А. Діамант. Київ: Фоліо, 2023. 256 с.
5. Франклін Бенджамін. Час – гроші. Секрет неминучого успіху. Київ: Арій, 2023. 368 с.
6. Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. Харків, 2000.

Основна література

- 1- Акунін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки (1492–1918 рр.): хронологія подій: навч. посіб. Мико-лаїв: ТОВ «Фірма "Іліон"», 2013. 575 с.
- 2- Балух В., Коцур В. Ранньомодерна Європа. Чернівці: Наші книги, 2016. 704 с.
- 3- Гончар Б.М., Городня Н.Д. Нова історія країн Європи та США. 1870–1918 роки: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 413с.
- 4- Дженкінс Саймон. Стисла історія Європи. Від Перікла до сьогодення. Пер. з англ. В. Горбатька. Київ: Вид. група КМ_БУКС, 2021. 384 с.
- 5- Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (кінець XV – початок XIX ст.): навч. посіб. / за наук. ред. З. А. Баран; З. А. Баран, С. П. Качараба, Р. Б. Сіромський, Б. П. Чума. Київ: Знання, 2015. 533 с.
- 6- Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (XIX –початок XX століть): навч. посібник / за ред. Б.В. Сипко. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с.
- 7- Копилов С., Боровець І. Нова історія країн Європи та Америки 1870–1918 рр.: міжнародні відносини. Практикум: навч. пос. для студ. істор. факультетів та факультетів міжнародних відносин ВНЗ. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2014. 264 с.

- 8- Кузьмін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки: навч. посіб. для студ. іст. спец. ВНЗ. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 455 с.
- 9- Мустафін О. Справжня історія раннього нового часу. Харків: Фоліо, 2014. 416 с. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Mustafin_Oleksii/Spravzhnia_istoriia_rannoho_Novoho_chasu.pdf?
- 10- Мустафін О. Справжня історія пізнього нового часу. Харків: Фоліо, 2017. 429 с. URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Mustafin_Oleksii/Spravzhnia_istoriia_piznoho_Novoho_chasu.pdf?
- 11- Нова історія країн Західної Європи й Північної Америки. XVII –60-ті рр. XIX століття: підручник / Б.М. Гончар, О.П. Машевський, Н.С. Папенко та ін.; за ред. Б.М. Гончара. Київ: Видавничо-поліграфічний центр Київський університет», 2013. 735 с.
- 12- A 19. századi Egyetemes történelem 1789-1914. Európa és az Európán kívüli országok. Szerk. Vadász Sándor. Budapest: Osiris Kiadó, 2011. 701 old.
- 13- A kora újkor története. Szerk. Poór János. Budapest: Osiris Kiadó, 2009. 494 old.
- 14- Franciaország történelme I. kötet. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. 856 old.
- 15- Heinrich August Winkler. Németország története a modern korban I. köt. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. 565 old.
- 16- Judson, Pieter M. A Habsburg Birodalom- Új történet. Budapest: Osiris Kiadó, 2024. 400 old.
- 17- Katona András. Kora Újkori egyetemes történelem (XV-XVIII.század). Budapest: Nemzeti Tankönyv Kiadó, 2008. 400 old.
- 18- Louis Bertrand, Passuth László. Spanyolország története. Budapest: Athenaeum Kiadó, 1936. 338 old.
- 19- Norman Davies. Európa Története. Budapest: Osiris Kiadó, 2002. 1326 old.
- 20- Salamon Konrád. Világtörténet. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006. 1324 old.
- 21- Spanyolország története. Budapest: Osiris Kiadó, 2005. 516 old.
- 22- Szántó György Tibor. Anglia története. Budapest: Maecenas Kiadó, 1999. 268 old.
- 23- Hahner Péter. Franciaország történelme. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 2002. 319 old.

24- Hamilton N.A. Presidents: A Biographical Dictionary. 2nd Edition. New York: Facts on File, 2005. 497 p. URL: <https://www.twirpx.com/file/2329310/>.

Базова література

1. Ададуров Вадим. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів: УКУ, 2002. 412 с.
2. Ададуров Вадим. «Наполеоніда» на Сході Європи. Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2007. 560 с.
3. Андерсон Бенедикт. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. /Пер. з англ. В. Морозова. Київ: Критика, 2001. 271 с.
4. Вандич Пьотр. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. / Пер. з англ. Київ.: Критика, 2004. 463 с.
5. Вульф Ларрі. Винайдення Східної Європи. Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Пер. з англ. С.Біленький за участі Т. Цимбала. Київ: Критика, 2009. 592 с.
6. Гелнер Ернст. Нації та націоналізм. Націоналізм. /Пер. з англ. Київ.: Таксон, 2003. 300 с.
7. Гончар Б.М. Питання про «відповідальність» за виникнення Першої світової війни у висвітленні мемуарної літератури. // Наукові записки КНУ ім. Т.Шевченка. Т.VI. Київ, 2004.
8. Гончар Б.М. Право і сила. Парламентаризм Отто фон Бісмарка // Вісник Київського національного університету ім.Т.Шевченка. Історія. Київ, 2007. Вип. 89-90.
9. Городня Н.Д. Обставини розв'язання Першої світової війни очима сучасників. //Вісник Київського національного університету ім.Т. Шевченка. Історія. Київ, 2005. Вип.77-79. С.4-7.
10. Драч О.О. Зарубіжна історіографія всесвітньої історії: навчальний посібник, Черкаси: вид. Чабаненко Ю.А., 2015. 164 с.
11. Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу: практикум для студентів історичного факультету. Львів, 2002.
12. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Навч. посібник. Київ, 2002.

13. Мандрик І. Єдність історичної долі та співробітництво народів і країн Центральної Європи. // Геополітика України: історія і сучасність. 2017. Вип. 1. С. 7-15.
14. Мандрик І. О. Національне питання в Угорщині середини ХІХ століття в оцінці Йозефа Етвеша. // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Історія. 2013. Вип. 2. С. 145-150.
15. Мандрик І. О. Організація системи державного управління Угорщини у перші роки дуалізму (1867–1871). // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Історія. 2012. Вип. 29. С. 67-73.
16. Мандрик І., Минда О. Спільне та відмінне в історичному розвитку народів Центральної та Південно-Східної Європи у новий час (ХVI – початок ХХ ст.). // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. - 2022. Вип. 2. С. 163-171.
17. Папенко Н.С. Отто фон Бісмарк. *Історичний журнал*. 2004. №4.
18. Сухий О. Історія Бельгії. Львів: ЛА “Піраміда”, 2005. 260 с.
19. Тейлор А.Дж.П. Габсбурзька монархія 1809–1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини. / Пер. з англ. Львів: ВНТЛ-Класика, 2002. 288 с.
20. Тернер Фредерик Джексон. Значення фронтиру для американської історії // Україна модерна. – Число 18. Пограниччя. Окраїни. Периферії. Київ: Критика, 2011. С. 11–46. 50. Тіндалл Д.Б., Шай Д.Е. Історія Америки (6-те вид.) / Пер. з англ. Л.Притула, Г.Сташків, О.Щур. Львів: Літопис, 2010. 904 с.
21. Турияница І., Ісак Ю. І., Андрусак Я. Я. Доба Нового часу у періодизаційних схемах історичної науки в Україні: понятійний апарат і методологічні засади. // Věda a perspektivy: Multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín: Мультидисциплінарний міжнародний журнал. Praha, 2023. № № 8 (27). С. 332–350. DOI: <https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023> 8(27)-332-350.
22. Фукуяма Френсіс. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до Французької революції / Пер. з англ. Роман Корнута. Київ: «Наш Формат», 2018. 576 с.
23. Фукуяма Френсіс. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / Пер. з англ. Тарас Цимбал (розділи 1–7) і Роман Корнута (розділи 8–36). Київ: Наш Формат, 2019. 608 с.
24. Хижняк І.А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648 –1918): підруч. для студ. ВНЗ – Київ: Вид. дім «Персонал», 2009. 224 с. 63.

25. Цольнер Еріх. Історія Австрії. /перекл. з нім. Львів, 2001.
26. Magocsi Paul Robert. Historical Atlas of Central Europe, third revised and expanded edition. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2018. – xiv and 275 p., 110 maps, 48 tables.
27. Stearns P.N. Long 19 th Century? Long 20 th? Retooling That Last Chunk of World History Periodization. *The History Teacher*. 2009. Vol. 42. № 2. P. 223-228.
28. The Mexican Revolution. A Documentary History. Edited by J. Buchenau, T. Henderson. Indianapolis, 2022. 288 p.

Допоміжна

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ, 2001. Електронний ресурс: org.ua/anders/and.htm
2. Бауер Отто. Національне питання і соціал-демократія. – Київ, 2004.
3. Історія Норвегії. / Перекл. з норвезької. Львів, 2001. Розділ 3.
4. Консерватизм: Антологія. / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. Київ: Простір, «Смолоскип», 2008. 788 с.
5. Концепт «Європа»: Навч. пос./ Ващенко А.В., Гаврилов В.М., Дятлов В.О., Казимір В.А., Кеда М.К., Коваленко О.О., Соломенна Т.В. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. 296 с.
6. Лібералізм: Антологія. /Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. Київ: ВД «Простір», «Смолоскип», 2009. 1128 с.
7. Націоналізм: Антологія. /Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. Київ: ВД «Простір», «Смолоскип», 2006. 684 с.
8. Плохій Сергій. Брама Європи: історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Романа Ключка. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 496 с.
9. Перша світова війна: історичні долі народів Центральної та Східної Європи. Чернівці, 2000.
10. Сахновський О.Є. Ірландська криза навесні 1918 р. у «Воєнних мемуарах» Девіда Ллойд-Джорджа. // Історична панорама. Зб. наук. статей ЧНУ. 2004. Вип.2. Електроннийресурс:<http://lugansktrams.org.ua/forum/index.php?act=attach&type=post&id=202>
11. Сахновський О.Є. Ірландське повстання 1916 р.: наслідки політичних репресій коаліційного уряду Герберта Асквіта // Історична панорама.

2007. Вип.4. С.17-31. Електронний ресурс: <http://www.info-library.com.ua/books-text-10283.html>
12. Сміт Ентоні Д. Націоналізм. Теорія, ідеологія, історія. Київ, 2004. Електронний ресурс: <http://litopys.org.ua/smith/smt.htm>
13. Соболь О. Модерн. // Філософський енциклопедичний словник./ В.І.Шинкарук (гол. редкол.). Київ: Ін-т філософії ім. Г.Сковороди НАН Укр.: Абрис, 2002. 742 с.
14. Українська архівна енциклопедія. /Держкомархів України, УНДІАСД; редкол.: І.Б.Матяш (голова), І. Н. Войцехівська, Л. А. Дубровіна [та ін.]; ред.: С. С. Артамонова, А.М. Катренко, Київ, 2008. 882 с.
15. Фенич Володимир. Українське питання напередодні та в роки Першої світової війни в політиці воюючих держав (на матеріалах діяльності спецслужб). // Україна на міжнародній арені у XX столітті: наук. -метод. зб. матеріалів конфер. на допомогу учням шкіл і студентам (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / упорядк.: В.Мельник, Р.Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 15–30.
16. Barrow I. The East India Company, 1600-1858. A short history with Documents. Indianapolis, 2017. 208 p.
17. Civil War and Reconstruction, 1860-1877. Електронний ресурс: <http://erenow.com/common/unitedstateshist/28.html>
18. Clark, Kenneth. Civilization. A Personal View. – New York and Evanston: Harper&Row, 1969. – P. 321-348.
19. Helle K. The Cambridge History of Scandinavia. Cambridge, 2003.
20. Kohut Thomas A. Wilhelm II and the Germans. A Study in Leadership. New York, Oxford, 1991. Pan-Germanism. Електронний ресурс: <http://www.britannica.com/event/Pan-Germanism>
21. . Sullivan Tim. Irish Home Rule and Resistance, 1912-1916 / Loyola University New Orleans, 2003 // <http://www.loyno.edu/~history/journal/documents/Rule.PDF>
22. The New Cambridge Modern History. V.11. Material Progress and World-Wide Problems. 1870-1898. Cambridge University Press, 1962.

Інформаційні ресурси

1. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua>.
2. <http://istoria.com.ua/>
3. Електронна бібліотека інституту історії України Національної академії наук України.
URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
4. Електронні версії підручників. URL:
<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського:
електронні фахові видання.
URL: www.nbuv.gov.ua
6. Національна парламентська бібліотека України URL:
<http://www.nplu.org/>
7. Офіційний сайт ЦРУ США (статистичні дані, історія і карти по усіх країнах і територіях світу). URL: <http://www.cia.gov>.
8. <http://modernhistory.onu.edu.ua> –сайт кафедри нової та новітньої історії Одеського Національного університету ім. І.І. Мечникова
9. <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/Pict/modern.htm> – збірка історичних джерел з нової та новітньої історії.
10. <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/index.phtml?id=2070> – сайт історичних документів.
11. Український гуманітарний огляд - сайт кафедри історії Києво-Могилянської академії
<http://history.ukma.kiev.ua/journals/uho>
12. Схід-Захід: історико-культурологічний збірник
http://keui.wordpress.com/shid_zahid/
13. Часопис та видавництво Критика <http://krytyka.com/>
14. <http://historians.in.ua/> – Сучасні тенденції розвитку історичних досліджень, нові видання, монографії, рецензії, дискусії видатних вчених-істориків

9. Питання до підсумкового контролю

5-й семестр

1. Хронологічні межі й періодизація нової історії.
2. Загальна характеристика змін, що відбулися в тогочасному світі.
3. Історіографія нового часу.
4. Великі географічні відкриття та їхні наслідки.
5. Реформація в Європі.
6. Кальвінізм та лютеранство.
7. Італійські війни 1494-1559 рр. Хід та наслідки подій.
8. Ренесанс в Італії XV-XVI ст. Філософія, наука, мистецтво.
9. Іспанський абсолютизм у XVI – XVII ст.
10. Нідерландська буржуазна революція та утворення Республіки Сполучених провінцій.
11. Правління короля Англії Генріха VIII. Англіканська церква.
12. «Золотий вік» правління королеви Англії Єлизавети I. Релігійний стан в країні.
13. Передумови, особливості та початок англійської революції (1640–1642 рр.).
14. Законодавство Довгого парламенту. Аграрне питання – основне питання англійської революції.
15. Перша (1642–1646 рр.) і друга (1648 р.) громадянські війни в Англії та їх наслідки.
16. Інependенська республіка (1649–1653 рр.), її класова суть, внутрішня і зовнішня політика.
17. Режим протекторату О. Кромвеля та його падіння (1653–1659 рр.). Реставрація монархії.
18. Характер, рушійні сили, наслідки та історичне значення англійської революції.
19. Політичний устрій та соціально-економічний розвиток англійських колоній Північної Америки в XVII – середині XVIII ст.
20. Війна за незалежність і створення США.
21. Конституція 1787 р. «Білль про права» 1791 р. та історичне значення визвольної війни північноамериканських колоній Англії.
22. Історіографія війни за незалежність і створення США.
23. Феодально-абсолютистський лад у Франції другій половині XVII – XVIII ст.
24. Французьке просвітництво, його характерні риси.
25. Феодально-абсолютистський лад в Італії (друга половина XVII – XVIII ст.).

26. Італійське просвітництво, його особливості (друга половина XVII–XVIII ст.).
27. Феодально-абсолютистський лад у Німецьких державах (друга половина XVII–XVIII ст.).
28. Німецьке просвітництво, його особливості (друга половина XVII – XVIII ст.).
29. Держава австрійських Габсбургів (друга половина XVII – XVIII ст.).
30. Угорщина під владою Габсбургів (друга половина XVII – XVIII ст.).
31. Феодально-абсолютистський лад в Іспанії (друга половина XVII – XVIII ст.).
32. Іспанське просвітництво (друга половина XVII – XVIII ст.).
33. Релігія та духовне життя європейського суспільства XVII–XVIII ст.
34. Наукові досягнення XVII–XVIII ст.
35. Головні течії в мистецтві й літературі XVII–XVIII ст.
36. Місце і роль католицької церкви у Європі у XVII–XVIII ст.
37. Тридцятилітня війна в Європі (1618-1648) етапи та наслідки.
38. Вестфальський мир 1648 р. і його значення для подальшої долі християнської церкви у Європі.
39. Зміни в системі міжнародних відносин у другій половині XVII ст.
40. Східне питання у другій половині XVII – XVIII ст.
41. Держави Північної Європи у часи (XVI – XVIII ст.).
42. Початок Великої Французької революції кінця XVIII ст.
43. Встановлення французької республіки. Жирондисти при владі.
44. Якобінська республіка.
45. Історичні наслідки і спадщина Французької революції.
46. Історіографія Французької революції кінця XVIII ст.
47. Встановлення військової диктатури Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 року.
48. Наполеонівські війни.
49. Історичні підсумки наполеонівських війн.
50. Англія (1789–1815 рр.).
51. Німецькі держави (1789–1815 рр.).
52. Монархія Габсбургів (1789–1815 рр.).
53. Італія (1789–1815 рр.).
54. Іспанія (1789–1815 рр.).

6-й семестр

1. Віденський конгрес 1814-1815 рр.
2. Франція в 1815-1847 рр.
3. Англія в 1815-1850 рр. Чартистський рух.
4. Революційні рухи у країнах Європи в 20-30 роках XIX ст.
5. Революція 1848 – 1849 рр. у Франції.
6. Революція 1848 – 1849 рр. у Німеччині.

7. Революція 1848 – 1849 рр. в Угорщині.
8. Революція 1848 – 1849 рр. в Австрії.
9. Революція 1848 – 1849 рр. в Італії.
10. Причини та наслідки франко-пруської війни. Франкфуртський мир.
11. Виникнення та діяльність Паризької Комуні.
12. Внутрішня політика Франції за правління III Наполеона.
13. III республіка у Франції (1870-1914): політичний та соціальний розвиток.
14. Зовнішня політика Франції 1870-1914 роках.
15. Об'єднання Німеччини. Конституція в Німеччині 1871 р.
16. Діяльність канцлера Отто фон Бісмарка.
17. Грюндерство й економічний розвиток Німеччини в 70-ті роки XIX ст.
18. «Культуркампф» в Німеччині.
19. «Новий курс» Л. Фон Капріві у внутрішній і зовнішній політиці. Створення Пангерманського союзу.
20. Соціально-економічний розвиток Німеччини в 1871-1914 рр.
21. Політична боротьба в Іспанії після Віденського конгресу (1814–1815 рр.) і до середини XIX ст.
22. Іспанія в 50–70-ті роки XIX ст. Завершення карлістських війн.
23. Соціально-економічний розвиток і політичний устрій Іспанії в останній третині XIX – на початку XX ст.
24. Іспано-американська війна 1898 р.
25. Консервативні уряди Великобританії в останній чверті XIX ст.
26. Політика «ллойд-джорджизма» у Великобританії.
27. Соціально-економічний розвиток Франції в кінці XIX - на початку XX ст.
28. Австрійська імперія в 50–60-х роках XIX ст. Утворення Австро-Угорщини.
29. Політичний розвиток Австро-Угорщини в 1867-1914 рр.
30. Соціально-економічний розвиток Австро-Угорщини в 1867-1914 рр.
31. Зовнішня політика Австро-Угорщини в 1867-1914 рр. Боснійська криза.
32. Національне питання в Австро-Угорській імперії в 1871-1914 рр.
33. Соціально-економічний розвиток Англії в кінці XIX - на початку XX ст.
34. Друга громадянська війна у США (1861–1865 рр.).
35. Національно-визвольні революції початку XIX ст. в Латинській Америці, їх наслідки.
36. Утворення Канадської конфедерації (1864–1873 рр.).
37. Канада в останній третині XIX – на початку XX ст.

38. Політичний та соціально-економічний розвиток США в кінці XIX - на початку XX ст.
39. Політика адміністрації Т. Рузвельта в США.
40. Об'єднання Італії, його етапи. Д. Гарібальді.
41. Державний устрій Італійського королівства після об'єднання. Внутрішньо-політичне становище.
42. Соціально-економічний розвиток Італії в останній третині XIX – на початку XX ст.
43. Зовнішня політика Італії в останній третині XIX – на початку XX ст. Італо-турецька війна (1911–1912).
44. Голландія в останній третині XIX – на початку XX ст.
45. Швейцарія в останній третині XIX – на початку XX ст.
46. Швеція в останній третині XIX – на початку XX ст.
47. Норвегія в останній третині XIX – на початку XX ст.
48. Данія в останній третині XIX – на початку XX ст.
49. Основні проблеми міжнародних конфліктів і концепція “балансу сил” у XVIII ст.
50. Основні напрями міжнародних відносин країн Європи та Америки в другій половині XVIII – першій половині XIX ст.
51. Міжнародні відносини в останній третині XIX – на початку XX ст.
52. Утворення Троїстого Союзу.
53. Утворення Антанти.
54. Причини та привід до Першої світової війни.
55. Внутрішня та зовнішня політика адміністрації В. Вільсона.
56. Велика Британія в роки Першої світової війни.
57. Франція в роки Першої світової війни.
58. Німеччина в роки Першої світової війни.
59. Австро-Угорщина під час Першої світової війни.
60. Італія під час Першої світової війни.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Програмою передбачено іспит, як підсумковий семестровий контроль даної навчальної дисципліни. Підсумковий семестровий контроль здійснюється за результатами модульного контролю та усної відповіді на питання, що входять до екзаменаційних білетів. Білет складається з трьох теоретичних питань. Виконання завдання потребує повної аналітичної та змістовної

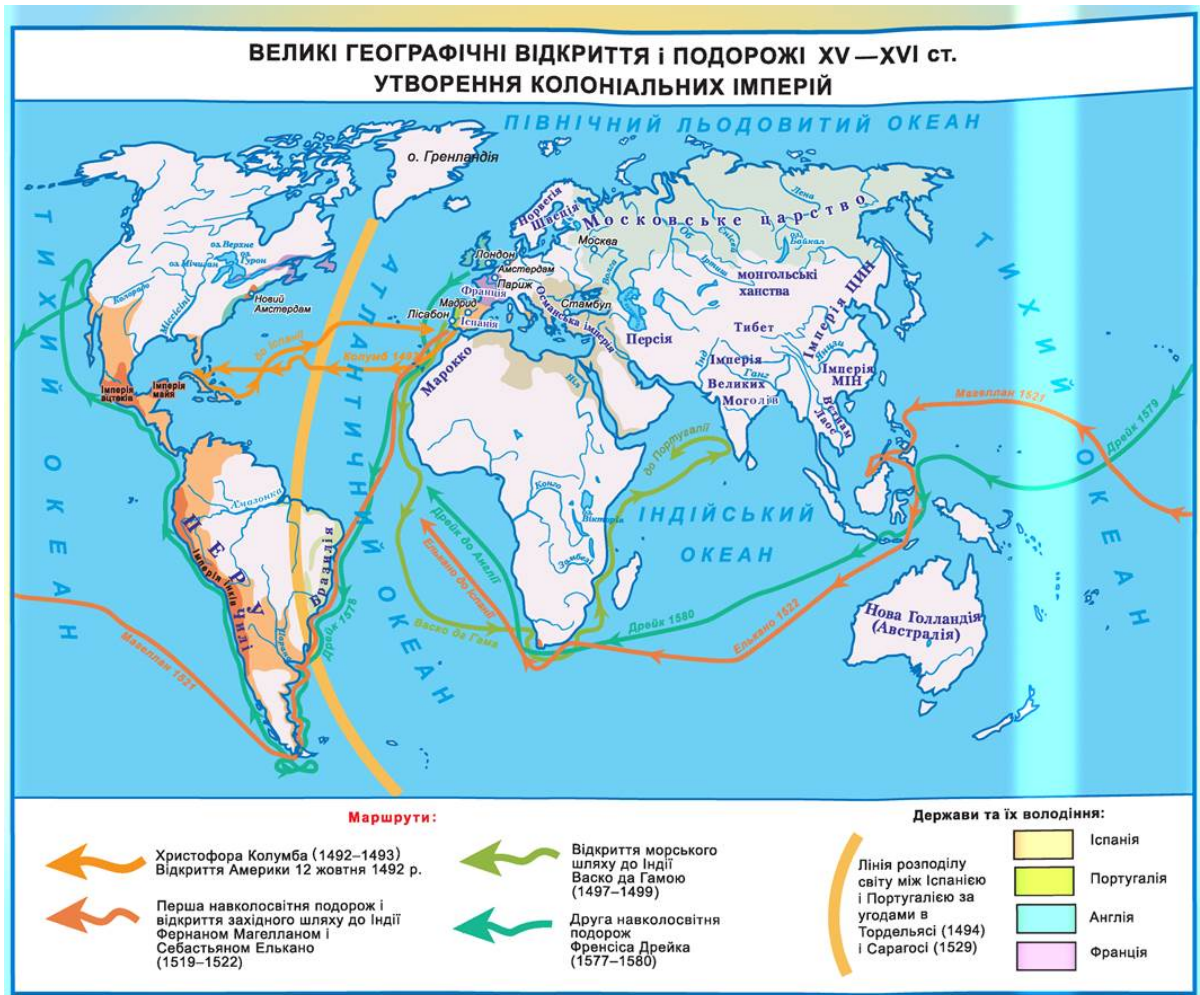
відповіді. Кожне питання оцінюється від 0 до 50-ти балів. 46-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу. 41-45 балів отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу. 31-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки. 21-30 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання. 11-20 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми. 0-10 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання. Оцінка виставляється за 100-бальною шкалою, яка переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.

Система навчання не передбачає обов'язкового семестрового іспиту для всіх студентів. Протягом навчального року у 5-му, 6-му семестрі студенти складають дві модульні контрольні роботи під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі. Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані складати семестровий іспит. Семестрові екзамени можуть також складати студенти, які бажають

покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів.
Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Додаток 1.

ВЕЛИКІ ГЕОГРАФІЧНІ ВІДКРИТТЯ.

Додаток 2.
Рафаель. Сікстинська
Мадонна. 1515-1519 рр.

Додаток 3.
Л. да Вінчі.
(Мона Ліза). 1503-1506 рр.

Додаток 4.

Нікколо Макіавеллі. XVI ст.

Додаток 5.

РЕФОРМАЦІЯ ТА КОНТРРЕФОРМАЦІЯ В ЄВРОПІ.

Додаток 6.

**«95 тез»
Мартіна Лютера.**

Додаток 7.

Папа Римський Павло III.

Додаток 8.

ФРАНЦІЯ В XVI - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Додаток 9.

**Кардинал Рішельє.
1642 р.**

Додаток 10.

**Людовік XIV.
1661 р.**

Додаток 10.

АНГЛІЯ В XVI — ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Додаток 11.

**Король Англії
Генріх VIII.**

Додаток 12.

**Королева Англії
Єлизавета I.**

Додаток 13.

АНГЛІЙСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1640-1660 рр.

Додаток 14.

Лорд протектор Англії
Олівер Кромвель.

Додаток 15.

ІСПАНІЯ в XVI ст.

Додаток 16.

Король Іспанії

Філіпп II. 1565 р.

Додаток 17.

Розгром іспанської армади. 1588 р.

Додаток 18.

НІДЕРЛАНДИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ 1566-1609 РР.

Додаток 19.

Принц Вільгельм Оранський.

Додаток 20.

ТРИДЦЯТИЛІТНЯ ВІЙНА 1618-1648 рр.

Додаток 21.

**Вестфальський мир
1648 рр.**

Додаток 22.

АВСТРІЙСЬКА МОНАРХІЯ ГАБСБУРГІВ і БРАНДЕНБУРЗЬКО-ПРУССЬКА ДЕРЖАВА у XVIII ст.

Додаток 23.

Герб династії Габсбургів.

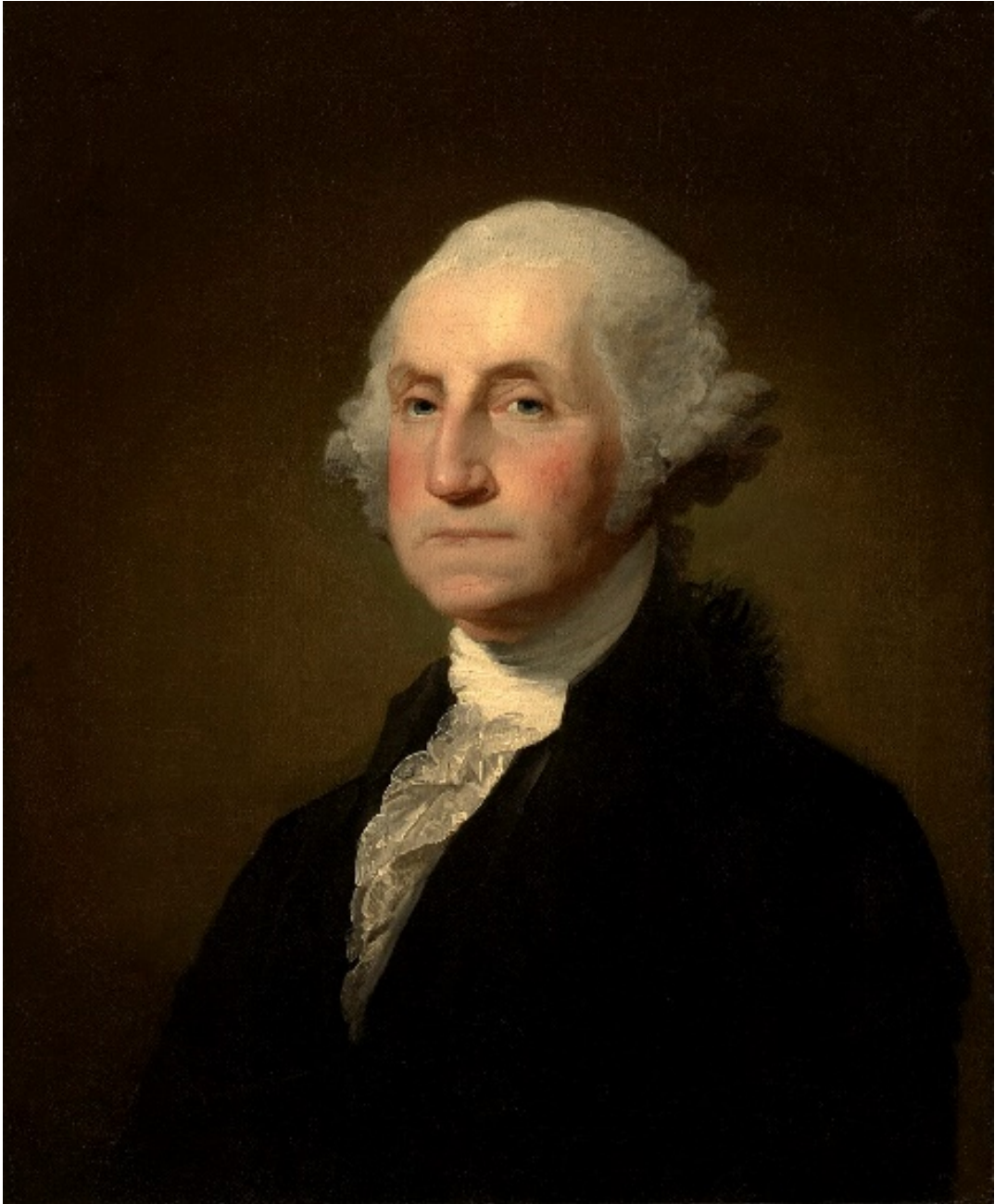
Додаток 24.

ВІЙНА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АНГЛІЙСЬКИХ КОЛОНІЙ в АМЕРИЦІ 1775-1783 рр. УТВОРЕННЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ.

Додаток 25.

**Перший президент США
Джордж Вашингтон.
1794 р.**

Додаток 26.

ВЕЛИКА ФРАНЦУЗЬКА РЕВОЛЮЦІЯ 1789-1799.

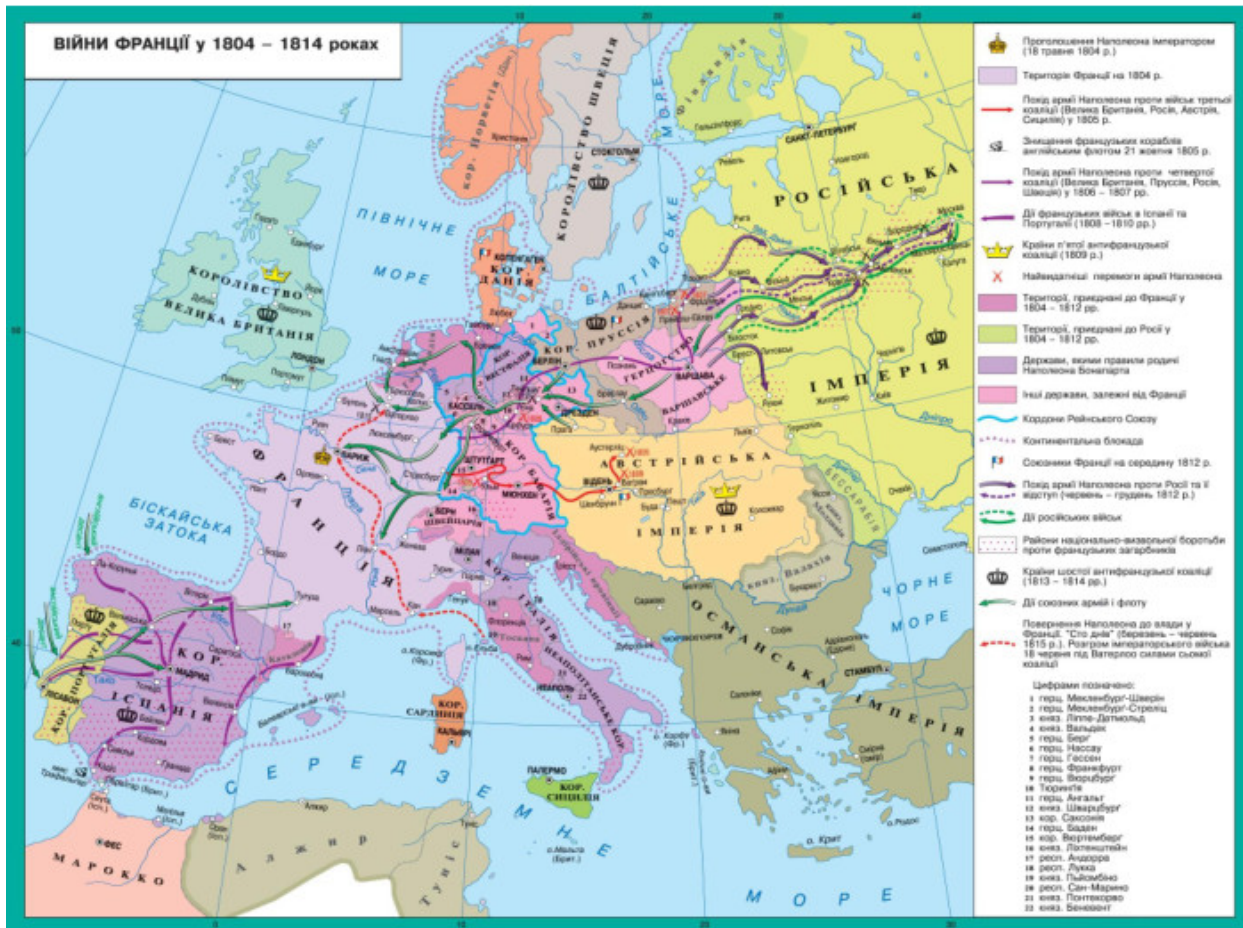
Додаток 27.

Ілюстрація Великої французької революції.

Додаток 28.

НАПОЛЕОНСЬКІ ВІЙНИ

Додаток 29.

**Імператор Франції
Наполеон Бонапарт I.**

Додаток 30.
«Весна народів»
Революційні події в Німеччині
1848-1849.

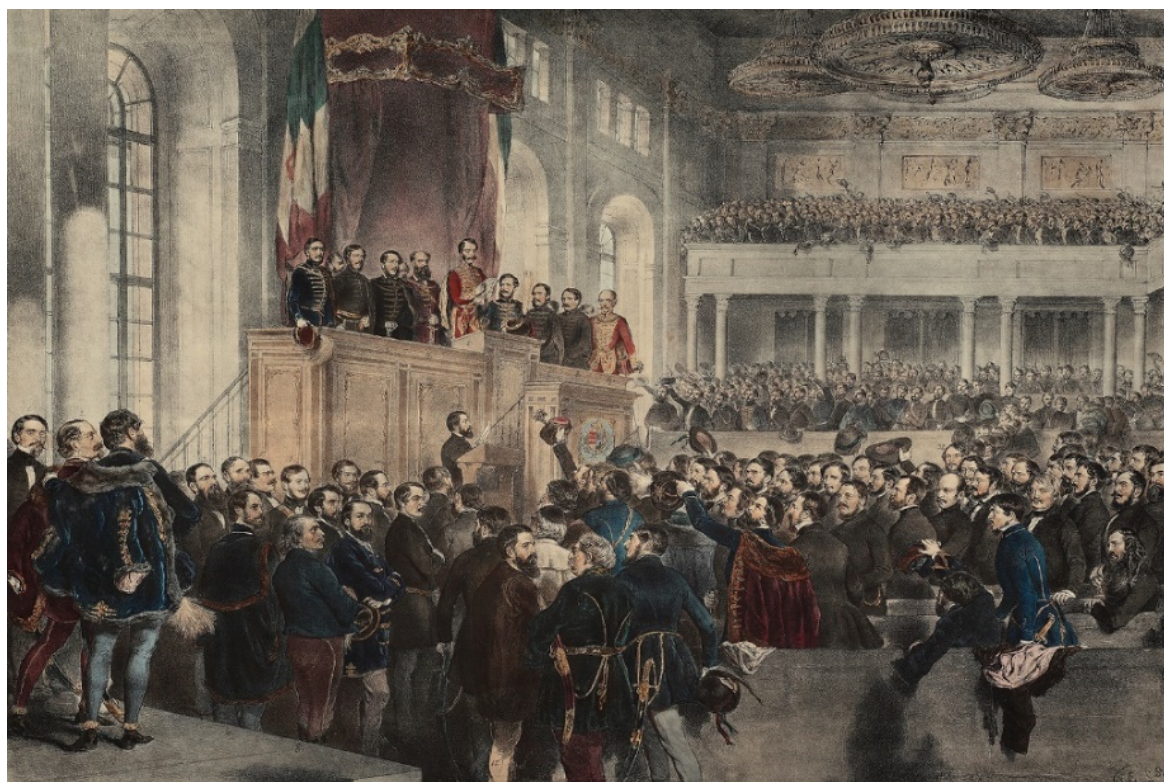

Додаток 31.
Революційні події в Італії
1848-1849.

Додаток 32.

**Революційні події в Угорщині
1848-1849.**

ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ

Додаток 34.

**Райхсканцлер Німецької імперії:
Отто Фон Бісмарк.**

Додаток 35.

ОБ'ЄДНАННЯ ІТАЛІЇ

☀ Райони, охоплені рухом за об'єднання Італії	— Італійське королівство (1870)	✕ 1859	Місця й роки битв
➡ Похід Дж. Гарібальді на Неаполь (1860)	— Кордони Італійського королівства (1861)		

Додаток 36.

**Король Італії
Віктор Емануїл II.**

Додаток 37.

**Утворення військово-політичних блоків.
Антанта (1904-1907).
Троїстий союз (1882).**

Додаток 38.

Троїстий союз (Ілюстрація)

Додаток 39.

Антанта (Ілюстрація)

Додаток 40.

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА

Додаток 41.

**Сербський активіст Гаврило Принцип
вбиває ерцгерцога Франца Фердинанда
28-го червня 1914 р.
(Ілюстрація).**

для заміток

